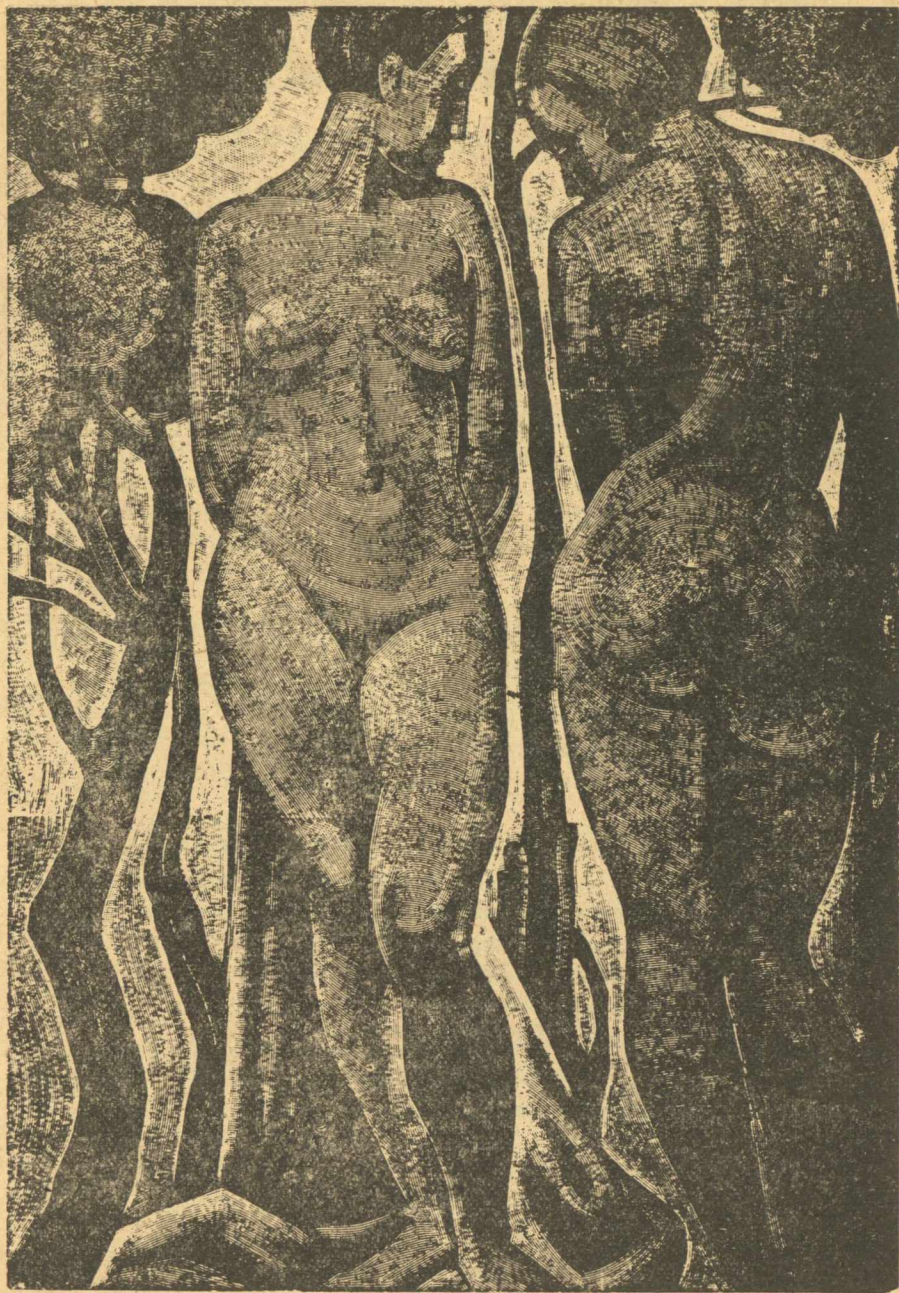

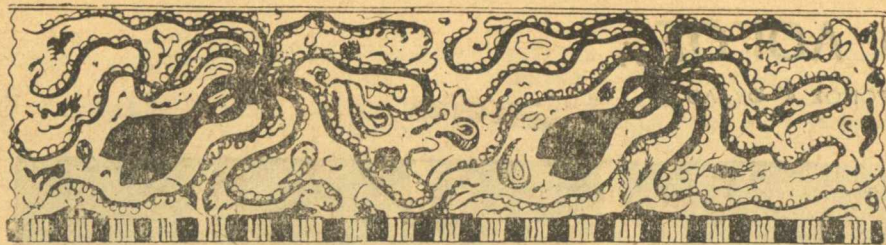
“Ο ΛΟΓΟΣ,,

ΧΡΟΝΟΣ Α΄ ΦΥΛΛΟ 2

Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΥΜΝΑ ΚΑΙ ΔΕΝΤΡΑ

Η ΛΟΥΣΕΡΝΑ

Πώς τήν πλανεύει τήν ψυχή τὸ ἑσπερινὸ τὸ θάμπος!
Στὴ λεωφόρο ἀνάβουνε, ἤλιοι πελώριοι, οἱ γλόμποι,
κ' ἔτσι ὅπως πάω, οἱ θύμησες κυλοῦνε ἀράδα, σάμπως
σὲ κομπολόι παππουδικὸ κεχριμπαρένιοι κόμποι.

Καὶ νὰ τὸ σπῖτι, νὰ ἡ γενιά μὲ τίς παλιές τῆς ρίζες!
"Ανθίζε ἀπόξω ἡ νεραντζιά, τὸ ἀγιόκλημα, οἱ θερβένες"
καὶ μὲς στὴ σάλα οἱ πρόγονοι σὲ δλόχρυσες κορνίζες
ποῦ ἄγιασε ὁ πόνος κι' ὁ καιρός, μορφές ἀγαπημένες.

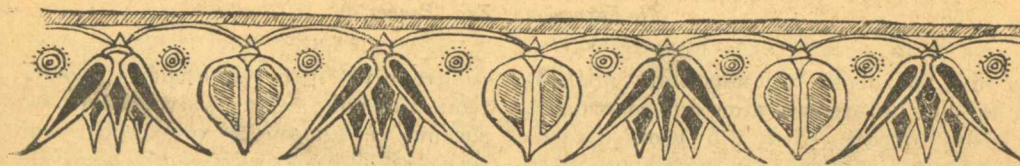
Κι' αὐτοὶ ποῦ ζοῦνε κάθονται σὲ πολυθρόνες γύρα.
Στὴ μέση τ' ὄλοστρόγγυλο μαρμάρينو τραπέζι:
ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο τῶν λουλουδιῶν τὰ μύρα,
καὶ μιὰ καμπάνα ποῦ μιλεῖ μὲ τ' ἄστρα τρεμοπαίξει...

Καὶ τώρα καταλάγασε ἡ κουβέντα κι' ὄλο παύει...
Ρίχνουν ἡ νύχτα κι' ἡ σιωπὴ τὰ πέπλα τους τ' ἀέρινα,
τότε σηκώνεται ἡ γιαγιά ἡ ἀσπρόμαλλη κι' ἀνάδει
τρίβοντας σπέρτο κέρινο, τὴν τρίψωτη λουσέρνα.

Τρεῖς φλόγες κύκλο ξεπηδοῦν γλυκές, πεταλουδίζου,ν
δειχνουν τὰ πρόσωπα ἰλαρά, πίνοντας τ' ἅγιο λάδι,
πέφτει τὸ φῶς τους τρέμουλο στὰ κάδρα, καὶ φωτίζουν
καὶ τ' ἄλλα ποῦ τὰ σκέπασε τοῦ τάφου τὸ σκοτάδι...

Πὼς τήν πλανεύουν τὴν ψυχή τὰ ἑσπερινὰ τὰ θάμψη!
Κι' ἂν φέγγουν, ἤλιοι ἠλεκτρικοί, στὴ λεωφόρο οἱ γλόμποι,
εἶναι ἡ λουσέρνα ἀστερισμὸς ἀπόκοσμος ποῦ λάμπει,
καὶ κλαῖς, ψυχή, καὶ στάζουνε τὰ δάκρυά σου κόμποι!

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

N. ΚΑΤΗΦΟΡΗ

ΣΤΗ ΡΟΜΑΝΤΖΑ...

ΔΙΗΓΗΜΑ

"Αχ... νὰ μπήξεις μιὰ φωνὴ καὶ νὰ κλάψεις, νὰ κλάψεις, ἔτσι δὰ κουλουριασμένος στὴ γωνιά νὰ κλάψεις... Κοίτα το πὼς πάει... πὼς πάει, κοίτα το ὦ! Κι' εἶναι λειψὸ κι' εἶναι χλωμὸ κι' εἶναι γερμένο ἔτσι, σὰ νὰ τὸ πατοῦν στὸ στῆθος. Γέρνει, γέρνει, π' ἀνάθεμά το πὼς γέρνει... εἶναι μιὰ θλίψη! Νὰ... θὰ πέσει... θὰ πέσει θὰ χαθῆ.. Τὸ φεγγάρι!" Αχ νὰ μπήξεις μιὰ φωνὴ καὶ νὰ κλάψεις.. Κοίτα το, ὦ! Τινάχτηκε μὲ μιὰ στροφή καὶ χτύπησε στὸ τζίγκο, σὰν ἓνα χέρι δυνατὸ νὰ τὸν εἶχε σπρώξει. Ἦτανε μιὰ ἄγρια φωνὴ αὐτὴ ποῦ ἔβγαλε. Καὶ στάθηκε. Ἐπιασε τὸ κεφάλι του σφιχτὰ.

—Δὲν εἶμαι γώ, εἶπε.. δὲν εἶμαι γώ...

Καὶ ξαναεἶπε πιὸ δυνατὰ:

—Δὲν εἶμαι γώ...

Μ' ἓνα γέλιο πνιγμένο σήκωσε τὰ χέρια ψηλὰ καὶ ξάφνου ἀνατρίχιασε, σὰ νὰ εἶχε γίξει κάπιο φεῖδι ποῦ κρεμόταν. Τὸ σκοινί... Ἦταν κρεμασμένο ἀπὸ ψηλὰ μὲ μιὰ θηλειὰ στὴν ἄκρη. Τὸ σκοινί! Πῆγε πίσω ἀπότομα καὶ χτύπησε τίς πλάτες του στὸ τζίγκο ξανά... Μπρρο... κρού... Κάνει κρού ἐδῶ... τ' ἦταν αὐτό....
Νὰ κρεμαστῆ!

—Δὲν εἶμαι γώ, ξαναεἶπε, Μαρίτσα τ' ἀκοῦς; Δὲν εἶμαι γώ...

Ἐνας ἄλλος... Ἦταν ἐκεῖνος, ποῦ κρέμασε τὸ σκοινὶ νὰ κρεμαστῆ... Ὁ τρελὸς... Τὸ παληκάρι... Πρέλει νὰ ἦταν παληκάρι γὰ νὰ κάνει τέτοιο κουράγιο... Αὐτὸς δὲν ἦταν ἐδῶ μέσα... Βρισκότανε μακρὸνὰ στὸν τόπο του, στὸ Τζάντε, κοντὰ στὴ μάννα του καὶ τραγουδοῦσε! Ἦταν χαρούμενος. Σὲ δυὸ βδομάδες θὰ γύριζε στὸν Πόρο νὰ παντρευτῆ—ἔτσι Μαρίτσα; Στάσου νὰ δεῖς, ποῦ

τραγουδαίει κίολα, ὅπως τότε—νὰ: τῆς Κυριακῆς... τῆς Κυριακῆς τὸ ξύπνημα μὲ λυώνει... μὲ λυώνει μὲ πεθαίνει ν' ἀκούω «γιούλια ὀλόμπλαβα» κι' ὁ Ἅγιος νὰ σημαίνει...

Ἡ φωνὴ του ἀντιλαοῦσε βραχνή, βαθειά, μὰ τί εἶχε; Νὰ τα μας τώρα, ποῦ κλαίει! Νιόνιο σὲ καλὸ σου... Τὶ ἔπαθες! Μὰ ὁ Νιόνιος κλαίει ἀκόμα καὶ φωνάζει:

—Ἄγιε Διονύσιε, θαυματοργέ... ἄγιε συνονόματε... μεγαλοδύναμε...

Καὶ κείνος δὲν ξαίρει τί θέλει νὰ παρακαλέσει... Καὶ κάνει ἓνα κρῦο ἐδῶ μέσα... ἓνα κρῦο... μπρρο...

Τὴν ἡμέρα ἀνάβει ἀπὸ τὴ ζέστη καὶ τὸ βράδυ παγώνει. Ἐτσι εἶναι... Τὸ μπαλαοῦρο! Νὰ μὴ σ' ἀξιώσει ὁ θεὸς νὰ πᾶς κεῖ μέσα, τζόγια μου. Μ' ἂν εἶσαι ναύτης καὶ σὲ βρεῖ τ' ἄδικο, τότε θὰ πᾶς...

Ὅταν ὁ πλοῦσαρχὸς του τὸ πρόσταξε αὐτὸ: «στὸ μπαλαοῦρο!» μὲ κείνη τὴ φωνὴ του τὴ στριγκιὰ καὶ ξαναεἶπε πάλι: «στὸ μπαλαοῦρο!», θυμάται, τὸν ἀρπάξανε δυὸ διόποι, τότε βγάλανε ἀπὸ τὸ καρρὲ τῶν ἀξιωματικῶν μὲ τίς σπρωξιές καὶ τότε σέθνανε πάνου στὴν πλώρη τοῦ караβιού, σὰν ἓνα τσουβάλι ἄγερα. Γιατὶ ἔφερεν ἀντίσταση, ἔκλαιγε κι' ἔλεγε πὼς δὲν πάει αὐτὸς στὸ μπαλαοῦρο καὶ παρακαλοῦσε:

—Ἀφίστε με...

Ἦτανε μιὰ κομωδία νὰ τὸν ἔβλεπες πὼς τὸν κατέβασαν τὴν πρώτη σκάλα. Τ' ἀνάσκελα, καθὼς τὸν ἔσερναν οἱ διόποι μπροστὰ, αὐτὸς μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ τὰ πόδια πάνου ἔβλεπε τὰ πόδια του νὰ ροβολᾶνε τὸν κατήφορο καὶ νὰ πέφτουν ἀπὸ σκαλὶ σὲ σκαλί... Καὶ γρήγορα! Βρρο... Μωρὲ δὲν πῆρε ἀνάσα! Μο-

νάχα τὸ κουρεῖο τοῦ καραβιοῦ, πρόλαβε κι' εἶδε μιὰ στιγμή, πίσω ἀπὸ τὴ σκάλα... Τόνε σύρανε ξανά στὸ μεσιανὸ κατάστρωμα κι' ὕστερα τὸν κατεβάσαν ἄλλη σκάλα... Ἄχ πιά δὲ βαστοῦσε! Ὡς κι' οἱ διόποι λαγάνιαζαν κι' ἦταν ἰδρωμένοι. Κι' ἐκεῖνος ἔμεινε κάτου σωριασμένος. Μὰ δὲν πρόλαβε νὰ στρωθῆ... Ἐδὼ ἦτανε τὰ μπαλαοῦρα, τέσσαρα στὴν ἀράδα. Ἄνοιξαν ἕνα σιδερένιο φεγγίτη καὶ τόνε σπρώξανε κάτου.

— Ἄγιε... φώναξε καὶ κρατήθηκε μὴν πέσει.

Τὰ πόδια του πατούσανε σὲ μιὰ στενὴ σκαλίτσα μὲ σιδερένιες ράγιες.

— Ξεκουμπήσου, μὴ φᾶς καμιά κλωτσιά...

Κατέβαινε τὴ σκάλα, ζαλισμένος καὶ ξάφνου τρόμαξε. Ὁ φεγγίτης πάνου ἀπὸ ἀπὸ τὸ κεφάλι του ἔκλεισε. Μπράμ! Ἦταν ὀλόμονος. Μέσα στὸ μπαλαοῦρο...

Ἐνιωσε νὰ πνίγεται. Ἡ μούχλα τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ πρόσωπο. Μιά μούχλα, πὸν μύριζε ὕγρασία καὶ θάνατο. Ἐνα γῦρο ὅλα ἦτανε σκοτεινά. Ἄντικρὸν τοῦ μόνο ἔβλεπε κάτι στρογγυλὸ, πὸν τὸν κοιτοῦσε. Ναί... τὸν κοιτοῦσε καὶ κείνος ἔτρεμε. Ἦταν ἕνας μικρὸς φεγγίτης στὸ πλευρὸ τοῦ καραβιοῦ, τὸσος δά, πὸν δὲ χωροῦσε οὔτε τὸ κεφάλι του... τὸ φιλιστρίνι. Τὸ φῶς ἔμπαινε ἀπὸ κεῖ μέσα λιγοστὸ. Καὶ φοβήθηκε...

— Ὁχ φοροτούνα μου!

Ἐπεσε κάτου ξερὸς κι' ἄρχισενὰ κλαίει. Γιατὶ αὐτὸς δὲν ἦτανε ποτὲ τοῦ παληκάρι.

Δὲν ἤξαιρε καὶ κείνος πόσο ἔμεινε ἔτσι. Μὰ σ' ἕναν καιρὸ ἔνιωσε κάτι νὰ γυρίζει στ' αὐτὸ του. Κάνει νὰ ξυστῆ, μὰ τὸ χερί του σκοινάβει σὲ κάτι μαλακὸ, ζωντανὸ καὶ ζεστὸ, πὸν τραβήχτηκε γρήγορα.

— Ἄχ, Παναγίτσα μου! Ποντίμα...

Πετάχτηκε πάνου κι' ἔτρεμε ὅλος. Τώρα πιά τὰ μάτια του εἶχανε συνειθίσει στὸ μισοσκόταδο κι' ἔβλεπε γύρω του. Ἦτανε κλεισμένος σ' ἕνα κουτὶ ἀπὸ λαμαρίνα. Ἐνα μεγάλο κουτὶ. Πάνου, κάτου, ὀλόγυρα λαμαρίνα. Ἐνας μπάγκος, ἀπὸ λαμαρίνα κι' αὐτὸς, ἔπιανε τὴ γωνιά ἐκεῖ, ὅσο γιὰ νὰ ξαπλώνεις... Καὶ στὸ

ταβάνι πάνου ἦταν καρφωμένοι δυὸ γάτζοι, πὸν τοὺς εἶχανε σίγουρα γιὰ νὰ κρεμοῦν τὴ μπράντα, τὸ κρεβάτι τοῦ ναύτη... Τοῦ ἦρθε κάτι σὰν τρέλα. Μὲ τὴν ἀνάσα πνιγμένη, φώναξε:

— Μωρὲ πὼς θὰ ζήσω ἐδὼ μέσα;

Χτύπησε τὰ πόδια. Τοῦ φαινόταν παγωμένα. Κι' ἔπιανε τὸ κεφάλι του. Ἦταν φωτιά, σὰ νὰ εἶχε πυρετό... Θυμήθηκε πὼς ὁ κόσμος ὅξω εἶχε ἀκόμα ἥλιο... Καὶ κατάλαβε πὼς τὸ μπαλαοῦρο του ἦταν ἀναμένο ἀπὸ τὴ ζέστη ὡς τὴ μέση, πὸν ἔφτανε ἡ θάλασσα, ἀπὸ κεῖ καὶ κάτου ἦταν παγωμένο. Ἐτσι γινότανε κι' αὐτὸς ὁ μισὸς ζεστὸς κι' ὁ μισὸς κρῦος...

Τρόμαξε ἀκόμα πιὸ πολὺ. Ἐτρεξε στὸ στὸ φεγγίτη, πὸν τὸν κοιτοῦσε ὀλοένα σὰν ἕνα μάτι παράξενο καὶ σήκωσε τὰ μάτια στὸν ἄλλο φεγγίτη ψηλά, πὸν τὸν κατέβασαν.

— Ἄ...

Ἡ φωνὴ του τὸν τρόμαξε. Κι' ἔπεσε στὰ γόνατα.

— Κάνε τὸ θαῦμα σου, ἄγιε μου Διονύσιε... Νὰ μὴ χαρῶ τὴ Μάννα μου, νὰ χάσω τὴ Μαρίτσα μου ἂν σοῦ λέω ψέματα. Εἶμαι ἀθῶος...

Ἄχ, μωρέ, φοροτούνα του! Κι' ἦτανε μέσα στὴν ὥρα, πὸν τὸν ἀπόλυσαν καὶ θὰ γινόταν ἄνθρωπος...

* *

Ἄνθρωπος!.. Μπρὲ πὼς τὸ εἶχε ὄνειρευτῆ καὶ πὼς τὸ λαχτάρησε. Νὰ πετάξει πάνωθὲ του τὴ μπλούζα, τὴν κολαρίνα μὲ τὰ σειρήνια, τὴ φανέλλα, ἐκεῖνο τὸ πανταλόνι, πὸν δὲν εἶχε μπρὸς κουμπιά, τὸ κορδόνι του, ἄχ καὶ τὸ μαῦρο τὸ μαντήλι, πὸν φορεῖ ὁ ναύτης καὶ λέει τὴ μαυρίλα τῆς καρδιάς του. Γιατὶ αὐτὰ τὰ πράματα εἶναι γιὰ παληκάρι... Ἄρματα, στρατιωτικὲς στολές, καπετανέοι μὲ μουστάκια ἢ καὶ χωρὶς μουστάκια, σὰ χιμπατζήδες. Κι' αὐτὸς, πὸν δὲν ἦτανε ποτέ του παληκάρι... Ἄχ! Ὡς καὶ σπασμένος ἦτανε... Τῷπλιζε πὼς μ' αὐτὸ τὸ βάσανο θὰ τὸν ἔβγαζαν ἀθῶο ἀπὸ τὴν καταδίκη τοῦ στρατοῦ... Μὰ ποῦ σ' ἀφίνουν οἱ ἔλληνες... Καὶ σπασμένος σὰν εἶσαι ξαίρουν αὐτοὶ τὴ θὰ σὲ κάνουν... τὸν ἔκαναν βοηθητικὸ...

Βρωμοδουλειά. Εἶσαι κάτι παρακάτου κι' ἀπὸ ναύτης. Πόσα τράβηξε! Ὅλα ἔτσι δὰ γυρίζουνε μέσα στὸ κεφάλι τοῦ Νιόνιοι αὐτὴ τὴ βραδυά, πὸν ὅλα εἶναι σκοτεινά καὶ κρῦα στὸ μπαλαοῦρο καὶ τὸ φεγγάρι πάει... κοίτα το πὼς πάει...

Ἄνάθεμα στὴν ὥρα καὶ τὴ στιγμή, πὸν ἔφτασε αὐτὸ τὸ θωρηχτὸ στὸν Πόρο κι' ἔρριξε ἄγκυρα μπροστά στὸ Προγυμναστήριο. Λίγες ἡμέρες μετὰ, τὸν πῆρε ἕνα φύσσημα καὶ νὰ τος. Ὁ Νιόνιος καμαρῶτος τοῦ πλοίαρχου... Καὶ πὼς νὰ πρόφταινε κείνος τὶς ἰδιοτροπίες του, πὸν ἦταν ἕνας παράξενος, ἕνας γρινιάρης, ἕνας φωνακλᾶς, ἕνας σῶσον ἔλεησον!

— Ἡλίθιε, τοῦ φώναξε.

Κι' ὁ Νιόνιος ἔλεγε μέσα του: Ἐχει δίκιο... Πραγματικὰ τίποτε δὲν κατάλαβαινε. Ἦταν ἠλίθιος. Σαράντα φορὲς τὴν ἡμέρα ἔσπαζε ἡ χολή του. Ἄμὰν καὶ πότε νὰ περάσει ὁ καιρὸς... Τὸ καλὸ του, πὸν ὁ πλοίαρχος εἶχε μονάχα μιὰ... μιὰ γκόμενα. Τὴν κρατοῦσε σπητωμένη σ' ἕνα σπῆτι τοῦ Πόρου καὶ τὸ βράδυ κοιμότανε μαζί της. Φαντάσου, λέει, καὶ νᾶχε τίποτε παιδιὰ νὰ τοὺς κάνει ὁ Νιόνιος τὴ νταντὰ καὶ τὸ δραγουμάνο, σὰν ἐκεῖνες τὶς Γερμανίδες, πὸν ἀπαντοῦσε κάποτε στὸ Ζάππειο, σὰν εἶχε ἐξόδου καὶ πήγαινε στὴν Ἀθήνα... Καὶ τὴ γλώσσα νὰ τοὺς μάθαινε, πὸν δὲν ἤξαιρε ἄλλα ὅξω ἀπὸ τὰ ῥωμέικα καὶ λίγες λέξεις ἰταλικές, πὸν ἔλεγαν στὸ Τζάντε; Τὴ χαιρότανε ὁ Νιόνιος τὴν καπετανίσα του κι' ὅς τὸν ἔστελνε σαράντα φορὲς τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸ σπῆτι στὸ θωρηχτὸ. Τοῦ καλομιλοῦσε κι' ἔπαιζε μαζί του. Ἦτανε μιὰ γυναικούλα γλυκειά, μιὰ τσαχπίνα...

— Νιόνιο, φώναξε.

Ἐμοιάζε σὰ νὰ ξεχνιότανε καὶ κεῖ πὸν αὐτὸς περιμένε σοῦζο νὰ πάρει διαταγὰς ἐκεῖνη ἀκουμποῦσε τὸ ποδαράκι της σὲ μιὰ καρέκλα καὶ σήκωνε τὴν κάλτσα της ἀπάνω, ὡς ἀπάνω στὴν καλτσοδέτα... Καὶ ποῦ νὰ ἦτανε, λέει, τότες ὁ Νιόνιος ἀπὸ ἕνα μέρος νὰ δεῖ τὸν ἑαυτὸ του. Σκεφτότανε:

— Νὰ τὸ ξαίρει πὼς εἶμαι σπασμένος;

Τοῦ φαινότανε πὼς ἔπεφτε ἀφανισμένος ἀπὸ ντροπὴ σ' ἕνα χάος, τὰ μάτια του θόλωναν καὶ χαμῆλωνε τὸ βλέμμα, κοκκίνιζε, τὸν ἔπιανε ἕνα δυνατό καρδιοχτύπι καὶ κεῖ, πὸν ἔνιωθε νὰ χάνεται ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς, ἄκουγε μιὰ φωνὴ θυμωμένη.

— Βρὲ Νιόνιο, δὲν ἀκοῦς!

Προσοχὴ ὁ Νιόνιος.

Τὴν ἔβλεπε τώρα μπροστά του νὰ στέκει σὰν ἀθῶα περιστρεφά καὶ νὰ τὸν κοιτάζει μ' ἕνα μάτι, σὰ νὰ τοῦλεγε:

— Βρὲ παλιάνθρωπε τί σκέφτηκες;

Ἀλήθεια... τί σκέφτηκες; Ἦτανε παλιάνθρωπος.

Ὅταν ἔπερνε τὴ διαταγὴ πιά καὶ ροβολοῦσε κάτου, ἀνάσαινε. Χαιρότανε τὴ γαλάζια λουρίδα τῆς θάλασσας τοῦ Πόρου μὲ τὰ ζωγραφιστὰ ἀκρογιάλια της. Ὑστερα ἦτανε κι' αὐτό: Θὰ περνοῦσε μιὰ ματιὰ ἀπὸ τὸ βάσανό του: Ἄχ Μαρίτσα...

Αὐτὴ δὲν ἦτανε σὰν τὴ γκόμενα τοῦ πλοίαρχου, σήμερα αὐτὴ κι' αὔριο ἄλλη. Αὐτὴ ἦτανε ἀρραβωνιαστικιά του ἐπίσημη... Προσφυγοπούλα, καθότανε σ' ἕνα μικρὸ σπητάκι μὲ τὴ μάννα της καὶ τ' ἀδερφάκι της. Ἐξὴ μῆνες τώρα εἶχανε ἀγάπη. Ἐκεῖ μέσα στὸ φτωχικὸ τους ξεψυχοῦσε ὁ Νιόνιος γιὰ μιὰ στιγμή, κάθε φορά, ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδυ. Νὰ βλέπεις τὴν κορμοστασιά της, ἔτσι ἀνάλαφρη καὶ τὴν περπατησιά της, ἐκεῖνα τὰ μάτια της τὰ μαῦρα, πὸν σ' ἔσφαζαν, ἄχ καὶ τὸ μάγουλό της! Σὰ μῆλο! Νὰ τοῦ δώσεις ἔτσι δὰ μιὰ δαγκωματιά... Καὶ νὰ τὸ φᾶς!

— Μωρὴ Μαρίτσα! Θὰ μὲ μουρλάνεις...

Ἐκεῖνη τὴ μέριξενε ἰίεγάλα του τὰ μεγαλεῖα... Ἦτανε ἄνθρωπος, μωρὲ, πιά, καὶ ἄνθρωπος. Μὴ βλέπεις πὸν φοροῦσε ἀκόμα τὸ ναυτικὰ του, μὰ εἶχε τὸ χαρτί στὴν τσέπη. Τὸ θαντουργὸ χαρτί, πὸν ἔλεγε πὼς ὁ Νιόνιος ἦταν ἀπολυμένος πιά, ἐλεύτερος πιά, νὰ δουλέψει, νὰ παντρευτῆ, νὰ πάει στὸ σπῆτι του, στὴν Ἀμερική, νὰ ζήσει ἢ νὰ ἢ νὰ κόψει τὸ λαμό του... Κι' ἄμα ἔβλεπε ἀξιωματικὸ νὰ μὴν τὸν χαιρετήσκει. Ἄνθρωπος πιά... Κι' εἶχε γλέντι... Δυὸ

τρεις ναυτες, που ειχανε εξόδου για τον Πειραιά καθίσανε για λόγου του στον Πόρο να γιορτάσουνε τη λευτεριά του. Η πεθερά του Νιόνιου κατασκοτώθηκε να τους κάνει ένα γιόμα της προκοπής. "Αστραφτε το τραπεζομάντηλό της, οι πετσέτες, τα ποτήρια, τα μαχαιροπήρουνα... Κι από φαί ειχανε μπόλικο... Και καρδιά να! Βουνό! Όλοι γλεντούσανε. Ο γκαρδιακός φίλος του Νιόνιου, ο Αντρίκος από το Αίγιο, με τη φωνάρα του τραγουδοῦσε και βούιζε το σπήτι... Ήτανε για γέλια ή χοντροφωνάρα του, μα τον ακουαν όλοι με λαχτάρα και τον ακλουθοῦσαν στο σκοπό γιατί τραγουδοῦσε, ο έρμος, τον πόνο του ναύτη.

Το « πτέρωσον », το « ὄρθωσον »
το « σία » και το « ἔα »
μ' ἐκάμανε και ξεχάσα
Ἀθήνα και Πειραιά... ἄχ

Κι ὕστερα, σὰ ν' ἄλλαζε γνώμη, ξαφνικά, φαινότανε σάμπως να καμάρωνε, που ήτανε ναύτης, την ανάγκη φιλοτιμίαν ποιούμενος. Και τραγουδοῦσε με καμάρι.

Ὁ ναύτης όταν στολιστή
και βγή να σεργιανίσει
την πέτρα την ἀμίλητη
την κάνει να μιλήσει...

— Τ' ἀκούς, μωρή σκασμένη; γελοῦσε ὁ Νιόνιος και χτυποῦσε τις πλάτες της ἀρραβωνιαστικιάς του.

Καμάρι πιά αὐτή κι ἡ μάννα της ταπίκου. Νὰ κερνάει ὀλοένα κρασί στα παιδιά.

Και κάτι ἀγριοφωνάρες ὕστερα, φωνές βραχνές, που κατακυλοῦσαν ἀπὸ τὸ λαρῦγκι τους, σὰν ἀπὸ ἕνα καταρράχτη...

— Ἐβίβα, βρὲ παιδιά, καλὰ στέφανα.

— Και στὰ δικὰ σας...

— Καλή ἀφηση νὰ λές...

Ντίν, ντίν, ἕνα γῦρο χτυποῦσαν τὰ ποτήρια. Τὰ μάτια ἀστραφταν κι οἱ φλέβες φούσκωναν. Σὲ μιὰ στιγμή ὁ Νιόνιος δὲν κροτήθηκε.

— Νά μου ζήσεις κουκλάρα μου...

Και μάτς ἕνα χοντρό, χορταστικό φιλι τῆς Μαρίτσας.

— Μπρέ! Τὶ τὸ κάναμε δῶ, φώναξε ὁ Ἀντρίκος με τὴ φωνάρα του.

Κι ἔτσι γιὰ νὰ κοροϊδέψει, ἄρχισε — πὼς τοῦρθε — νὰ ψέλνει:

Εὐλογητός εἰ Κύριε
εὐλογητόν και δεδοξασμένον
τὸ ὄνομά α α α α α α σου ...

Ὁ Θεὸς νὰ τὴ συχωρέσει τὴ μάννα τῆς Μαρίτσας, μα δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσει τὰ γέλια της.

— Κὰ-κὰ-κὰ..., κακάρισε. Γέλασα με τὴν καρδιά μου... Χίλια χρόνια νὰ μου ζήσεις παιδάκι μου.

Μὰ δὲ ρωτᾶς τὸ Νιόνιο τί ἔπαθε; Ἄν δὲν ἦτανε σπασμένος μποροῦσε ἀπόψε νὰ σπάσει ἀπὸ τὰ γέλια. Κι ἦρθε, πὸν λές, τόσο στὸ κέφι, πὸν μιὰ στιγμή ἀστραψε στὸ κεφάλι του μιὰ σκέψη: Νὰ πεῖ τὸ μυστικό του στὴ Μαρίτσα. Ἐκείνη δὲν τὸ ἤξαιρε ἀκόμη πὼς ἦτανε σπασμένος κι αὐτὸς εἶχε σκοπὸ νὰ τῆς τὸ φανέρωνε, μαζί μ' ὅλα του τὰ μυστικά, τὸ πρῶτο βράδυ τοῦ γάμου. Ὅμως τώρα, μ' αὐτὰ τὰ κέφια, ἄλλαξε γνώμη. Σκέφτηκε λίγο: νὰ τὸ πεῖ, νὰ μὴν τὸ πεῖ, νὰ τὸ πεῖ...

— Μαρίτσα... σκύψε νὰ σοῦ πῶ κάτι στ' αὐτὶ... και γελοῦσε εὐτυχισμένος. Ξάφνου συγκινήθηκε. Τὸ Γεράσιμο, ἕνα ναύτη κεφαλονίτη, τότε πῆρε ὁ πατριωτισμὸς ἀπὸ τὰ ποδάρια. Και τραγούδησε:

Ζάκνθο ... Ζάκνθο και Κεφαλονιά
Κέγκυρα... Κέγκυρα και Λευκάδα
αὐτὰ τὰ τέσσαρα νησιά
στολίζουν τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Νιόνιος ἐνθουσιάστηκε.

— Ναι, μωρέ! Ζήτω ἡ Ζάκνθο...

— Κι ἡ Κεφαλονιά, ὠρέ... πετάχτηκε ὁ Γεράσιμος.

— Πέστε ρὲ κι ἕνα ζήτω γιὰ τὴν Ἑλλάδα, φώναξε ὁ Ἀντρέας με τὴ φωνάρα του. Κι ἐκείνοι ἐφώναξαν ὅλοι μαζί, ἔτσι στὰ κοιτουροῦ, ὅπως θὰ φώναζαν και γιὰ ἕνα γάιδαρο μακάρι...

— Ζήτω...

Θαορεῖς και τὴν εἶχαν καλεσμένη... τὴν Ἑλλάδα. Κείνη τὴν ὥρα ἡ πόρτα χτύπησε δυνατὰ κι ἀνοίξε ἀπότομα. Οἱ ἑλληνες παρουσιάστηκαν μ' ὄλο τους τὸ μεγαλεῖο. Τέσσαρες ναῦτες ὄπλισμένοι κι ἕνας δίοπος ἐπὶ κεφαλῆς. Ὁ δίοπος τοὺς ἐκοίταξε ὄλους καλὰ-καλὰ και στήλωσε τὰ μάτια στὸ Νιόνιο. Σήκωσε τὸ χέρι και τὸν ἔδειξε στοὺς ναῦτες:

— Αὐτὸς εἶναι. Πιάστε τον...

* *

Τόνε βρήκε τ' ἄδικο... Ὁ Νιόνιος βρέθηκε πὼς, πρὶν πάρει τὸ ἀπολυτήριο του ἔκανε ρεμούλα στὸ σπήτι τοῦ πλοίαρχου του... Ἀπὸ βραδὶς τοῦ βούτηξε ἀπὸ τὸ πορτοφόλι ἕνα πεντακοσάριο. Ἐτσι τοῦ εἶπε ὁ δίοπος καθὼς τότε πῆγαιναν στὸ θωρηχτό:

— Μωρὲ γὼ ἔκλεψα; κλαιγότανε, ὁ δύστηνος.

— Ἀφοῦ γλεντοῦσες κιόλα με τὰ λεφτὰ τοῦ κυρίου πλοίαρχου, τοῦ εἶπε ὁ δίοπος.

Δὲν καταλάβαινε τίποτε.

Κι ὅταν ἐβρέθηκε πάνω στὸ καράβι, μέσα στὸ καρρὲ τῶν ἀξιωματικῶν, μπροστὰ στὸν πλοίαρχό του, ἔτρεμε σύγκορμος, σὰν τὸ φυλλοκάλυμο. Γιατὶ ὁ Νιόνιος δὲν ἦτανε ποτὲ του παληκορι, οὔτε σὰν εἶχε ὅλα τὰ δίκια μαζί του. Ὁ πλοίαρχος τὸν κοιτοῦσε χλωμὸς ἀπὸ θυμό.

— Φέρε πίσω τὰ λεφτὰ...

Μιλιά ἐκεῖνος.

— Δὲν ἀκούς;

Τσιμουδιά.

— Τὶ τᾶκανες βρὲ τὰ λεφτὰ;

Κοιτοῦσε ὁ Νιόνιος ἄλαλος.

— Κτῆνος! μουρμούρισε ὁ ἄλλος.

Τότε πῆρε τὸ λόγο ὁ δίοπος. Στάθηκε προσοχῆ, χτυπώντας τὸ πόδι και χαιρέτησε:

— Εὐπειθῶς ἀναφέρω, κύριε πλοίαρχε, ὅτι τότε βρήκαμε, πὸν γλεντοῦσε με κάτι γυναῖκες...

— Γυν... ξεφώνισε κείνος. Βρὲ τὸ ληστή! Ἐφαγες τὰ λεφτὰ μου με τις πουτάνες, τὰ λεφτὰ τῆς πατρίδος...

Τότε ὁ Νιόνιος ἄρχισε νὰ συνέρχεται. Θυμήθηκε πὼς τώρα πιά δὲν ἦτανε ναύτης, ἀλλὰ ἄνθρωπος και πὼς πῆγαινε νὰ παντρευτῆ... Ἦθελε νὰ πεῖ πολλὰ, μα νὰ τὶ εἶπε:

— Εἶμαι πολίτης.

Ὅλοι ἕνα γύρω γελάσανε κι ὁ πλοίαρχος, λυσσώντας ὄλος, τοῦ φώναξε:

— Δόσε μου δῶ τὸ ἀπολυτήριό σου, κύριε πολίτα.

Ἐσπασε ἡ χολή του, μα τὶ νὰ κάνει;

Ἐχωσε τὸ χέρι στὴν τσέπη τῆς μπλούζας του και τράβηξε δυὸ χαρτιά. Τὸ ἕνα ἦτανε γράμμα τῆς μάννας του και τ' ἄλλο αὐτὸ: τὸ ἀπολυτήριο. Ὁ πλοίαρχος τοῦ τ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ χέρια. Και νὰ... Γράτς, γρούτς, χίλια κομάτια τὸ θαυματουργὸ χαρτὶ και τὰ κομάτια στὰ μούτρα τοῦ Νιόνιου. Τώρα;

— Παλιόσκυλο, οὔρλιαξε ὁ ἄλλος. Και τὸν εἶδε νὰ πέφτει πάνω του και λύγησε κάτου ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ κορμιοῦ του. Τὰ μάτια του ἀστραφταν πολλὲς φορές ἀπὸ τις γροθιές και τὰ πλευρά του πόνεσαν ἀπὸ τις κλωτσιές. Και μέσα ἀπὸ βρυσιές κι ἀπὸ βλαστήμιες, ἀκουσε τὴν καταδίκη του.

— Στὸ μπαλαοῦρο, στὸ μπαλαοῦρο.

Μιὰ φωνὴ στριγκιά...

* *

Τρεῖς ἡμέρες και τρεῖς νύχτες, κλεισμένος ἐκεῖ μέσα, παρέα με τὰ ποντίκια, πιγμένος στὴ μούγλα, ἐνιωθε τις ὥρες νὰ περνοῦνε πάνω του, βυθισμένες στὴν ἀγωνία, κάθε λεπτὸ ἀκλουθοῦσε τὸ ἕνα τ' ἄλλο μ' ἕνα τρόπο μαρτυρικό, σὰ νὰ περνοῦσε πάνω ἀπὸ τὸ στήθος του ἱππικὸ δόλακερο. Ἀπὸ τότε, πὸν τὸν ἐκλείσαν, τρεῖς φορές μόνο εἶδε ν' ἀνοίγει ὁ φεγγίτης ἀπὸ τὸ ταβάνι... Μιὰ φορὰ τὴν ἡμέρα τοῦ πετοῦσαν ἕνα κομάτι κουραμάνα και τοῦδιαν λίγο νερὸ ζεστὸ. Ἐπεφτε πάνω του τὸ ψωμί, πεινασμένος, τὸ ξεσκίζε σὰν τὸ σκυλὶ με τὰ δόντια, μα δὲν καταλάβαινε πὼς ἔτρωγε. Οὔτε ἂν κοιμότανε ἤξαιρε. Ἐνιωθε ὀλοένα πείνα, ζέστη, κροῦ κι εἶχε πάντα μιὰ δίψα τρομερή. Διψοῦσε και λαχταροῦσε τὴ θάλασσα, πὸν ἔβλεπε ἀπὸ τὸ φιλιστρίνι. Νὰ τὴν πιεῖ ὅλη. Σὰν ἀπὸ ἕνα ὄνειρο μέσα, θυμόταν τὴ Μαρίτσα κι ὄλο τὴ φώναζε Ἀκόμα δὲν εἶχε κρεμάσει τὴ μπράντα του νὰ κοιμηθῆ. Ὅλη του ἡ ψυχὴ ἦτανε δοσμένη σὲ μιὰ λαχτάρα: νὰ βγῆ... Χτυπιόταν ὅλη μέρα και κλαιγόταν, ὡς πὸν νὰ πέσει ξερός ἀπὸ τὸν κόπο, τυλιγμένος σὲ μιὰ βουβὴ ἀγωνία.

— Γιατὶ, ἀναρωτιότανε, γιατί;

Κι ἄλλοτε ρωτοῦσε:

— Τὶ τοὺς ἔκανα;

Τόσο ἦτανε σίγουρος, πὼς δὲν τοὺς

Έκανε τίποτε, πού άρχισε σιγά-σιγά να μὴ πιστεύει ἂν ἦταν αὐτὸς ὁ ἴδιος, πού ἦταν κ' εἰσμένος. Ναί... αὐτὸ ἦταν... "Ὁχι! Δὲν ἦταν ὁ ἴδιος, σίγουρα, γιατί ἀκόμη ἔβλεπε ὀλοζώντανες τρεῖς κόνες τοῦ γλεντιοῦ καὶ στό πονεμένο στῆθος του σαλεύαν ἀκόμα οἱ θερμὲς λαχτάρες, πού τοῦ φλογίσαν τὴν καρδιά μὲ τὴ λευτεριά του. Ἐβλεπε, χωρὶς ἄλλο, τὸ σκληρὸ παραμῦθι ἐνὸς ἄλλου, πού τὸ ζοῦσε αὐτὸς...

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἶχε ξεχαστῆ πολὺ. Ὁ Νιόνιος εἶχε πεθάνει μέσα του ἀπὸ ὦρα πολλή. Ἐύπνησε ὅμως μ' ἓνα τρόπο τρομερὸ... Σκόνταψε σὲ μιὰ στιγμή πάνω στὴ μπράντα. Τὴν εἶδε λυτὴ καὶ ὥστόσο δὲ θυμόταν πὼς τὴν εἶχε λύσει... Καὶ τὸ κεφάλι του χᾶιδεψε ἓνα σκοινὶ κρεμασμένο ἀπὸ τὸ γάτζο ψηλά... Ἐνα σκοινὶ μὲ θηλειά. Πάγωσε ὅλος ἀπὸ μιὰ τρομάρα... "Αχ! Ποιὸς... Ποιὸς τὸ κρέμασε...

Γιατί;

Καὶ τὸ φεγγάρι, πού ἦταν ἀπόψε λειψὸ καὶ ἦταν χλωμὸ καὶ ἦταν γεμμένο, ἔτσι, σὰν ἄρρωστο καὶ ἦταν σὰν κάποιος νὰ τὸ πατοῦσε στὸ στῆθος... Τὶ εἶχε ἀπόψε τὸ φεγγάρι καὶ τί εἶχε κείνος; Ἐκλαιγε σὰν παιδάκι, χαμένο στὸν κόσμο. Ἡ φωνὴ του ἔβγαλε βραχνὴ στὰ βογγητά του καὶ ἔτρεμε ὅλος. Κάτι μεγάλο καὶ φοβερὸ θὰ γινόταν ἀπόψε πού τὸ φεγγάρι εἶχε κάτι καὶ κείνος... Κάτι πού δὲν τολμοῦσε ὁ Νιόνιος νὰ τὸ συλλογιστῆ καὶ νὰ τὸ κάνει... Καὶ ὥστόσο νά! Ξαφνικὰ θυμήθηκε καλὰ πὼς ὁ ἴδιος ἔλυσε τὴ μπράντα, ὁ ἴδιος τῆς ἔβγαλε τὸ σκοινὶ, ἐκεῖνος τὸ κρέμασε στὸ γάτζο... ἦταν αὐτὸς ποῦ φτιαξε τὴ θηλειά! "Αχ! Νὰ κρεμαστῆ... Μὰ ὅλα τᾶβλεπε σὰν ξένος... σὰν ἓνας ἄλλος. Γιατί ἦταν ψέματα πὼς ὁ Νιόνιος εἶχε κλέψει καὶ ἦταν ἀκόμα ψέματα πὼς αὐτὸς βρισκότανε στὸ μπαλαούρο... "Ὁχι!

Ἐκεῖνος εἶχε ἀπολυτῆ καὶ ἦτανε στὸ Τζάντε. Ἐτοίμαζε τὸ γάμο του...

—Μαρίτσα... Τ' ἀκούς Μαρίτσα... Δὲν εἶμαι γώ... Ἐνα ὄνειρο εἶναι πού δὲν περνάει... Θέλω νὰ ξυπνήσω, Μαρίτσα.. θὰ σοῦ τὸ γράψω, Μαρίτσα, τὸν νεῖρο μου, ἀλλὰ μὴν τρομάξεις, παιδί μου, εἶναι ψέματα...

Τὰ δάκρυά του ἔτρεχαν φλογερά καὶ τοῦ μούσκευαν τὸ πρόσωπο. Ἦταν ἓνας ἄλλος, ἓνας ἄλλος, πού ἦταν παληκάρι, ὄχι αὐτὸς πού δὲ στάθηκε ποτέ του παληκάρι, ὁ ἄχαρος! Μὰ τί... καὶ γιατί νὰ βλέπει ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία ἐνὸς ἄλλου... Τοῦ ἦτανε τρομερὸ νὰ τὴνε βλέπει... Καὶ ὥστόσο τοῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ μὴν τότε δεῖ. Ἐκεῖνο! Πού πήδησε στὸ μπάγκο ἀπὸ τὴ λαμαρίνα καὶ ἄρπαξε τὸ σκοινὶ ξαφνικά... Τ' ἄρπαξε, χωρὶς νὰ φοβάται.

—Στάσου! τοῦ εἶπε ὁ Νιόνιος μὲ μιὰ φωνὴ ξεψυχισμένη...

Καὶ ἐκεῖνος δὲν τὸν ἄκουσε! Πέρασε τὴ θηλειά στὸ λαιμὸ του... Ἀλίμονο! Τὴ θηλειά στὸ λαιμὸ του. Ἐκλεισε τὰ μάτια γεμάτος φοβικὴ, νὰ μὴ βλέπει...

—Μα...ρί...τσα... φώναξε βραχνά, δὲν... εἶ...μαι... γώ...

Μὰ ἐνωθε ὥστόσο τὴ θηλειά στὸ λαιμὸ του καὶ ξαφνικὰ κατρακύλησε ἀπὸ τὸ μπάγκο, μαζί μὲ τὸν ἄλλο... μαζί... Καὶ ἡ θηλειά στὸ λαιμὸ του...

Στὴ ρομάντζα * * * βρῆκαν τὰ μεσάνυχτα... Τὸν πλοίαρχο μὲ τὴ γκόμενα. Ἡ ἀτμάκατο πήγαινε σιγά-σιγά στ' ἀκρογιάλια γύρω... Ἐκεῖνος τῆς χᾶιδεψε τὰ μπούτια... Καὶ ἐκεῖνη τραγουδοῦσε:

Κοίταξε ἡ φύσις γύρω
μ' ὁμορφιὲς τὴ γῆ στολίζει...

Ἡ φωνὴ τῆς γλυκειά, κυματιστή, γέμισε τὸν ἀέρα καὶ ξεψύχησε, καθὼς ἡ ἀτμάκατο προχωροῦσε σιγά-σιγά στὴ ρομάντζα...

ΓΕΡ. ΓΡΗΓΟΡΗ

ΟΙ ΤΥΦΛΟΙ

ENRICO FERRI

Ο ΤΟΛΣΤΟΪ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Γύρω ἀπὸ τὸν Τολστόϊ ἔχουν γραφεῖ τόσα πολλὰ καὶ τόσες διάφορες κρίσεις ἔγιναν γιὰ τὸ ἔργο του—ἀπὸ τοὺς πιὸ ὑπερβολικοὺς ἐπαίνους ὡς τὴν κάπως βιασμένη ψυχοπαθολογικὴ κριτικὴ τοῦ Μάξ Νορντάου—ὥστε μποροῦμε, χωρὶς νὰ ξανοιχτοῦμε πολὺ, νὰ διαλέξουμε ἀνάμεσα στοὺς ἥρωες πού δημιούργησε, δύο προσωποποιήσεις δολοφόνων, γιὰ νὰ τοὺς παραβάσουμε μὲ τὰ δεδομένα καὶ τὰ συμπεράσματα τῆς ἐγκληματολογίας.

Ὁ ἥρωας τῆς «Σονάτας τοῦ Κρόυτσερ», ὁ Ποσνίτσεφ, εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς αἰωνίους αὐτοὺς ζηλιάρηδες συζύγους πού ἐκδικοῦν μὲ τὴν συζυγοκτονία τὴν προσβολὴ πού ἔγεινε στὴν ἀτομικὴ τοὺς ἰδιοκτησία τοῦ ἀντρα καὶ πού συνεχίζου ἔτσι τὴν ἠθικὴ τῶν ἀγρίων φυλῶν στὶς ὁποῖες ἡ μοιχεία τιμωρεῖται μὲ θάνατο ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἡ κλοπὴ! Ἡ «θέση» τοῦ βιβλίου, ἡ καταδίκη δηλαδὴ αὐτῆ τοῦ σεξουαλικοῦ ἔρωτα, ἀκόμη καὶ

στο γάμο, θυμίζει αρκετά την αίρεση των «Σκοπέτζι» και ο Μάξ Νορντάου δεν έχει άδικο να την χαρακτηρίζει τρελλή. (Εκφυλισμός, τόμος 1)

Ο Ποσνίτσεφ, τόν όποιο ή ζήλεια σπρώχνει στο έγκλημα, θάπρεπε να εινε βέβαια έγκληματίας εκ πάθους· τó πρόσωπο όμως αυτό δεν έχει καμμιάν ανθρωπολογική σύσταση.

Οι περιστάσεις υπό τις όποιες τó έγκλημα έγεινε φαίνεται να δείχνουν πώς πρόκειται αληθινά για ένα έγκλημα με ελατήριο τó πάθος.

Αλλά ό Ποσνίτσεφ διηγείται τόν τρόπο με τόν όποιο μαχαίρωσε τή γυναίκα του—άφοδ τήν έπιασε να τρώει με τόν βιολιστή, τόν καθηγητή της—τόσο ψύχραιμα, με τόσες λεπτομέρειες, όπως θά έκανε ένας εκ γενετής έγκληματίας.

«Ξαναζω όλόκληρη τή σκηνή εκείνη: τήν αντίσταση τού κορσέ, κάποιου άλλου άκόμη πράγματος, έπειτα τó μαχαίρι πού θυθίζεται στη μαλακή σάρκα» (Κεφ. ΚΖ). Έτσι κάποτε και ό Σελλιέ, έγκληματίας εκ γενετής αυτός, έλεγε πώς είχε ενεργήσει με ψυχράμια και πώς ήταν βέβαιος ότι επλήγωσε θανάσιμα γιατί ένοιωσε τó μαχαίρι να εισχωρεί σε βάθος (*). Ένδειξη, δηλαδή, βέβαια της φυσικής και ήθικης αναληψίας πρós τόν νόνο τού πλησίον, πού αποτελεί τόν βασικό χαρακτήρα τού έγκληματία εκ γενετής, πού δεν υπάρχει στόν εκ πάθος.

Άλλο σοβαρό λάθος: ό Ποσνίτσεφ διηγείται πώς, μόλις έτρεξαν οι ύπηρέτες αυτός αποσύρθηκε στο δωμάτιό του.

«Σηκώθηκα, έκλεισα τήν πόρτα, έπηρα τά σπέρτα και τά τσιγάρα μου κι' άρχισα να καπνίζω. Καθώς έτελείωνα τó πρώτο τσιγάρο ό ύπνος με πήρε». Και σάν χτυπούνε στην πόρτα του, αναρωτιέται, σάν μέσα σε όνειρο: «Έγεινε, ναι ή όχι;»—Και προσθέτει: «θυμήθηκα τήν αντίσταση τού κορσέ και απάντησα: «Ναι, έγεινε. Και πρέπει να σκοτωθώ».

«Τό έλεγα μιά ήξερα καλά πώς δεν θά

(*) «Η άνθρωποκτονία στην έγκληματολογική ανθρωπολογία». Τουρίνο. 1895.

τόκανα. Κι' ώστόσο πήγα να πάρω τó πιστόλι μου».

Δεν αυτοκτονεί όμως, ενώ ένας εκ πάθους έγκληματίας θ' αυτοκτονούσε, και δεν θά κάπνιζε, άλλωστε, άπαθώς, ένα τσιγάρο άμέσως μετά τó έγκλημα.

Ο κομματώδης ύπνος πού ακολουθεί εύθις άμέσως τήν έγκληματική κρίση θά ταίριαζε μάλλον σ' ένα έπιληπτοειδή δολοφόνο: αλλά εινε ίσως σωστότερο να συμπεράνει κανείς απ' όλα αυτά πώς αυτός ό συζυγοκτόνος έχει ζωγραφιστεί με τέχνη κι' όχι εκ τού φυσικού. Δεν εινε παρά ένα άνδρείκελλο πού χρησιμοποιήσε ό συγγραφέας για να δώσει δραματικό θέλητρο σε μιά θέση αντίξια τού Όριγένη.

Οι έγκληματίες τó «Κράτους τού ζόφου» εινε δυνατότερα σχεδιασμένοι και πιό αληθινοί. Τό δράμα αυτό ειναι μιά ζωντανή κ' ειλικρινής περιγραφή της ζωής των ρώσων χωρικών κι' όχι μονάχα των άσχιολών τους και των άπασχολήσεων των οικονομικών και σεξουαλικών—τό ψωμί κι' ό έρωτας εινε οι δύο πόλοι της πρωτόγονης ζωής—άλλά δλης τους της ψυχολογίας. Με μιά βαθειά διαίσθηση της αλήθειας, ό Τολστόϊ, μās δείχνει τó θρησκευτικό αίσθημα να συνυπάρχει, στην ψυχή μιας γρηάς χωριάτισσας πού δίνει συμβουλές για φαρμακείες και παιδοκτονίες, με τις πιό άλλόκοτες έγκληματικές τάσεις. Μιά κοινή πρόληψη πολú άνόγη και επιδέξια εκμεταλλευμένη άλλωστε από τούς νεο-καθολικούς τού 19ου αιώνα, βλέπω στη θρησκεία ένα εμπόδιο για τήν τάση πρós τήν κακή ζωή. Σα να μὴν υπήρχαν ανάμεσα στους εύσεβεις τόσοι τίμιοι άνθρωποι και τόσοι παληάνθρωποι έσοι κι' ανάμεσα στους άθέους. (*)

Οι γυναίκες τού «Κράτους τού ζόφου» εινε, όπως κι' οι έγκληματίες γυναίκες τού Σαίξπηρ, πιό διεστραμμένα και πιό ψύχραιμα σκληρές από τόν άντρα, τόν πρωταγωνιστή Νικήτα. Ο τελευταίος αυτός ώστόσο, σκοτώνει μ' έναν τρόπο

(*) «Θρησκεία και έγκληματικότητα» τού ίδιου συγγραφέα.

έξαιρετικά άγριο τόν νόθο γιό πού άπόχτησε από τήν βαπτιστική του. Τόν λιώνει κάτω από μιά σανίδα, τó ίδιο τó πρωί της γέννησής του: από τότε νομίζει πάντα πώς άκούει τó σπάσιμο των κοκκάλων πού τσακίζονται κάτω από τó βάρος τού δικού του κορμιού.

Η Άνίσσια, ή νεαρή δεύτερη γυναίκα τού πλούσιου καλλιεργητή Πέτερς, δέχεται τις έρωτοτροπίες τού Νικήτα, τού ύπηρέτη της, και, σύμφωνα με τή συμβουλή της μητέρας τού αγαπητικού της, δίνει ένα άργό δηλητήριο στόν άντρα της.

Σάν μένει χήρα παντρεύεται τó Νικήτα, πού εινε αληθινός χωριάτικος Δόν Ζουάν, και πού έγκατέλειψε άναντρα τήν όρφανή Μαρίνκα, άφοδ τήν έκανε μητέρα. Μετά τó γάμο του, παραδίνεται στόν άλκολισμό, ρίχνεται, κάτω από τή συζυγική του άκόμη στέγη, στη βαπτιστική του τήν Ακαλίνα και, όρμημένος από τή μητέρα του και τή γυναίκα του πού θέλουν να καταπνίξουνε τó σκάνδαλο και να δώσουν τήν Ακαλίνα γυναίκα σ' έναν καλόβολο χωρικό, προικισμένη μάλιστα καλά, δέχεται να σκοτώσει τó παιδί πού άπόχτησε από τήν αγαπητική του.

Ο Νικήτας δεν εινε καθόλου άνθρωπος κανονικός. Εινε ένας έγκληματοειδής. Και εινε τόσο αληθινός, ανταποκρίνεται τόσο τέλεια στα δεδομένα της επιστήμης πού πρέπει βέβαια να έχει παρθεί από τó φυσικό.

Δεν ειναι ενεργητικά και δραστικά διεστραμμένος, αλλά ή ήθικη ιδέα έχει μένει άτροφική μέσα του, ιδίως σ' ότι άφορα τις σεξουαλικές σχέσεις. Εινε πλάσμα ά κ α ρ δ ο, όπως λέει ή Ακαλίνα όταν βλέπει τήν σκληρότητα με τήν όποία έγκαταλείπει και διώχνει τήν φτωχή και καλή Μαρίνκα, άφοδ τήν άποπλάνησε (Πράξη Ι, σκηνή ΙΣΤ!) Η ιδέα τού δηλητηριασμού τού Πέτερς από τή μοιχαλίδα Άνίσσια (Πράξη ΙΙ, σκηνή ΙΔ!) τού προξενεί άποστροφή και ει-

νε τόσο στενοκέφαλος πού ή μητέρα του μόλις και μετά βίας κατορθώνει να τού δώσει να καταλάβει πώς θά μπορέσει να παντρευτεί τήν Άνίσσια όταν θά μείνει χήρα (Πράξη ΙΙ, σκηνή ΙΖ!).

Με μιά λέξη εινε ένα πλάσμα χωρίς χαρακτήρα: Αποκτηνωμένος από τόν άλκολισμό και μάλιστα από τόν καιρό τού πλούσιου γάμου του από τήν παραλυσία, ακολουθεί τις συμβουλές πού τού δίνουν και παρασύρεται από τή γυναίκα του και τή μάνα του στο να κάνει μιά φοβερή παιδοκτονία.

Εινε όμως έγκληματίας εκ περιστάσεως και νοιώθει τή φρίκη της άπαίσιας πράξης του. Τόν παρακολουθεί ή άνάμνηση των κοκκάλων τού θύματός του πού σπάζουν και ή τύψη τόν σπρώχνει τέλος, στην τελευταία σκηνή πού εινε ύπέροχη, ενώ γίνεται ό γάμος της Ακαλίνας, να κάνει, παρά τήν αντίσταση των δυό γυναικών, τήν πιό άπόλυτη όμολογία τού έγκλήματος του και τού δηλητηριασμού τού Πέτερς, τόν όποιο παίρνει πάνω του για να σώσει τή γυναίκα του. Η τελευταία αυτή λεπτομέρεια εινε σωστή και φανερώνει μιά θαυμαστή παρατήρηση, γιατί ό Νικήτας εινε έγκληματίας εκ περιστάσεως, ενώ οι εκ γενετής έγκληματίες δεν παραλείπουν ποτέ να καταδώσουν και τούς συνενόχους τους μόλις ανακαλυφθούν.

Ο Τολστόϊ έδωσε στο δυνατό δράμα του έναν τίτλο γεμάτο σημασία. Σύμφωνα με τήν επιστήμη, θέλησε να δείξει πώς από τó σκοτεινό βασίλειο τού άσυνείδητου και τήν διμυλωδή άτμόσφαιρα όπου μυρμηγκιάζουν τόσα πλάσματα, αναβράζει τó δηλητήριο των σκέψεων, των συναισθημάτων και των έγκληματικών πράξεων. Αυτές οι σκέψεις τα συναισθήματα κ' οι πράξεις παίζουνε αλλοίμονο, ένα μεγάλο ρόλο στη ζωή, ιδίως ανάμεσα στους ανθρώπους πού έχουν δοθεί σε μίαν άπάνθρωπη ύπαρξη, παραδομένη στη φυσική και ήθικη άθλιότητα.

Μετάφραση Α. Μ.

ΓΟΥΪΔΟΣ ΚΑΒΑΛΚΑΝΤΗΣ

Ὁ Γουΐδος Καβαλκάντης, τέκνο πλούσιας κι' ἀριστοκρατικῆς οἰκογένειας, ἐγεννήθηκε στὴ Φλωρεντία, γι' ἄλλους τὸ 1225 μὲ τριάντα, καὶ γι' ἄλλους πρὶν ἀπὸ τὸ 1259, μὰ ἄγνωστο πότε.

Ποιητὴς ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους τῆς ἐποχῆς του, λυρικός ἰσάζιος τοῦ Δάντε καὶ στενῶτατος φίλος του, μὰ μεγαλύ-τερός του κατὰ τὴν ἡλικία καὶ φημι-σμένος πιά ποιητὴς ὅταν ὁ Δάντες ἀρ-χιζε τὸ ποιητικὸ του στάδιο, ἀκολούθη-σε τὴ σχολὴ τοῦ Γουΐδου Γουΐνιτσέλλη, τὴν ὀνομαζόμενῃ τοῦ dolce stile, καὶ πού φιλοσοφοῦσε μὲ τὸν Ἔρωτα. Ὁ Καβαλκάντης ὅμως ἐπροσπέρασε τόσο τὸ Γουΐνιτσέλλη, πού ἐθεωρήθηκε γενικὰ στὴν ἐποχὴ του ὡς ὁ ἡγεμόνας τῆς ἐρωτικῆς ποίησης, καὶ μιὰ του ὠδὴ, ὅ-που φιλοσοφεῖ γιὰ τὴν γένεση καὶ τὴ φύση τοῦ Ἔρωτα, ἐθεωρήθηκε ὡς ὁ κα-νόνας τῆς νέας ἐρωτικῆς θεωρίας, κι' ἐ-ξακολούθησε νὰ σχολιάζεται γιὰ πολὺ κι' ἀπὸ τὰ βαθύτερα πνεύματα τῆς ἐπο-χῆς ἐκείνης. Ὁ Δάντες στὸ «Καθαρτή-ριο» — Ἄσμα XI, στίχ. 97-98, γράφει γι' αὐτὸν:

Così ha tolto l' uno all' altro Gui-
do La gloria della lingua..

δηλαδή «Ἐτσι ὁ ἕνας Γουΐδος (Καβαλ-κάντης) ἐπῆρε ἀπὸ τὸν ἄλλο (τὸ Γουΐ-νιτσέλλη) τὴ δόξα τῆς γλώσσας (τῆς ποίησης).

Ἡ ποίηση τοῦ Καβαλκάντη, κυρίως ἐκεῖ πού δὲ φιλοσοφεῖ, πού γιὰ μᾶς εἶ-ναι σκοτεινὴ καὶ ψυχρὴ, ἀνήκει στὴν πιὸ τρυφερὴ καὶ θεσμὴ τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ Καβαλκάντης, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρ-χηγούς τῆς Λευκῆς φατρίας, στὴν ὁ-

ποῖαν ἀνῆκε κι' ὁ Δάντες, ἐξορίστηκε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 1300 στὴ Σαρτζάνα, κι' ἐκεῖ ἀρρώστησε σοβαρά. Ἡ φλωρεν-τινὴ Κυβέρνηση τοῦ ἐπέτρεψε τότε νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πατρίδα του, μὰ πρὶν προφτάσῃ νὰ καλογυρίσῃ, πέθανε πρὸς τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1300.

Ἄρρωστος στὴ Σαρτζάνα κ' ἀπελι-σμένος πὼς δὲ θὰ ξανάβλεπε πιά τὴν πα-τρίδα, ἔγραψε τὴν Μπαλλάτα πού με-ταφράζουμε χαμηλότερα, πού εἶναι τὸ τρυφερότερο καὶ θερμότερο ποίημα τοῦ ποιητῆ μας, κι' ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποιήματα τοῦ Τρετσέντο.

Σχετικὰ τώρα μὲ τὴ μορφή τοῦ ποιή-ματος πρέπει νὰ σημειώσουμε πὼς ἡ Μπαλλάτα εἶναι ἕνα εἶδος ποιήματος μὲ σταθερὴ μορφή, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕνα «στάσιμο» κι' ἀπὸ μερικὲς στοφές, ὅχι ὀρισμένους ὅπως συμβαίνει στὴ γαλλικὴ. Ὑποχρεωτικὸ τώρα εἶναι κάθε στροφὴ τῆς Μπαλλάτας ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη, καὶ τὸ δεύτερο μέρος πρέπει νά-ναι ὁμοιομορφώτατο μὲ τὸ στάσιμο, πού δὲν ὑποχρεοῦται νάχη τοὺς μισοὺς στί-χους τῆς στροφῆς, ὅπως συμβαίνει στὴ γαλλικὴ μπαλλάτα. Ἐπίσης, ὑποχρεωτι-κὸ ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ πρώτου μέ-ρους τῆς στροφῆς κι' ὁ πρῶτος τοῦ δεύ-τερου μέρους νὰ ὁμοιοκαταληχτοῦνε. Καὶ τέλος εἶναι ὑποχρεωτικὸ ὁ τελευ-ταῖος στίχος κάθε στροφῆς νὰ ὁμοιοκα-ταληχτῆ μὲ τὸν τελευταῖο στίχο τοῦ στασιμίου. Στὴ Μπαλλάτα πού μετα-φράσαμε ἐκρατήσαμε αὐστηρὰ αὐτοὺς τοὺς κανόνες, κι' ὁ ἀναγνώστης μας μπο-ρεῖ εὐκόλως νὰ τοὺς μελετήσῃ.

ΜΠΑΛΛΑΤΑ

Μιὰ καὶ ποτέ, Μπαλλάτα μου, δὲν περιμένω
νὰ γύρω στὴν Τοσκάνα πιά,
ἀθόρυβη πῆγαιν' ἐσὺ
γραμμὴ στὴ Δέσποινά μου
ἔτσι πού εἶν' εὐγενικιά,
θερμὰ θὰ σέ δεχτεῖ.

Γιὰ στεναγμούς θὰ τῆς πάρεις μαντάτα,
πόνους καὶ τρόμους δυνατοὺς γεμάτα,
μὰ πρόσεξε μήπως συμβεῖ κανεὶς
τῆς εὐγένειας ἐχθρὸς καὶ σέ ξαμώσει,
γιατὶ ἀσφαλῶς, ἀλίμονο θὰ σέ μαλώσει
καὶ τόσες θὰ σοῦ πει βρισιές,
πού θάτανε γιὰ μὲ πολὺ
μεγάλῃ στενοχώρια
καὶ κλάματα καὶ θλίψεις νιές
κατόπι ἀπ' τὴ θανά.

Ἐέρεις, Μπαλλάτα μου, ἔτσι πού μὲ ζώνει
ὁ θάνατος σφιχτὰ, ἡ ζωὴ μου λιώνει,
καὶ ξέρεις ἡ καρδιά μου πὼς χτυπᾷ
γι' αὐτὸ πού κάθε πνεῦμα συλλογιέται
τὸ σῶμα μου στὰ πόδια του πιά δὲ βαστιέται
ἀπ' τὴν πολλή του ἀδυναμιά,
μὰ σέ παρακαλῶ πολὺ,
κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρη,
μαζὶ σου πάρ' τὴ ἀπ' τὴν καρδιά
μόλις μοῦ βγεῖ ἡ ψυχὴ.

Ἄχ! τὴν ψυχοῦλ' αὐτὴ τὴν τρομαγμένη,
στὴ μπιστεύουμαι ἀκέρια, ἀγαπημένη
Μπαλλατοῦλα μου, πάρε στοργικὰ
στὴν Κυρά πού σέ στέρνω κι' αὐτὴ ἀντάμα
ἄχ! πὲς τῆς Μπαλλατοῦλα μου, πὲς τῆς μὲ κλάμα,
ὅταν θὰ τῆς παρουσιαστεῖς:
— Ἐρχεται ἡ σκιάδα σας αὐτὴ,
ὡς χωρίσε ἀπὸ κείνον
τοῦ Ἔρωτα πού εἶταν δουλευτῆς,
μαζὶ σας νὰ σταθῇ.

Κ' ἐσὺ, φωνὴ μου, ἀδύνατη, σκιαγμένη,
πού ἀπ' τὴν καρδιά μου κλαίοντας τὴ θλιμένη
βγαίνεις, γιὰ τὸ νεκρὸ μου ὀμίλει νοῦ
μαζὶ μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν Μπαλλάτα.
Μιὰ Δέσποινα θε νάβρετε μὲ κάλλῃ ἀφράτα,
μὲ τρόπο τόσο εὐγενικὸ,
πού θὰ σᾶς εἶναι ἀληθινὴ
χαρὰ νᾶστε κοντὰ τῆς
ψυχῆ, σωστὰ πάντα γι' αὐτὸ
τὴ λάτρεψες κ' ἐσὺ.

ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΕΝΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ

A.

Όταν πρόκειται να γράψω κανείς ταξιδιωτικές εντυπώσεις, έχει επικρατήσει ή συνήθεια να ταξιδεύη τουλάχιστο ως τις Άλπεις. Μπορούν κατά συγκατάβαση να συμπεριληφθούν στο δρομολόγιο και μερικά ελληνικά μέρη, άλλ' αυτά τα δεύτερα πρέπει να έχουν ιστορία και ποίηση άσπαστη. Οι αισθητικοί μας—οί ταλαντούχοι, φυσικά—άν και άνήκουν και στα δύο φύλα, είαι σπάνιοι, κι' οι ένθουσιασμοί τους ακόμη σπανιότεροι: θάταν λοιπόν άδικο, για την τέχνη, να ξανατληθούν στις άσημότητες. Ύστερ' άπ' αυτά, τι θά μάς έδινε ένα ταξίδι από τον Πειραιά ως την Πρέβεζα;

Στη βάρκα πού μάς μεταφέρει στο καράβι άρχισε να ψιγαλίξη δυνατά. Μεγάλες σταλαματιές πέφτουν και ραμφίζουν το νερό. Ένα πλήθος από μικρά άφωνα κουδουνάκια σκεπάζουν την θάλασσα. Η συνειπάτις μου είλαι άναμικτή και κρατεί μιά όμπρέλλα. Άλ-νά σέ λίγο ή άλληλεγγύη της άδημονεί. Οι δρόμοι μεις, τι κρύμα, θά χωρίσουν: άν δέν έπρολάβαινε ή ευγένεια, θά έπακολουθούσε ένας στεναμός. Τώρα καταλαβαίνει κι' ή ίδια πώς σέ τέτοια βροχερά βράδια δέν άρχινούνε περιπέτειες, άναπολούνται.

Μέσα στο άτμόπλοιο, πιό πέρα από την Πάτρα, γνωρίζεσαι μ' έναν κύριο. Το παρουσιαστικό του βαρύ κι' ή κοιλιά του σεβάσμια. Έπειδή δέν έχεις τη διάθεση να τον γνωρίσης εσύ, σέ γνωρίζει αυτός. Μένει στά Γιάννενα (ό Πελλερνός ειχε γίνει και μετεγογράφος για να μάς τα συνηθίση με γιώτα), κι' έχει ξαναπάει στην πρωτεύουσα πριν από είκοσιπέντε χρόνια. (Η μπακάλης, λές, θάσαι ή κτηματίας). Δέν ένδιαφέρεται ούτε για τ' όνομά σου ούτε για τ' επάγγελμά σου. Έκείνο πού θέλει μονάχα να μάθη είναι πόσο παίρνουν οι βαρκάρηδες στο κατέβασμα. Η άπορία του σου φαίνεται μικροπρεπής άπέναντι του ύπογαστρίου του, αλλά δέ σου κάνει κόπο να του άπαντήσης στο κατέβασμα.— Τάλληρο! τ' είν' αυτό;— Νά τι είναι... μιά δυό, τρεις, τέσσερες, πέντε δραχμές.— Ά, πεντόφραγκο!— Έστο. (Θάσαι χωρίς άλλο ξενομαθημένος όμογενής).—Ναι, αλλά στην

Πάτρα... και συμπληρώνει με μιά πορομοίωση κλεμμένη από την Ιστορία των Ληστών.—Αυτά ήταν μιά φορά! τον διακόπτεας, άη-διασμένος από τις κοινοτυπίες. Χαμόγελο εύχαριστημένο ύποδέχεται την άπάντησή σου κι' έπεται παύση. Η συνέχεια ύστερ' από ό-ρες, μόλις άφήστε τη Λευκάδα. Ξαναπαρουσιάζεται μπροστά σου και σου ξαναπαρουσιάζει την ίδια άπορία (Μήπως;... Μά στην Ήπειρο δέν υπάρχει άλλη άρρώστια άπ' τη φτώχεια). Κι' ύστερ' από την άποκρίση, συμμορφωμένη με τ' ό δικό του τυπικό, κάπως έμπιστευτικά και σχεδόν φιλικά:—Όταν φτάσουμε στην Πρέβεζα, να πάρω τις δυό βιλίτσες έγώ και την άλλη εσύ και να κατεβούμε μ' ένα πεντόφραγκο ό καθένας... Άλλιώς θά μου πάρουν δυό πεντόφραγκα!...—Κυττάζω την άναπαυμένη κοιλιά του, κυττάζω και τη χρυσή του άλυσίδα, κυττάζω και τις τρεις βαλίτσες στη σειρά, κι' άπομακρύνομαι. Ούτε φρενοπάθεια, ούτε τίποτε, μονάχα πέντε δραχμές. Η λύση του αίνιγματος ήταν πολύ μηχανική.

Άποβιβάζεσαι στην Πρέβεζα και τεντώνεις τα μάτια για να μη σου διαφύγουν οι φυσικές καλλονές της. Δέν άγαπάς τις διαμαρτυρίες κι' έξάλλου δέ θέλεις να φανής, άναίσθητος σ' όσους έχουν την περιέργεια ή την όπισθοβουλία να σέ διαβάσουν. Πείθεσαι τελοσπάντων πώς ή Πρέβεζα έχει τα πιό ό-ραία τοπία και τα πιό άκάθαρτα μαγαζιά—αυτό τ' ό τελευταίο δέν είναι άνάγκη να σου τ' ό υποδείξουν για να τ' ό προσέξης. Ταξιδιώτες, φαντάροι, χωριάτες, φερμένοι από κάθε γεωγραφική μετονομασία της Ήπειρου γεμίζουν όλοένα τους στενοούς δρόμους πού πηγαίνουν τεθλασμένοι. Μόνη λαμπρότητα μέσ στην παλαιότητα των γύρω κτιρίων, οι αξιωματικοί. Περνούν ίσοι και καλοντυμένοι, αλλά δέν έχουν την νεότητα και την άγερωχία της Άθήνας. Ντόπιοι οι περισσότεροι και παλιοί, έχουν άποτελέσει μέρος του περιβάλλοντος και δέν προσποιούνται πράγματα πού του λείπουν.—Όλοι οι δρόμοι βγάζουνε στη Ρώμη' άλλ' έδώ βγάζουν στο ρολόι. Είν' ένα ψηλό πέτρινο τετράγωνο, δίπλα, μου φαίνεται, σέ μιά εκκλησία, με μεγάλους δείχτες και σημαίνει κάθε τέταρτο. Όταν δέν τ' ό βλέπης, μπορείς ν' άκούς τα τέταρτα και να

μήν ξέρης την ώρα: είναι κι' αυτό μιά άγνοια άκριβολογημένη. Κοντά στην παραλία ύπάγχει ένα μεγάλο οίκημα πολυδιαίρετο. Έκει μέσα βρισκεί τη στρατολογία, τη χωροφυλακή, τ' ό τηλεγραφείο. Άν τυχόν σου χρειαστούν για την ύπόθεσή σου κι' άλλες ύπηρεσίες, νάσαι βέβαιος πώς εκεί θά τις άνακαλύψης. Είναι μια πολυκατοικία πού στεγάζει όλες τις έπισημότητες του έπαρχιακού κράτους. Κάθεσαι σ' ένα μαγειρείο και τρώς. Κυττάξεις τ' ό ταβάνι, άπ' όπου κρέμονται μακρουλά κιτρινάκια πεπόνια, κι' είναι κοιλιασμένο. Αυτά σου φέρνουν άναμνήσεις γυναικών στην άσχημη περιόδό τους, και προσπαθείς να τις διώξης γυρνώντας πρ' ό τον μάγερα πού περιμένει μπρ' ό στο ειρηνικό πρόχωμά του. Σε λίγο έρχονται δυό γυναίκες. Δέν έχουν χαμηλωμένα τα μάτια, ή άναγκάζονται να τ' ό σηκώσουν για να ίδούν τα φαγιά. Η μιά άρπάζει φυσικότατα μιά φτερούγα ψημένης κότας και την ύψώνει μέσ άπ' τ' ό ταψί. Την έξετάζει σά νεοσύλλεκτο πού πρωτοπαίει να ντυθεί και γυρνεί άναβολή, τη δείχνει στη συνοδό της και ρωτάει τ' ό μάγερα. Έπειτα συνεννοείται με την άλλη και δρασκελάει μαζί της τ' ό κατώφλι. Ό άνασκουμπωμένος ήθρογώστης ξεκαρδίζεται άπ' τα γέλια για την έξυπνάδα πού έτοιμάζεται να πη:—Αίντε, γιάμ, να ψυγίοιτι κανιά δικάρια ψομί κι' ψίχα σταφυλ' να γιουματίσιτι... Σε λίγο ό καταστηματούχος έσοοφρ' νεται και γίνεται ένα πλατύτατο χαμόγελο. Η μεταμόρφωση αυτή σου φαίνεται χωρ' ό λόγο, αλλά θά την έξηγήσης. Την ίδια στιγμή, προχωρεί άπ' την πόρτα ένα μουλουκι και κατευθύνεται πρ' ό το έσωτερικό του μαγειρείου. Θάσαι χαμιά δεκαπενταριό γυναίκες μ' έναν άντρα επί κεφαλής. Φορούν περιεργες στολές κι' είναι Κερκυραίες, καθώς πληροφροούμαι άπ' τ' ό γείτονά μου, ένα ροδόκόκκινο χωριατόπουλο με κουρλιασμένα ρούχα. Είχε λοιπόν αίτία για να αιστοδοξήση ό καταστηματούχος' αλλά τι φοβερό πού χρειάζονται πολλοί για να σέ κάνουν αισιόδοξο! Η Πρέβεζα συντηρείται άπ' τ' ός περαστικούς και τ' ός δημοσίους ύπαλλήλους. Κερδίζει άρκετά άπ' τη δουλειά της και μπορούσε να περιποιηθ' ή καλύτερα τον εαυτό της. Άλλά δέ δίνει πολή σημασία στην εμφάνιση: είναι τ' ό μόνο σημείο όπου συμφωνείτε μαζί της—και συνγνώμη για τ' όν πληθυντικό! Γυρν' ό στην προκυμαία μοναχός και συναντ' ό την έρημική σκιά του Καρωτάκη. Περιπλανάται δίχως συντροφιά, σκυφτός και βαρεμένος, κι'

άπορεί πώς είναι δυνατό να μην έμπνέεται από μιά τέτοια ποιητική φύση. Πήγαινε, πήγαινε και δέ θ' άργήσης να βρής την έξήγησή. (Τίποτε δέν άργεί σ' αυτόν τον κόσμο, και τ' ό τέλος προβλέπεται άπ' την άρχή).

Η βενζινάκος για την Βόνιτσα φεύγει τ' άπόγεμα, και μιά μέρα στην Πρέβεζα σου άρκει για να την άπολάβης. Προτιμάς να π' ός στη Λευκάδα από Ξηρός. Άμα φτάσης στη Βόνιτσα, λεί, τ' ό αυτοκίνητο πού θά πάρης από κει θά περ' όση άπάνω άπ' τη «σχεδιά». Σχεδιά: Άλλά μοροούν να συμβιβαστούν Σεβ' ός Θαλασσινά και Βόνιτσα! Άς τ' ό δούμε κι' αυτό συμβαίνουν τόσα παράξενα πράγματα στη ζωή... Η μέρα είναι σήμερα φωτεινή κι' ή θάλασσα όλότελα άκίνητη, σαν τ' ό άρρωστο πού του άκροάζεται ό γιατρός την καρδιά. Είμαστε άρκετοί μέσα στη βενζινάκα με την άποθήκη, τ' ό καθίσματα, και τ' ό κουνήματά της. Μιά παρέα έπιστημόνων χαριτολογεί και διασκεδάει με προπολεμικές άναμνήσεις. Όλα έχουν αλλάξει από τότε, κι' ή άλλαγή αυτή προκαλεί φιλοσοφικές σκέψεις διαφόρων διαθέσεων. Πλέουμε δίπλα στην άκτή κι' οι δασωμένοι λόφοι επιδεικνύουν κάτω από τ' όν προβολέα του ήλιου ό-λον τ' όν πλούτο της λαμπρής των πρασινάδας. Τα δέντρα και τ' ό χαμόκλαδα έχουν πάρει, ύστερ' από την πρώτη βροχή ένα βαθύ ζωηρότατο χρώμα πού δέν έχεις να τ' ό παρομοιάσης παρά με την έλπίδα. Έκει πέρα ζή και συνεχίζεται ένας κόσμος παραγνωρισμένος μέσ την εύτυχία του. Υπάρχουν εκεί κατεβατές ρεματιές κατάφυτες πού θά μπορούσαν να μεταφέρουν στο πεζ' ό χωρίς μείωση τ' ός στίχους του άρχαίου ειδυλλίου. Να σώζονται όμως άκόμα αίπόλοι κι' Άμαρυλλίδες στην έποχή των διατιμημένων συνοικισίων; Πάντως ή γή έξακολουθεί να προσφέρεται με την άπλοϊκή της πάντα άνυστεροβουλία. Άν ή κακία τύφλωσε τ' ός ανθρώπους, ό ήλιος ξεχνεί τ' ό χρυσάφι του με την άδιαφορία του εύεργέτη πού συνήθεισε στην άγνωμοσύνη. Τ' ό νερό έχει μιά γαλάζια πυκνότητα πού τ' ό κάνει να μοιάζει με χρωματισμένο γαλι. Έδώ κι' εκεί παρουσιάζει όμοιομορφα ποικίλματα πού δίνουν επιφάνεια άραβουργήματα. Όταν μάλιστα άνοικοκλείνης μ' έναν όνειροπόλο ύπολογισμό τ' ό μάτια σου, φέρνεις μπροστά σου ποιήματα πού μόνο θαλάσσιες θεότητες θά τ' ό χαιρόνταν.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

ΛΥΔΙΑΣ ΣΕΪΦΟΥΛΙΝΑ

Η ΓΡΗΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἡ γρηά βρισκόταν στήν αὐλή όταν ὁ γυιός της μπήκε στό σπίτι. Πήγαινε στους χοίρους ἀπόπλυμα· στεκόταν στό κατώφλι τάχουριου. Ἀπό πολὺ μακριά, καθὼς ἐρχόταν· τὸν εἶδε. Τὸν ἐγνώρισε ἀμέσως· ἦταν αἰμά της. Μὰ δὲν πῆγε νὰ τὸν προῦπαντήσῃ. Ἀνασηλώθηκε μόνο, σκούπισε τὰ χέρια της στή φούστα της καὶ κοίταξε τὸ γυιό της κατάματα.

Ὁ γυιός κοίταξε ἐπίσης τὴ μάνα του. Εἶχε γεράσει πολὺ. Ἡ ράχη της εἶχε καμπουριάσει, τὸ στήθος της ἦταν ἄδειο κι' ὀλόστεγνο· καὶ τὰ μαλλιά της τὰ μαύρα, πὺν μόνο ψαφὲς τρίχες τασήμωναν ἄλλωτε, ξεπρόβαιρναν τώρα ὀλόασπρα, λερά καὶ θαμπὰ κάτω ἀπ' τὸ χωριάτικο φακίολι. Μὰ στὰ ζωηρὰ γκοῖζα μάτια δὲν εἶχε ἀκόμα σβυστεῖ τὸ διαπεραστικό βλέμμα. Λὲς πὼς τρεμόσβυνε ἀκόμα κεῖ μέσα ἓνα ἀναμμένο καρβουνάκι.

—Γειά σου μάνα. Πόσο ψυχρὰ κι' ἄστοργα μὲ δέχεσαι! Λὲς καὶ μπήκε κανένας ξένος διαβάτης στήν αὐλή σου.

Ἡ γρηά σούφρωσε τὰ λεπτὰ καὶ ξεθωριασμένα γέρικα χεῖλια της κι' ἀπάντησε ράθυμα κι' ἀργά.

—Κι' οἱ διαβάτες ἀκόμη γινόντουσαν ἄλλοτε μ' εὐχαρίστηση δεχτοὶ ἐδῶ μέσα. Τὸ σπιτικό μας ἦταν ἀνοιχτὸ καὶ φιλόξενο πάντα, ὥσπου οἱ ἴδιοι οἱ δικοὶ μας, μᾶς πῆραν καὶ τὸ στερονό ψίχουλο... Μὲ ἄδεια ἦρθες;

—Ναί, βέβαια. Πεδύμησα γὰ δῶ τὴ μάνα μου. Μὰ σὺ βλέπω, μήτε μέσα στήν ἴσμπα δὲν θὰ μ' ἀφήσεις νὰ πατήσω. Τάχα μάθει πὼς εἶσαι κακιωμένη. Μὰ πάλι σκέφτηκα μάνα εἶναι...

—Νὰ μὴ σ' ἀφήσω νὰ μπεῖς στήν ἴσμπα; ἢ ἴσμπα ἦταν τοῦ πατέρα σου. Ἐ-

κείνος τὴν ἔχτισε γὰ τὴ φαμίλια του καὶ τὰ παιδιὰ του. Καὶ σὺ τοῦ πατέρα σου εἶσαι. Ἐμπα μέσα γυιέ μου. Ἴσως ἐσὺ νὰ βγάλεις ὄξω ἐμένα.

Ὁ Ἀντύπας ἔβαλε τὸ χέρι του στή μέση του κι' εἶπε γελώντας.

—Τὴν ἔξερω ἐγὼ, μάνα, πὼς θὰ μοῦκανες τέτοια ὑποδοχή. Μὰ δὲν εἶμαι δειλός. Δὲ μπορεῖς νὰ μοῦ γυρίσεις τὰ μυαλὰ καψομάνα... Κατὰ τὸ Μαστρογιάννη καὶ τὰ κοπέλλια του. Γυιὸς σου δὲν εἶμαι; Διψῶ. Ἀπὸ τὸ σταθμὸ ἔχω ρθεῖ μὲ τὰ πόδια. Ξεράθηκε τὸ λαρύγγι μου... τῶχες ἀκόμα τὸ σαβομάρι;

Εἶχαν μπῆ πιά μέσα στήν ἴσμπα. Τὸ βλέμμα τοῦ Ἀντύπα, φωτεινότερο καὶ γλυκύτερο τώρα, στράφηκε στή σκοτεινὴ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ, στό εἰκονοστάσι μὲ τὶς αὐστηρὲς μορφὲς τῶν παλιῶν εἰκόνων, στους πάγκους καὶ στό τριμένο χωριάτικο τραπεζομάντηλο. Τὸ πρόσωπό του πὺν ἔξαστερο τώρα, φαινόταν χαρούμενο μὰζι καὶ συγκινημένο. Κάτι σὰ νᾶσπασε μέσα του... ἔγινε τρυφερότερος καὶ γλυκύτερος. Ἡ γρηά ὅμως κατσούφιασε περισσότερο κι' ἢ ματιὰ της ζωήρεψε πὺν πολὺ. Εἶπε μὲ κακία:

—Τὸ σαβομάρι δὲ μοῦ τὸ πῆραν ἀκόμη οἱ σύντροφοι. Μὰ ὁ γυιός μου ὁ κοσμογυρισμένος μόνο ὅσο ἦταν μικρὸς ἦταν δικός μου, Ἐγὼ τὸν ἔθρεψα καὶ τὸν ἐντάντεψα. Μὰ τώρα, πὺν γύρισε ἐναντία στους γονιοὺς του κι' ἐσπρωξε τὸν πατέρα του στόν τάφο πρὶν ἔρθῃ ἡ ὥρα του, δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ θρέψω καὶ νὰ ζεστάνω τέτοιο φεῖδι. Ἡ ἴσμπα εἶναι δική σου... μπορεῖς νὰ μείνεις. Μὰ ὅσο γὰ φαῖ κάμε τὸ κουμάντο σου. Μοῦ τὰ πῆραν ὅλα ὡς τὸ στερονό ψί-

χουλο. Τὸ ψωμί μου τὸ βγάζω μονάχη μου, μ' ὅλα τὰ γερατεῖά μου. Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ τὸ μοιραστῶ μὲ κανένα.

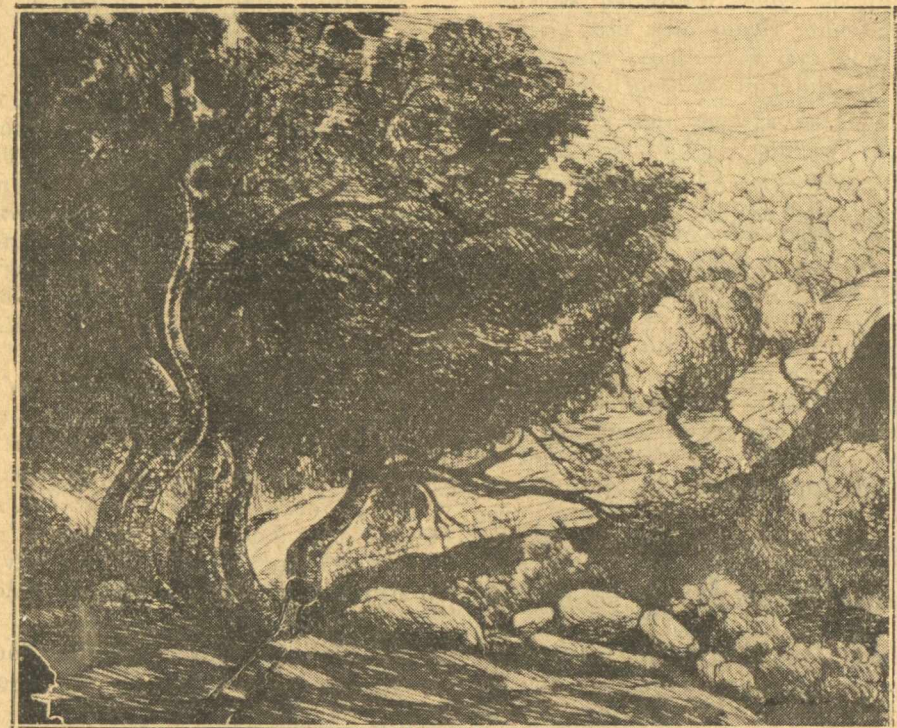
Τὸ πρόσωπό της ξαναμένο ἀπὸ τὸ θυμὸ φαινόταν πὺν νέο. Ὁ Ἀντύπας πέταξε μὲ ὀρμὴ τὸ πηλίκιό του πάνω στόν πάγκο κι' εἶπε.

—Καλὰ λοιπόν. Ἀφοῦ ὕστερ' ἀπὸ πέντε χρόνια, δὲ βρήκες ἄλλα λόγια νὰ πῆς στό γυιό σου, ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε νὰ προσθέσω. Θὰ φύγω. Δόσε μου μόνο λίγο τσάι.. Ξεράθηκε τὸ λαρύγγι μου σοῦ λέω. Θὰ σὲ πλερώσω. Ἡ γρηά κοίταξε τ' ἀργασμένο πρόσωπο καὶ τὸ κατάξερο στόμα τοῦ γυιοῦ της, ἄκουσε τὸ βαθὺ κουρασμένο ἀναστεναγμὸ του κι' ἢ ματιὰ της ἠμέρεψε λίγο:

—Πάει καλά. Πλερώνεις πὺν ὕστερα. Βάζω ἀμέσως τὸ σαμοβάρι.

Μὰ καθὼς ετοίμαζε τὸ τσάι καὶ τὸ σαμοβάρι ἀρχίνησε νὰ γουργουρίζῃ ἢ γρηά δὲν ἔπαυε νὰ κρυφοκοιτάζῃ τὸ γυιό της. Ἡ καρδιὰ της ξανάναψε πάλι ἀπ' ἀγαν χτήση καὶ πόνο.

Ὅχι καλὲ μου, ὄχι γυιόκα μου, ἄς σ' ἔχουν μαράνει τὰ βάσανα, ἄς σ' ἔχουν τσακίσει οἱ συμφορὲς. Δὲ θὰ τὴ φέρῃς τὴ μάνα σου στὰ νερά σου. Γέρασα, μὰ τὴν Πίστη μου δὲν τὴν ἄλλαξα. Κι' ὄχι νὰ πῆς πὼς ἦταν ἢ ζωὴ μου ἀνετη καὶ χαρούμενη. Ἡ ράχη μου, ποῦγινε μιὰ κατσοῦνα, τὰ χέρια μου, πὺν γιόμισαν ῥόζους τὰ κόκκαλά μου, πὺν τὰ τριβελίζουν ὀλόενα οἱ σφάχτες, μπορεῖ νὰ μαρτυρήσουν τί ζωὴ πέρασα. Ὡστόσο γέρασα μὰ τὴν Πίστη μου δὲν τὴν ἄλλαξα. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει χρέος νὰ περπατῇ, μὲ κλειστὰ μάτια στό δρόμο τοῦ θεοῦ. Καθένας τὴ μοῖρα

ΑΓΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΠΕΙΟ ΧΑΛΚΟΓΡΑΦΙΑ

του καὶ τὸ ζυγὸν του... Ἔνας εἶναι ὁ νόμος γιὰ τοὺς χωριάτες πέρα γιὰ πέρα. Νὰ βγάνουν μὲ τὸν ἰδρὸν τοῦ προσώπου τοὺς τὸ ψωμί τους, νὰ γεννοῦν παιδιὰ καὶ νὰ τ' ἀφήνουν στὴ θέση τους, γιὰ νὰ περάσουν πάνω ἀπὸ τὰ ἴδια ἀγνάρια π' ἀφήχαν αὐτοί. Ἔτσι ζήσαμε καὶ παλαίψαμε κι' ἐμεῖς. Ὁχι βέβαια δίχως πίκρες καὶ βάσανα μὰ νοικοκυρίστικα.

Ἄνάμεσα στοὺς τίμιους, σ' ἐκείνους ποὺ ἐχτιμᾶ τὸ χωριό, στοὺς ἀληθινούς νοικοκυρέους, δὲν εἵμαστε μήτε οἱ πρώτοι μὰ μήτε κι' οἱ τελευταῖοι. Τρεῖς γιουὺς ἔφερα στὸν κόσμον μὲ τὸ δρόμον τοῦ θεοῦ. Ὅσο γιὰ θυγατέρες; γιατί νὰ γίνεταί λόγος; Αὐτὲς δὲν λογαριάζονται φεύγουν ἀπ' τὸ σπίτι. Πᾶνε νὰ δουλέψουν σὲ ξένο χωράφι. Τὶς παντρέψαμε καὶ μάλιστα σ' ἄλλο χωριό. Μήτε καλὸ μᾶς ἔκαμαν μήτε κακὸ ἢ καρδιά τῆς μάννας νοιάζεται βέβαια καὶ γιὰ δαῦτες, μὰ στὸ σὺ καὶ στὴ φαμίλια δὲν ἔχουν τίποτε νὰ δώσουν... Στους γιουὺς εἶχαμε ρίξει ὅλες μας τίς ἐλπίδες κι' ἐγὼ κι' ὁ γέρος μου. Μὰ ὁ θεὸς εἶχε φαίνεται διαφορετικὴ γνώμη.

Τοὺς καλλίτερους τοὺς πῆρε κοντὰ του. Ὁ ἕνας μου γιουὺς ἔπεσε ἀπὸ τὸ κάρο καὶ τσακίστηκε, καθὼς γύριζε ἀπὸ τὸ μύλο. Ὁ ἄλλος σκοτώθηκε στὸν πόλεμον γιὰ τὸν τσάρο. Κληρονόμον δὲν ἀφηκε. Ἡ γυναῖκα του βγήκε στεῖρα. Οὔτε ἄργότερα ποὺ ξαναπαντρεύτηκε μ' ἄλλον ἄντρα, ἔφερε στὸν κόσμον παιδί. Ἡ μόνη παρηγοριά μας ἦταν πιά ὁ μικρότερος γιουὺς μᾶς τὸ στεροβῦζι. Βγήκε ἔξυπνος καὶ τὰ κατάφερε περίφημα σ' ὅλες τίς δουλειές. Μὰ θάχαμε φαίνεται στὴ καμπούρα μας κάπιο ἀσυγχώρητο κρῖμα καὶ τιμωρηθῆκαμε ἀκριβῶς ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδί ποὺ περιμέναμε παρηγοριά στὰ μαῦρα γεράματα. Σὰν ἔπεσε ὁ τσάρος καὶ πῆγε κατ' ἀνέμου τὸ τσαρικό κράτος, ὁ γιουὺς μᾶς ἦρθε μὲ ἄδεια ἀπὸ τὸν πόλεμον. Στὴν ἀρχὴ ὅλα πῆγαιναν καλά. Ὅλοι στὸ χωριό ἦσαν εὐχαριστημένοι μαζί του. Ἐξυπνος καὶ γραμματισμένος ἦταν ἴσα-ἴσα ὅτι χρειάζονταν στοὺς χωριανούς γιὰ τίς δουλειές τους. Ὑστερα ἀπ' τὸν πόλεμον τὰ βρήκαμε λίγο σκοῦρα στὸ σπιτικὸ μᾶς. Πάνω ἀπὸ τοὺς ἐργάτες χρειάζονταν ἁ-

φέντης νέος κι' ἀνοιχτομάτης. Ὁ γέρος ὑπόφερε ἀπὸ κατέβασμα. Δὲν ἦταν πιά ἄξιος οὔτε γιὰ ἐργάτη οὔτε γιὰ ἐπιστάτη. Λέγαμε πὼς σὰν πῆγαιναν καλά οἱ δουλειές μας θὰ καλλιτέρεβε. Μὰ νὰ πὼς μᾶς τὰ κατάφερε ὁ κανακάρης μᾶς, ἡ χαρὰ τῶν γηραιῶν μᾶς. Μᾶς ἔφρασε ὡς τὸ κόκκαλον. Κεῖνη ἡ ἄδεια, πούταν τόσο καλός, δὲ βάσταξε καὶ πολὺ. Κι' ὅταν ὕστερα ἀπὸ νὰ χρόνον ξαναγύρισε εἶχε ἀλλάξει ὁλότελα. Δὲς καὶ τοῦχανε ἀλλάξει μαζί μὲ τὰ μυαλὰ καὶ τὸ αἷμα.

— Αὐτὸ εἶναι. Εἶμαι Μπολσεβίκος. Καλὰ θὰ κάμετε νάρθητε καὶ σεῖς μὲ τὸ μέρος μου. Ἔτσι κι' ἄλλιῶς περιουσία δὲν ἔχετε, γιατί νὰ φράξετε μὲ τίς πλάτες σας τὰ ξένα ἀμπάρια;

Ὁ πατέρας του ἦταν μαλακός. Γιὰ νὰ πῶμε τὴν ἀλήθεια, ἡ μάνα ἦταν ἡ κεφαλή τοῦ σπιτιοῦ. Στὸ χωριὸν γελοῦσαν γι' αὐτὸ.

— Ἄν χρειάζεσαι τίποτε ἀπὸ τὸ Δαμιανὸ, γύρνε το ἀπ' τὴν Δαμιανίνα αὐτὴ ναι ποὺ κρίνει κουμάντο.

Μὰ ἦταν ἄνθρωπος ἴσος. Δὲν τοῦ ἀρέσαν τ' ἄτσαλα καὶ λάτρνευ τὸ θεὸ ἢ γρηά ἦταν κι' αὐτὴ ἀφρασιωμένη στὰ θεία ἢ καρδιά τῆς ἦταν πολὺ θεομὴν. Τὴν προσευχὴ μάλιστα τόσο τὴν ἀγαποῦσε, ποὺ ξεχνιόταν ὀλάκαιρες νύχτες ὀρθὴ μπροστὰ στις εἰκόνες. Πόσες φορὲς δὲν μετάνιωσε ποὺ δὲν πῆγε σὲ μοναστήρι. Μὰ ὅσο ἦταν κορίτσι, ὁ νοῦς τῆς ἦταν ἄλλοῦ κι' ὅταν παντρεύτηκε μοιράστηκε μὲ τὸν ἄντρα τῆς τὴ γλύκα τῆς ἀμαρτίας. Κι' οὐτε μετάνιωσε γι' αὐτὸ. Τώρα ὅμως ποὺ γέρασε, ἡ ψυχὴ τῆς γέμισε νοσταλγία γιὰ τὸ θεὸ. Γιὰ τοῦτο ὅσο κι' ἂν ἦταν μεγάλος ὁ θυμὸς τους ἐνάντια στὸ γιουὺς τους, ποὺ ξέφυγε ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ δρόμον ποὺ τοῦχαν χαράξει, ὅσο κι' ἂν ἀγαποῦσαν ὅ, τι εἶχαν μαζέψει καὶ φτιάξει, τὴν ἀλλαγὴ τοῦ γιουοῦ τους θὰ τὴν κατάπιναν.

Γι' αὐτὸν μάζεψαν, γι' αὐτὸν δούλεψαν. Μὰ ὁ θυμὸς του ξέσπασε ἄγριος σὰν ἔγινε λόγος γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν θρησκεία ὁ γιουὺς τῆς τὴν πῆ καθαρά καὶ ξάστερα: Ὁχι μόνον τὸν τσάρον μὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸ θεὸ ζητοῦσαν νὰ ρί-

ξουν οἱ μπολσεβίκοι. Καὶ μίλησε στὴ μάνα του μ' ἀπρεπο τρόπο.

— Τὶ ξεφωνίζεις ἔτσι. Μεγάλη βοήθεια εἶδες ἀπ' τὸ θεὸ. Μερόνυχτα χτυποῦσες τὸ ξερό σου στὸ πάτωμα πλάι στὸν ἄρρωστο Πέτκα. Κι' ὅμως ὁ ἀδερφός μου πέθανε.

Κι' ἀμέσως πρόστεσε μ' εἰρωνεία:

— Ἄλλοι πὺ δουλευτάδες καὶ πὺ θεοφοβούμενοι στὸ χωριὸ μᾶς δὲν εἶναι ἀπὸ σᾶς ὡς τόσο ὁ Μοκέϊ Στεπάνιτς, ποὺ δὲν κάνει καὶ πολλὲς πολλὲς προσευχὲς ἔχει τὸ πὺ καλοβαστούμενον σπίτι κι' ἡ φαμίλια του κολυμπᾷ στὰ πλούτη. Ξαγοράζει βλέπει τὰ κρῖματά του μὲ λειτουργίες. Φαίνεται πὼς ὁ θεὸς, σὰν τὸ πάλιν προεστὸ τοῦ χωριοῦ μᾶς, ἀγάπᾷ τίς δωροδοκίες.

Ἡ θεομὴν καρδιά τῆς γρηᾶς ἀναψε ἀπὸ ἀγανάκτηση. Χτύπησε τὸ πόδι τῆς μὲ θυμό, σήκωσε τὸ χέρι τῆς πρὸς τὴν εἰκόνα κι' ἄρχισε νὰ καταριέται.

— Σὲ ξεγράφω ἀπὸ παιδί μου. Δὲ θέλω νὰ πάρω ἀπάνω μου τὴν ἀμαρτία, πὼς δέχτηκα ἕναν ἀγίχριστο. Νὰ φύγῃς ἀμέσως. Νὰ πᾶς ὅπου θεός. Νὰ μὴ σὲ δοῦνε τὰ μάτια μᾶς ὅσο ζοῦμε.

Κι' ὁ γέρος ὕστερα ἀπ' τὴν γυναῖκα του, εἶπε πικραμένος στὸ γιουὺς του.

— Βασανιστήκαμε, καρτεροῦσαμε νὰ μᾶς βρεθῆς, καὶ νὰ πὼς μᾶς πλέρωσες στὰ γεράματά μᾶς. Δὲ μπορῶ νὰ πάρω στὴ ψυχὴ μου τέτοιο ἀσυγχώρητο κρῖμα. Ὅλοι στὴ γεννιά μου ἦσαν θεοφοβούμενοι. Δὲ μπορῶ νὰ ζῶ μαζί σου στὸ ἴδιον σπίτι. Σὰν πεθάνω, ἐσύ σαι ὁ γιουὺς μου, ἐσύ σαι κι' ὁ κληρονόμος μου. Μὰ τώρα ὁ θεὸς δὲ μοῦ τὸ συχωρναί νὰ σ' ἔχω μαζί μου. Σύρε παιδί μου στὸ καλὸ. Γύρισε πάλιν στὴν πολιτεία. Ἐγὼ κι' ἡ γρηά μου, ἔρημοι παντέρμοι, χωρὶς παιδιά, θὰ τραβήξουμε ὡς τὸ τέλος τὸ δρόμον μᾶς.

Ὁ λόγος ἦταν εὐκόλος, μὰ σὰν ἔφυγε ὁ γιουὺς ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπιτί, ἡ λύπη πλημμύρισε τὴ ψυχὴ του. Καταπεσμένος καὶ τσακισμένος δὲν εἶχε πιά μήτε ὄρεξη, μήτε νέκαρα γιὰ δουλειά. Κάθε ποὺ ξυπνοῦσε κακόρεξος, ἡ γρηά τόνωιθε: εἶχε νερευτῆ τὸ γιουὺς του. Συχνὰ μαθαίνανε νέα γιὰ τὸν Ἄντυπα. Ἄκόμη καὶ

στὴν πολιτεία ἦταν ἕνα τὸ νάμι του. Οἱ ἀδικημένοι ἀπὸ τίς κατασχέσεις μιλοῦσαν μὲ κακία γιὰ τοὺς γονιοῦς του.

— Χαρὰ στὸ γιουὺς ποῦκαμαν. Ἄμολυσαν σ' ὅλο τὸν κόσμον τὴ πανοῦκλα ποὺ γεννοβόλησαν. Μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν ἐκεῖνοι. Ἐμεῖς τί φταῖμε;

Ἡ φτωχολογία ὅμως τοῦ χωριοῦ, π' ἄρχισε νὰ σηκώνῃ κεφάλι τώρα τελευταία ἔλεγε πολλὰ παινάδια γιὰ τὸν Ἄντυπα.

— Λένε πὼς τώρα στῶργωμα ὁ σύντροφος Ἄντυπας θάρθη ὁ ἴδιος στὸ χωριὸ αὐτός δὲ θὰ μᾶς πιβουλευτῆ, δὲ θὰ μᾶς ἀδικήσῃ. Καθαρὰ καὶ ξάστερα ὁ σύντροφος Ἄντυπας εἶναι καλὸς καὶ τίμιος.

Μὰ θαρεῖς πὼς ἦσαν ἀνθρώποι κείνοι ποὺ τὸν παινοῦσαν; ὅσοι πῆγαιναν στὸν ἴσιν δρόμον, οἱ τίμιου, οἱ νοικοκυραῖοι δὲ γύριζαν οὔτε νὰ τὸν κοιτάξουν. Μόνον τὰ στραβόξυλα, οἱ κανγατζήδες, οἱ ξενοπάτες, ὅσοι δὲν εἶχαν στὸν ἥλιον μοῖρα, τὸν εἶχαν ἀδερφοποιτὸ τους. Ὁ γέρος ἀνεστέναξε κι' ἔβηκε θλιμένα. Τὰ μάτια του, ἀδυνατισμένα καὶ κουρασμένα, ὅλο καὶ κοιτάζαν τὴν αὐλὴν ποὺ δὲν εἶχε πιά ζωντανά. Δὲν ἔμενε παρὰ ἕνα χρόνον ἄλλο. Γιὰ γεννήματα οὔτε κουβέντα κείνον τὸ χρόνον. Κι' ἡ γρηά ὅλο καὶ μὲ μεγαλύτερον πάθος ριχνόταν στὴν προσευχὴν.

— Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, πολυ-ἐλαίε καὶ πολυεὐσπλαχνε μὴ μᾶς ὀργιστῆς. Μὴν τοῦ ξεσυνεριστῆς θεὸ μου. Μὴν τιμωρήσῃς τὸν ἄθεον Ἄντυπα, συχώρεσέ τον. Μὰ ὁ θεὸς δὲν τὴν ἀκούσε. Συνερίστηκε καὶ τιμώρησε. Ἡ Μπολσεβικικὴ ἔξουσία εἶχε στερεωθεί πιά. Ὅλα γινῆκαν ὅπως λογάριζε ὁ Ἄντυπας. Καὶ στὸ χωριὸ οἱ καινούριοι τσαμπάζηδες τὸν εἶχαν σὲ μεγαλύτερη ὑπόληψιν τώρα. Καὶ μὰ μέρα ποὺ γιόρταζαν, ὄχι βέβαια τὸ θεὸ μήτε τοὺς Ἁγίους παρὰ μὰ νέα γιορτὴ δικὴ τους κρέμασαν μὴ παντιέρα πέντε πῆγες ἀνάμεσα στις ἄλλες, ποῦσαν ἀμέτρητες. Τὴν πέρασαν σὲ δυὸ ξύλα καὶ τὴν κρέμασαν στὸ μπαλκόνι τῆς παλιᾶς Δημοκρατίας. Καὶ πάνω σ' αὐτὴ τὴν παντιέρα, ἕνας γεωλόγος μπογιατζῆς ἔγραψε μ' ἄσπρη μπογιά.

— Ζήτω ὁ Κάρολ Μάρξ καὶ ὁ σύντρο-

φος Ἀντύπας Σεμάχιν.

Αὐτὸ γιὰ τὸν Ἀντύπα γιὰ τὸ τοῦ μο-
γιατζῆ τοῦχε βγάλε κάποιον ἐπίδομα στὴν
πολιτεία. Γιὰ τοῦτο κι' αὐτὸς τὸν ἔβα-
λε πλάι πλάι μὲ τὸν πιὸ μεγάλο μπολσε-
βίκο. Τὸνομα αὐτουνοῦ οἱ γέροι δὲ μπο-
ροῦσαν οὔτε νὰ τὸ προφέρουν. Μὰ οἱ μά-
γκες τῶν νοικοκυραίων τοῦ χωριοῦ ἄρ-
χισαν νὰ λέν κοροϊδευτικά τὸν Ἀντύπα
Κάρλ. Τὴ γρηὰ τὴ φοβόντουσαν ἦταν
φριχτὴ στὸ θυμὸ της. Μ' ὅλα τὰ γερα-
τεία της δὲ χάριζε κάστανα. Μόνο τὸν
ἀγαθὸ γεροντάκο βασάνιζαν ὡς τὸν συ-
ναντοῦσαν τοῦ φώναζαν.

— Ὁ Μπαμπάκας τοῦ Μάρξ.

Ὁ γέρος ἔχωνε τότε βαθύτερα τὸ λαι-
μό του στοὺς ὤμους του καὶ βιαζόταν
νὰ φτάσῃ μιὰ ὥρα ἀρχίτερα στὸ σπίτι.
Ἀπὸ τὴ ντροπὴ του πολὺ σπάνια ἔβγαί-
νε πιὰ. Γιὰ τὸ νοικοκυριὸ δὲ φρόντιζε
καθόλου. Μόνο ὅταν ἦρθαν νὰ κάμουν
τις τελευταῖες κατασχέσεις κουνήθηκε
ξάφνου.

Πρέπει νὰ κρύψουμε κάτι. Ἐχομε
κιόλας φτάσει σὲ τόση μιζέρια. Κι' ἐπρό-
στεσε φοβισμένος μαζί και θλιμένος.

— Ἰσως στὸν ἴδιο τὸν Ἀντύπα νὰ
χρειαστῆ μιὰ μέρα κείνο ποὺ θὰ κρύψου-
με.

Κοντοστάθηκε λίγο, περίμενε τὴν ἀπό-
κριση. Μὰ ἡ γρηὰ δὲν ἔβγαλε ἄχνα. Κι'
ἔκρυψε κάτι. Οἱ ἴδιοι ὅμως ποὺ τὸν βο-
ήθησαν νὰ τὸ κάμῃ τὸν κατάδωκαν. Ἐ-
τσι ἀπὸ ἐκδίκηση γιὰ τὸν Ἀντύπα. Πῆ-
ραν τὸ γέρο στὴν πολιτεία. Ἐκεῖ πὲς ἀπὸ
φόβο πὲς ἀπὸ λύπη, πέθανε. Δὲν ξαναγύ-
ρισε στὸ χωριό. Ὁ γιὸς δὲ πολυγαπη-
μένος ἀνοῖξε ὁ ἴδιος τὸ μνήμα τοῦ πατέ-
ρα του. Δίχως αὐτὴ τὴ στεναχώρια ἴσως
θὰ ζοῦσεν ἀκόμη. Καὶ νὰ τον, ποὺ κάθε-
ται τώρα μπροστὰ στὸ τραπέζι καὶ περι-
μένει νὰ τοῦ βάλει νὰ φάῃ. Γιὰ τὸν πα-
τέρα του οὔτε σκέφτηκε, οὔτε γνοιόστη-
κε. Δὲ ρώτησε κανὲν, δὲν ἔδειξε τὴ παρα-
μικρὴ λύπη. Καὶ κάθεται κάτω ἀπ' τὴς
εἰκόνας, μὲ τὸ καπέλλο στὸ κεφάλι ὁ ἀν-
τίχριστος. Γι' αὐτὸ τοὺς ὀργίστηκε ὁ θε-
ός. Ὅλα γενῆκαν στάχτη καὶ κουνιαχτὸς.
Μίσος μόνο καὶ θλίψη βασιλεύουν τὸν
τελευταῖο καιρὸ.

Ξανάναψε πάλι. Τὰ φλογισμένα μάτια
της, ποῦσαν καρφωμένα στὸ γιὸ της,
γύρισαν στὴν εἰκόνα κι' ἡ καρδιά της μὲ
μεγάλῃ κατάνυξη ῥίχτηκε πάλι στὴν προ-
σευχή.

— Μὴν μᾶς συννεριστῆς Θεέ μου. Ἀνά-
παυσέ μας στὴν ἄλλη ζωὴ. Χάρισέ μας
τὴν οὐράνιον βασιλείαν σου. Γλύτωσέ μας
ἀπὸ τὴν κόλαση.

Κι' ἐκοίταζε τώρα τὸ γιὸ της ὡς
ὄχτρο. Τοῦ πετοῦσε τὸ φαί. Αὐτὸς τὴν
κοίταξε ἤρεμα, σκεπτικὰ καὶ στὸ τέλος
τῆς εἶπε.

— Δὲ μερώνεις ἐσὺ Μάνα· ὅτι κολή-
σει στὸ μυαλό σου δὲ ξεκολλάει εὐκόλα.
Μὰ τάπαμε· εἶμαι γιὸς σου. Ἴδιος
κι' ὅμοιος σου. Οὔτε μὲ τᾶγριο, οὔτε μὲ
τὸ ἡμερο μπορεῖς νὰ μ' ἀλλάξῃς. Δὲν εἶ-
ναι μπορετὸ νὰ μείνουμε στὴν ἴδια ἴσ-
μπα. Μοῦδωκες κι' ἔφαγα... θὰ φύγω· θὰ
πάω ἄλλοῦ νὰ κονέψω. Εἶπες νὰ σὲ πλε-
ρώσω. Τὶ ἔφαγα;

Ἡ μάνα τὸν κοίταξε μὲ κακία μὰ ἡ
ἀπόκριση ἦταν ἤρεμη.

— Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ ξεοδευτῶ γιὰ χα-
τῆρι σου. Ἐφαες αὐγά, ἦπιες γάλα, εἶ-
ναι ἀκόμη καὶ τὸ ψωμί. Θὰ τὰ λογαριά-
σω ἀμέσως μὲ τὴς τιμὲς ποῦχετε σεις στὴν
πολιτεία.

Κι' εἶπε τὸ λογαριασμὸ ξερὰ κι' ἀπο-
φασιστικά. Ὑστερα πρόστεσε.

— Ἄν καί, γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια,
τὰ κουρελόχαρτά σας δὲν ἔχει κανένας τί
νὰ τὰ κάμῃ. Εἶτε τὰ πάρη, εἶτε δὲν τὰ
πάρη, τὸ ἴδιο εἶναι· ἔτσι ποὺ τὰ καταν-
τήσατε, δίνεις ἕνα σωρὸ παραδες καὶ τί-
ποτε δὲν παίρνεις.

Ὁ Ἀντύπας γέλασε.

— Θὰ σοῦ δώσω τὸ πουνκάμισό μου.
Ἐχω ἕνα ἄλλο στὸ ταγάρι γιὰ ν' ἀλλάξω.
Πάρε λοιπὸν τὸ πουνκάμισο τοῦ παιδιοῦ
σου ἀφοῦ φτάσαμε σ' αὐτὰ τὰ χάλια.

Ἡ γρηὰ πῆρε ἡσυχα τὸ πουνκάμισο
τῶστρωσε, τὸ δίπλωσε προσεχτικὰ καὶ τῶ-
βαλε στὸ σεντοῦκι.

Ὁ Ἀντύπας σηκώθηκε, ἔβηξε καὶ
μουρμούριασε.

— Ἀφοῦ εἶνε ἔτσι... ἔχε γειά.

Τράβηξε ἡσυχα πρὸς τὴν πόρτα. Ἐ-
κεῖ στάθηκε πάλι καὶ κοίταξε τὴ μάνα

του. Τὸ πρόσωπό της λὲς κ' ἦταν πέτρινο.
Δυὸ ζευγάρια συγγενικά μάτια, ποὺ μοιά-
ζαν πολὺ μεταξὺ τους, συναντηθῆκαν γιὰ
μιὰ στιγμή. Μὰ ἡ γρηὰ γύρισε ἄλλοῦ τὸ
κεφάλι της, κι' ἀφήκε νὰ τῆς ξεφύγῃ ξερά.
— Ἐχε γειά.

Ὁ γιὸς ἔσφιξε τὰ χεῖλια του δυνα-
τὰ σὰ νὰ τοῦ πονοῦσαν τὰ δόντια. Ἐ-
τσι ἔμοιαζε περισσότερο μὲ τὴ μάνα του.
Εἶχε γίνῃ πιὸ γερός καὶ πιὸ αὐστηρός.
Γύρισε κ' ἔφυγε.

Τὴ νύκτα μιὰ πικρὴ σκέψη ἔσφιξε
τὴν καρδιά τῆς γρηᾶς· εἶχε διώξει τὸ αἶ-
μα της. Φαντάσου, μποροῦσε νὰ μὴν τὸν
ξανάβλεπε πιὰ. Μὰ γιὰ πολλὴν ὥρα γονα-
τιστὴ μπροστὰ στὴς εἰκόνας χτυποῦσε στὴ
γῆ τὸ κεφάλι της κι' ἡ καρδιά της σκλή-
ρυνε πάλι.

— Οἱ ἄγιοι ὑπόφεραν πολὺ περισσό-
τερα γιὰ τὴ χάρη τοῦ θεοῦ.

Ὁ γιὸς δὲν ξανάρθε πιὰ στὸ χωριό.
Ἀπὸ τὸ ξένο σπίτι ποῦχε μείνει τότες, εἶ-
χε πάρει μαζί του ἕνα κορίτσι. Ἐτσι, δί-
χως στεφάνι. Τὸ κουτσομπολιὸ ἔδωκε καὶ
πῆρε πάνω σ' αὐτὸ. Μὰ ἡ γρηὰ τοὺς ἀ-
ποστομώσε μὲ δυὸ λόγια.

— Δὲν ἔχω γιὸν· ὁ ἀντίχριστος αὐτὸς
δὲν εἶνε παιδί μου. Τὸν ἀποκλήρωσα· μὴ
μὲ σκοτίζετε μὲ κουβέντες γιὰ τ' ὄνομά του.
Ὑστερα ἀπὸ νὰ χρόνον οἱ Κοζᾶνοι ἦρθαν
γιὰ λίγο σὲ κείνη τὴν περιφέρεια. Γύρι-
σαν μετὰ καιρὸ κι' ἀντικατάστησαν τοὺς
μπολσεβίκους σ' αὐτὰ τὰ μέρη.

Στὴ γρηὰ φέρανε τὰ μαντάτα.

Ὁ Ἀντύπας ἦ εἶναι σκοτωμένος ἢ
κρύφτηκε κάπου. Μᾶλλον ὅμως σκοτώ-
θηκε. Ἀκούστηκε πῶς τὸν ἔπιασαν. Τὴ
Ντούνια Βορσχήλοβα, τὴ γυναϊκά του,
τὴ σέρναν ἀπὸ φυλακὴ σὲ φυλακὴ. Τώρα
τὴν ἀμόλυσαν. Ζῆ στὴν πολιτεία.

Ἡ γρηὰ δὲν ἔδωξε τούτῃ τὴ φορὰ τὸ
μαντοταφόρο. Χαμήλωσε πιὸ πολὺ τὸ
φακιόλι στὸ κούτελό της κι' ἀρώτησε ἡ-
ρεμα.

— Ἡ γυναϊκά του εἶναι ἔγκνα ἢ στεῖρα;
— Λένε πῶς τὴν ἄφησε ἔγκνο καὶ βρί-
σκεται σ' ἐλεεινὴ κατάσταση· ὡς κι' οἱ
ξένοι τὴ λυποῦνται.

Ἐδῶ ἡ γρηὰ ἔκοψε ἀπότομα τὴ κου-
βέντα.

— Πρέπει νὰ πάω νὰ ξεγεννήσω τὴ
Μαρία, τὴ γυναῖκα τοῦ φαντάρου. Μὲ
φώναξαν. Πάω νὰ δουλέψω. Σήμερα τὰ
παιδιά δὲ φροντίζουν γιὰ τοὺς γονιοὺς
τους, πόσο μᾶλλον οἱ ξένοι. Πρέπει καὶ
νὰ φᾶμε δὲν ἔχω καιρὸ γιὰ κουβέντες.

Κι' ἐγβῆκε πρώτη ἀπὸ τὴν ἴσμπα.

Μὰ ἀπὸ κείνο τὸν καιρὸ ἀρχίνησε πιὰ
νὰ ξεπέφτη. Μιὰ βδομάδα πιὸ ὕστερα
τοιμάστηκε νὰ πάῃ στὴν πολιτεία· προ-
μηθεύτηκε μάλιστα καὶ ραβδί. Μὰ ἡ ἀρ-
ρώστεια τὴν ἔρριξε κάτω. Ὁ θάνατος
ἀρχίνησε νὰ τὴ δαμάζῃ. Στὴ Μαρία, τὴ
γυναῖκα τοῦ φαντάρου ποῦτρεξε νὰ τὴ
δῆ, εἶπε:

— Στὴν πόλη γεννήθηκε ἕνα ἔγγονάκι
μου· θάθελα νὰ τὸ δῶ, μὰ ὁ θεὸς δὲ
μοῦ τᾶξίωσε. Δὲ συχώρεσε φαίνεται τὸν
Ἀντύπα. Ἀφοῦ ἔτσι θέλει ὁ Κύριος, ἄς
γίνῃ τὸ θέλημά του.

Κι' ἄξαφνα ξέσπασε ὡς πάλι, σ' ἕνα
κλάμα θλιμένο. Ἡ Μαρία παραξενεύτη-
κε. ἦταν πολὺ δυνατὴ ἡ γρηὰ. Τὰ δά-
κρυά της δὲν τᾶβλεπες παρὰ ὡς τὸ κα-
λοῦσε ἡ περίστασις. Καὶ νὰ τώρα ποὺ ξέ-
σπασε σ' ἀναφυλλητὰ τὴν παραμονὴ τοῦ
θάνατοῦ της.

Ὑστερ' ἀπὸ δυὸ μέρες πέθανε.

Μετάφραση ἀπ' τὰ Ρούσια
ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΜΕΝΟΥ ΦΙΑΗΝΤΑ

ΤΣΙΤΣΙ, ΤΣΙΤΣΙΔΙ

Ἐκ τὸ φθογοζεδγάρωμα τῶν ἀρχαίων τθ (*Ατθίς), ποὺ τῶχουν καὶ στὰ Δωδεκάνησα σήμερα (πίτθα κτλ.) καὶ ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἀνομοίωση δυὸ διπλανῶν ἴδιων συμφώνων, ττ ἢ θθ Ἐπιτικῆ > Ἐπιθίς. πίτθα > πίτθα, ἀνθός > ἀφομοίωση: ἀθθός > ἀνομοίωση: ἀθθός, (Φιλῆν. Γράμμ. σελ. 75) προέρχεται ὁ φθόγγος τσ. Κλείνοντας δηλ. τὰ δόντια γιὰ νὰ προφέρει ὁ μιλητής τὸ τ βαριέται πιά τὰ τάνοιξε, κέτσι ἀντίς θ βγαίνει τὸ κλειστὸ τοῦ θ τὸ σ. Καὶ τότες τὸ τσ ποὺ προκύπτει συμφύρεται σὲ σ Γερμανικό, λ. χ. τθ > τσ: τιθίον > τισί. Ἄλλα παραδ. νθ > τθ > τσ ἀρκετὰ κ. Γ. Γ. Ε. ἀ, 149—150 πρόσθεσε καὶ τοῦτα: «καυθίλια: τὰ ἐν τῇ πρύμνῃ τῆς νεῶς ἐπικαμπῆ ξύλα». Ἡσύχ. > καυθίλια > κατισούλια, (ἄ) καυθούνα > καυθούνα > κατισούνα.

Τὸ πρῶτο τ γίνεται τσ ἀπὸ ἀφομοίωση πρὸς τὸ τσ τῆς ἀκόλουθης συλλαβῆς (τιθί >)* τισί > τισί συγκρ: τίτιρος < τσιτσίρος (1) (ἔτσι στὴ Σκιάθῳ μὲ τὸ ἀχορδόηχο κιὰφτὸς εἶναι ὁ πρῶτος τύπος). Ἄλλωστε τὸ τισί εἶναι βρεφικὴ λέξη καὶ ὁ φθόγγος τσ εἶναι στὰ μωρὰ πιδ εὐκολοπρόφερτος κιὰπὸ τὸ τθ κιὰπὸ τὸ τ, καὶ μιὰ ποὺ οἱ φθόγγοι τθ καὶ τ εἶναι συγγενικοὶ μὲ τὸ τσ λέμε στὰ παιδιὰ τισί ἀντίς τιθί (κ. καὶ Γ.Γ.Ε. β', 58).

Τὸ τισί στὴν παιδικὴ γλώσσα σημαίνει ἀρχικὰ τροφή, κέπειδῆς ἢ κατεξοχῆ τροφή εἶναι τὸ κρέας, τισί σημαίνει χαϊδεφτικά, τὸ κρέας, καὶ γενικὰ τὴ σάρκα ποῦναι γιὰ φάγωμα. Κιὰκόμα ἐπειδῆς ἢ τέτοια σάρκα εἶναι ἀκάλυπτη ἀπὸ δέρμα, τισί, ὄχι πιά στὴ γλώσσα τῶν παιδιῶν, μὰ στὴ γλώσσα γενικὰ, σημαίνει τὸ γυμνὸ κρέας τὸ ἀσκέπαστο ἀπὸ δέρμα, τὴν πληγὴ τὴν ἀκάλυπτη ἀπὸ κάραδο κτλ.

Ἄρα τὸ τισί (=γυμνὸ) εἶναι τὸ μικροντικό, τὸ ὑποκοριστικὸ ποὺ λένε, τοῦ

τιθίον δηλ. πὸ τιθίδι(ον) > τὸ τισίαιδισως γιὰ τὴν παρουσιάσει ἀκάλυπτο τὸ τιθίον τῆς ἢ γυναίκα στὸ βυζαντινικόν.

Κιὸπως εἶπαμε: βοτάνι καὶ βότανο, δικράνι καὶ δίκρανο, κρουστάλλι καὶ κρούσταλλο, μουσοῦδι καὶ μούσουδο, κτλ. (2) (Γ.Γ.Ε. ἀ, 221), ἔτσι εἶπαμε κατὰ τὸ ἴδιο σκῆμα τισίαιδισ καὶ τισίαιδο (= γυμνὸ κρέας) καὶ μιὰ ποὺ λέχτηκε ὁ οὐδέτερος τύπος τισίαιδο=γυμνὸ, εἶπαμε καὶ ἄρσεν. ὁ τισίαιδος= ὁ γυμνός, καὶ θηλ. ἢ τισίαιδη= ἡ γυμνή, ἐγινε δηλ. σωστὸ ἐπίθετο κατὰ τὸ νόημα τοῦ γυμνός. Μὲ τὴ διαφορά πὼς γυμνὸ λέμε τὸ κάθε τί, ἐνῶ τισίαιδο λέμε μόνο τὴ σάρκα: τισίαιδος ἀνθρωπος= γυμνός ἀπὸ ροῦχα, τισίαιδο πούλι=γυμνὸ ἀπὸ πούπουλα κτλ.

(1) Ἡ χορδοκχεράδα τσ > τς προήλθε ἀπὸ τὸ ν τῆς αἰτ. τοῦ ἄρθρου: τὸν τισίαιρα > ὁ τισίαιρας καὶ κατ' ἀφομοίωση τῆς δευτέρας συλλαβῆς πρὸς τὴν πρώτη: ὁ τισίαιρας, καὶ μὲ ἄλλη κατάλ. ὁ τισίαιρας.

(2) Πολλὰ τέτοια παραδείγματα ἔχω στὴν ἀνέκδοτη Γραμματικὴ μου.

ΦΩΝΕΣ ΕΝΟΣ ΔΙΑΒΑΤΗ

Ἐνα σπήλαιον εἶνε ἢ σκέψη μας: τυφλὰ ζῶα κοιμοῦνται μέσα..

Ἐ ἥλιος ποὺ φωτᾷ ἐξῶ, δὲν ἦρθε νὰ τὰ ξυπνήσει.

Μόνον βαδίζουμε τὸ δρόμον μας, τ' ἄστρα κι' ἢ σελήνη τὸ ξέρουν. Μὲ τὴ νύχτα τραγουδάμε, σὲ μιὰ νύχτα ποὺ περνᾷμε.

Κι' ἂν ἐλπίζουμε σὲ κάτι, ἀνθρωπε. εἶνε ποὺ θᾶρθε ἢ Ἄνοιξη. —Ἄνοιξη! τὰ παιδιὰ σὲ προσμένουν, τὰ πουλιὰ καὶ τὰ δέντρα!

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΔΡΙΒΑΣ

Ν. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΓΑΤΟΣ (*)

ΔΙΗΓΗΜΑ

Εἶχα βουτήξει τὰ πόδια μου μέσα στὸ νερὸ σκεδόν κι ἀγνάντευα κατὰ τὴν ἀντικρινὴ ἀκτὴ τὴ σκεπασμένη ἀπο χαμόκλαδα καὶ δέντρα. Καὶ μ' ἔπνιγε μιὰ πλημμύρα ἀγάπης γιὰ τὸ κάθε τί. Καὶ μιὰ παιδιᾶστικὴ διάθεση μ' ἐμπρωχνε νὰ κυλιστῶ στὰ πετραδάκια κι ἀκόμα, νὰ ξαπλωθῶ πάνω στὸ πολύχρωμο μὰ ἀκηλίδωτο ἀτλάζι τὸ ἀπαλὸ σὰ χᾶδι. Τὰ δελφίνια ἀκούγονταν πούσκιζαν τὸ νερὸ φυσώντας, καὶ ξέμακρα κάτι ψαράδες ἀγωνίζονταν μὲ τὰ δίχτυα τους. Ἐνας βουτοῦσε τὰ κουπιὰ στὴ θάλασσα ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ὁ ἄλλος μάζωνε-μάζωνε ἀδιάκοπα καὶ κάποτε σταματοῦσε νὰ ξεμπλέξει κἀνα ψάρι ποὺ σπαρτάριζε καὶ γυάλιζε στὸν ἥλιον σὰν καθαρῶτατο δουλεμένο ἀσήμι.

Οἱ ἄλλοι περνοῦσαν μὲ τὴν περαταριά στὸ ἀντικρινὸ μέρος καὶ μὲ φώναζαν. Ἄς πᾶνε στὸ καλὸ. Τοὺς ἔγνεψα ἀόριστα κι ἀκούμπησα τὸ κεφάλι στὰ γόνατά μου, γυρισμένο κατὰ τὸ μέρος τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ.

Τὸ κατάρτι ξεπροβάλλει πάνω ἀπ' τὸ σπιτάκι τοῦ περατιέρη, λοιπὸν τὸ καῖκι εἶναι ἀκόμα κεῖ καθὼς καὶ τίς προάλλες.

Ἐνας φράχτης ἀπὸ ξερὰ κλαδιὰ ζῶνει τὸ περιβόλι δίπλα στὸν παραθαλάσσιο δρόμον κεῖ πέρα. Μέσα στὸ περιβόλι εἶναι λογιῆς-λογιῆς δέντρα, μὰ στὸν μπροστινὸ μέρος ἀπλώνουν τὰ κλαδιὰ τους πρὸς τὸν οὐρανὸ κατὰ μεγᾶλα σὰν εὐκάλυπτοι ποὺ ἀπ' ἀντικρὺ τὰ βλέπει κανένας νὰ καθρεφτίζονται στὰ ἦρεμα νερὰ τοῦ λιμανιοῦ.

Οἱ ἐλιές μοιάζουν μὲ μουντὰ σύγνεφα καθὼς σκεπάζουν τ' ἀπαλόγραμμα πλάγια.

Πήδησα ὀρθὸς καὶ τράβηξα κατὰ τὴν περαταριά. Ἡ μεγάλη δάρκα γύριζε, ἐνῶ οἱ συντρόφοι μου ἀνηφόριζαν ἀπὸ πέρα ἀνάμεσα σὲ χαμόδεντρα, φράχτες καὶ χαντάκια. Τραβούσανε κατὰ τὸ ξωκλήσι, τὸν Ἅγιον Σπυριδῶνα.

Ἡ ὥρα ἦταν ἡ ἴδια, ἔπως καὶ τίς προάλλες, πέντε τ' ἀπόγιομα. Τὸ μικρὸ βαρκάκι τοῦ καῖκιου βρισκόνταν ὄξω καθὼς καὶ τότε, δίπλα σὲ κάτι ψαροπούδες. Σίμωσα κι ἀκούμπησα τὸνα ποδᾶρι μου στὴν κουπαστὴ του κοιτάζοντας τὸν ξυλουργὸ ποὺ δούλευε πάνω στὸ καῖκι. Τὸ μάτι μου δμῶς ἔπαιρνε καὶ τὸν δρόμον τοῦ παραλιακοῦ δίπλα στὸ φράχτη τοῦ περβολιοῦ.

Τὸ γαῖδουράκι πέρνασε, φορτωμένο τίς ἴδιες κόφες μὲ λαχανικά, κι ὁ ἀφέντης του τὸ σκούνταξε. Θαρροῦσα πὼς ἦταν κι ὁ Μιχάλης, ἕνας, συνάδερφος, δίπλα μου κι ὁ καπετάν Γιάννης Ἄνταμάκης πάνω στὸ καῖκι ποὺ μᾶς φώναξε τότε:

—Λάτε μέσα, παιδιά!

Ἐ Μιχάλης ἦταν ἔλο παιδικὴ χαρὰ, κι ἐνῶ ἔμπαινε στὸ βαρκάκι, μοῦ εἶπε:

—Ἐλα «Ἐχιά», ποῖς θὰ τραβήξει κουπί;

Μ' ἔλεγε «Ἐχιά», γιὰ τὴν κάποτε σὰ θύμωνα κέντρωνα μὲ τὰ λόγια μου καθὼς τὸ φίδι. Ἐ Μιχάλης ἦταν ἕνας ἀγνὸς νέος ὡς τὸ βάθος τῆς σκέψης του. Ἄπὸ τὴν ἀγνότητά του ἔπαιρνε τὸ θάρρος νὰ μοῦ τὸ λέει ἔτσι φανερὰ πὼς ἤμουνα μιὰ ὄχι φαρμακερὴ! Καὶ μ' ἔκανε ἔτσι νὰ τὸν ἀγαπᾶω. Ἐχιά πὼς γί-

*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον

ναμε φίλοι. Καθόλου.

Γέλασα με την καρδιά μου.

—Γιατι γελᾷς, δχιά; ἔκαμε.

"Εσιαχνα τὰ κουπιὰ στοὺς σκαρμούς.

"Απὸ τὸ φράχτη πίσω, εἶδα νὰ παρυσιάζονται δυὸ κορίτσια χωρὶς καπέλλα. Ἡ μ' ἄ εἶχε μακρὺς πλεξοῦδες ἦτανε ψηλὴ μὲ θελχτικὲς γραμμὲς καὶ περπατοῦσε ρυθμικά. Φοροῦσε ἕνα τσίτινο φουστάνι καὶ μπλέ ζακέτα. Κοίταξε κατὰ τὸ μέρος μας μιὰ στιγμή μόνο.

—Μὰ δὲ σπρώξαμε τὴ βάρκα, εἶπα, καὶ πήδησα ὄξω.

Κάτι γυάλιζε στὸ δρόμο, ἕνα βήμα πρὸ πέρα. Μποροῦσα νὰ ἰδῶ τί εἶναι, ἴσως ν' ἄξιζε· ὅμως δὲν ἦτανε παρὰ ἕνα τενεκεδάκι. "Ὅστος τὸ πήρα στὰ χέρια μου καὶ τὸν καλοκοιτάξα σὰν κάνα παρᾶξενο πρᾶμα. "Ετσι μποροῦσα νὰ στέκουμαι στὴ μέση τοῦ δρόμου...

Τὰ κορίτσια περνᾶνε δίπλα μου· κρατῶ σὰ χαμένος τὸ τενεκεδάκι καὶ τὴν κοιτάζω στὰ μάτια. Γυρίζει κι ἐκείνη τὸ κεφάλι της κατὰ μένα. Μοιάζει μὲ Ἰταλικὴ Παναγία, τόσο γλυκὰ καὶ συμπαθητικὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ της.

Καὶ καθὼς ἔχουνε προχωρῆσει κάμποσο καὶ δὲ στρέφει καθόλου πίσω, φωνάζω δυνατὰ:

—Μιχάλη!

Πῶς τάχα θέλω νὰ τοῦ δεῖξω, τί βρήκα.

—Τὶ ἔχεις; λέει ἀπ' τὴ βάρκα.

Μὰ κείνη προχωρεῖ, ὀλοῖσια σὰν κυπαρίσσι, μὲ τὸ κεφάλι περήφανα σηκωμένο καὶ τίς δυὸ ξανθοκάστανες πλεξοῦδες νὰ φτάνουν ὡς κάτω στὴ λιγνὴ της μέση. Ἡ ἄλλη πού τὴν κρατᾷ ἀπ' τὸ μπράτσο, ἔχει γυρίσει καὶ μὲ κοιτᾷ ἐπίμονα.

Μπήκα στὴ βαρκούλα, πήρα τόνα κουπί κι ἔσπρωξα νὰ ξεκολλήσουμε· ὕστερα κάθησα στὸν πάγκο κι ἄρχισα νὰ λάμνω ζωηρὰ ἐνῶ ἡ καρδιά μου χοροπηδοῦσε ἀπ' τὴ χαρὰ.

Τὶς βλέπω πού πᾶνε ἀπ' τὸν παραλιακὸ δρόμο κατὰ τὴν πόλη. Ἡ ἄλλη κοιτᾷ ἐπὶ-πότε μὰ ἐκείνη δὲ στρέφει...

Εἶμαι ὄλο χαρὰ, τραβῶ μὲ δύναμη κουπί, μὰ ἀδέξια, κι ἡ σκαφιδοῦλα κουιέται.

—Ὅα μὲ πνίξεις, τόχασες! φωνάζει ὁ Μιχάλης, καὶ τρομαγμένος πιάνεται γερὰ στὸν πάγκο του.

Γελάω μὲ τὴν καρδιά μου, τὸ κουπί ξεφεύγει ἀπ' τὸ σκαρμὸ κι ἀναποδογυρίζουμαι. Γελάω μὲ τὴν καρδιά μου ἀκόμα!

"Ὁ σύντροφος προσπαθεῖ νὰ μὲ σηκώσει καὶ τὸ βαρκάκι γέρνει ἀπ' τὴ μιὰ πάντα, σκεδὸν παίρνει νερὰ. Κάθεται πάλι στὸν πάγκο ἐκεῖνος. Κι ἐνῶ στὸ πρόσωπό του εἶναι ζουγραφισμένος ὁ τρόμος, δὲ μπορεῖ νὰ κρατήσῃ τὰ γέλια καθὼς μὲ βλέπει νὰ εἶμαι μὲ τὰ πόδια πάνου καὶ τὸ κεφάλι κάτω.

—Δὲν εἶσαι στὰ καλά σου; εἶπε· μὰ ποῦ μ' ἔφερες ἐδῶ, δὲ βλέπεις πῶς ξεπερνάσαμε τὸ καῖκι;

Σηκώθηκα πάνου καὶ ξαναπήρα τὰ κουπιὰ. "Αλήθεια εἶχαμε περνᾶσει κάμποσο ἀπ' τὸ καῖκι, μὰ πάλι καλά ποῦ δὲ φτάσαμε ἀντικρὺ μὲ τὴ φούρια μου.

—Σὲ τρελλᾶνανε τὰ κορίτσια, ἔ; μοῦ ἔκαμε σιγανὰ ὁ Μιχάλης.

—Ποιὰ κορίτσια; ρώτησα ἀπλά.

—"Αστα τώρα αὐτὰ τὴν καρδοῦλα σου τὴν κέντρωσε κείνη ἡ ψηλὴ μὲ τὰ μακρὰ μαλλιά.

Τὶ ἀφέλεια εἶχε αὐτὸ τὸ παιδί! Τόλεγε σὰν ἄθωο μικρὸ, μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο· καὶ τὰ δόντια του ἄσπριζαν σὰν τὸ φίλντισι, δυὸ κανονικὲς σειρές. Μούρχονταν νὰ τὸν φιλήσω.

—"Ακοῦς τὴν δχιά νὰ τὴν κεντρώσουν, εἶπε.

—Βάλ' τὸ χέρι σου! φώναξα.

Μὰ δὲν ἤξερε. Τράθηξα μὲ τὸ ζερβὶ κουπί μόνο γιὰ νὰ διπλαρώσουμε, ἀλλὰ δὲν πρόλαβα νὰ γλυτώσουμε τὸ χτύπημα πάνου στὸ καῖκι.

—"Ε! φώναξε ὁ καπετὰν Γιάννης, τὴν ἔκαμες θρῦψαλα.

Πήδησα πρῶτος ἀπάνω κι ἔτρεξα στὴν πέρα κουπαστή. Ἡ Νεράιδα ἦταν μακρὺς, ἀνάμεσα στὶς ἐλιές. Καὶ σὲ λίγο δὲν τὴν ἔβλεπα πιά....

"Ακουμπῶ ἀκόμα τὸ πόδι μου στὴ βαρκούλα καὶ κοιτάζω τὸν ξυλουργὸ ποῦ

δουλεύει, μὰ τὸ μάτι μου παίρνει καὶ τὸ δρόμο.

Τὰ δελφίνια γυρίζουν ἀπ' τὸ βάθος τοῦ μικροῦ κόρφου καὶ τραβᾶνε τόνα κοντὰ στὸ ἄλλο· φυσᾶνε ὅταν ξεπροβάλλουν μεγαλόπρεπα σκίζοντας τὰ ἡρεμα νερὰ. Κάπου — κάπου, μόλις σταματᾷ τὸ σκεπάρνι τοῦ ξυλουργοῦ, ἀκούω τραγοῦδια ἀπὸ πέρα. Εἶναι οἱ συντρόφοι μου ποῦ γυρίζουν· σὲ λίγο ἴθ' αὖ φτάσουν.

Μιὰ θλίψη μοῦ σφίγγει τὴν καρδιά....

Στὸ δρόμο ποῦ περνᾷ ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ φράχτη καὶ τὴ θάλασσα, δὲ φαίνεται τίποτα κι εἶναι ἀργά. Οἱ σκιὲς ἔπεσαν πίσω ἀπ' τὰ πλάγια.

"Ἡ περαταριά πᾶει πέρα καὶ σὲ λίγο φέρνει τὰ παιδιὰ. Κανένας δὲν ξεπροβάλλει στὸ φράχτη.

Ξεκινᾶμε γιὰ τὴν πόλη. Οἱ ἄλλοι εἶναι χαρούμενοι, λένε ἄστεια καὶ γελᾶνε.

Προσπαθῶ νὰ φαίνομαι σὰν κι αὐτοὺς, μὰ ἡ καρδιά μου εἶναι σφιγμένη....

("Ἐχει συνέχεια)

Π Ε Σ Σ Ι Μ Ι Σ Μ Ο Σ

Τὸν Καρυωτάκη λοιπὸν νὰ μιμηθοῦμε
"Αμλέτοι σκοτεινοὶ καὶ τραγικοὶ
τοῦ πένθους ραψωδοί, αἰνιγματικοί,
καὶ τὸν μανδύα τῆς ἀπογνώσεως νὰ ντυθοῦμε;

Μητ' ἕνα φῶς λοιπὸν καὶ προσδοκία
θάνατος καὶ πικρία καὶ σπαραγμὸς·
ὦ! ἡ μόδα κι' ὁ φοιχτὸς μιμητισμὸς
μοναδική μας φαντασμαγορία.

Μάτια βασιλεμένα κι' ὄψη θλιμμένη
βηματισμοί, ἔλεγεια σπαρακτικά
τὸ φῶσμα ἀτημέλητο φοιχτὰ
κι' ἡ θλίψη—ἡ κλασσικὴ μας ἐρωμένη.—

Καρδιά, σὰν νεκρικὴ μιὰ τεφροδόχη
τὰ λόγια, μετροημένα καὶ βαρειά
καὶ τᾶνθος τῆς κατήφειας, νοερὰ
νὰ φιγουράρει, στὴν κομποδόχη!

Τὸν Καρυωτάκη λοιπὸν νὰ μιμηθοῦμε
ἱππῶται, τῆς ἐλεινῆς μορφῆς, ἔμεῖς
Σάντζοι, νοικοκυραῖοι τῆς στιγμῆς,
ρόλους Σαικπηρικοὺς νὰ ὑποδυθοῦμε;

"Ὡ εἰρωνία πικρὴ στὴν μνήμη ἐκείνου
π' ἀνέβη στοῦ Μαρτυρίου τὴν στενωπό,
κι' ὦ κνοῦτο, κνοῦτο γιὰ τὸν μαστροπὸ
τάβυσσαλέου κοπετοῦ καὶ θρήνου!

Γκριμάτσες τραγικὲς, καρικατοῦρες
πόξες γελοῖες καὶ στίχοι παγεροί·
πεσσιμισμὸς, φιλολογία καὶ στιχοῦργοι
κι' ὦ τέχνη μὲ ἀξιώσεις καὶ κουλτοῦρες.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΡΩΣ...

«Η πόρτα του γραφείου μου ανοίξε ξαφνικά και ο φίλος μου εισέβαλε με πρόσωπο φωτεινό, άχτινοβολώντας.

— Η Έδουάρδα παντρεύτηκε! μου άνιγηγείλε με τρέμουσα φωνή.

— Ύψωσα τ' κεφάλι από τ' χαρτιά μου και τ' όνοιταξα.

— Μπα είπα άκόμη άφρημένος, σ' άνθρωπος πού ξυπνάει από ύπνο βαθύ.— Καί σ' τ' όνί σου!

Μ' όκοίταξε άπορώντας και ξαφνικά ξέσπασε σ' ένα άκράτητο γέλιο, άρκετά πρόσβλητικό για τ' ίνη άξιοπρέπείά μου.

Συνήλθα έντελώς.

— Πώς! γελάς; είπα πικρά.

— Καί βέβαια, μου έξήγησε μόλις κατώρθωσε νά καταλειπεί τ' ό πρώτο κύμα τ' ής φαιδρότητάς του.— Γιατί είσαι έντελώς άνόητος, προσέθεσε κολακευτικότατα: Μά δέν έκάταλαβες λοιπόν άκόμη για ποιά σου μιλάω; Τ' ήν Έδουάρδα τού «Πανός», τ' ής «Ρόζας», τού Χάμσου, τέλος, διάβωλε! Κατάλαβε επίτελώς!

Τώρα καταλάβαινα άλήθεια. Άλλά έπρεπε νά διαμαρτυρηθώ. Σηκώθηκα με ύφος βαθύτατα προσβεβλημένο.

— Άν θέλεις νά άστειυεις εδιάλεξε πολλό άκατάλληλη στιγμή, είπα και ξανακάθησα.

Μά σ' άν τ' κάλοσκέφθηκα ύστερα, άναγνώρισα πόσο ό άνθρωπος είχε δίκιο. Μου είχε ζητήσει χιές νά τού δανείσω ένα βιβλίο τού Χάμσου. Τού τ' δάνεισα. Καί σ' τις πρώτες του σελίδες, άνοιγοντάς του, μάθαινε πώς ή Έδουάρδα, ή παλιά του γνώριμη από τόν «Πάνα», είχε παντρευτεί. Ένα γεγονός, έ; Έρχότανε λοιπόν νά μου τ' άναγγείλει...

Βρισκόμουν άπιστάτα άπέναντι σε μιά περίπωση από τις πιό συγχές, τ' ής ψευδαισθήσεως πού δημιουργεί ή άνάγωση ενός βιβλίου, ή άμεση γνωριμία με τούς ήρωές του.— Ποιός δέν τ' ής έγνώρισε τ' ής ψευδαισθήσεις αυτές; Ποιός δέν ένδιαφέρθηκα βαθιά για τ' ής ζωή τών ήρώων πού άγάπησε; Καί ποιός τέλος ύπόφερε ποτέ σ' ήν πραγματικότητα τόσο πολύ, παρακολούθησε με τόσην άγωνία, έξησε με χίλιες συγκινήσεις τ' ής ζωή ενός όποιουδήποτε γνωρίμου του με σάρκα και όστά, όσο άγαπητός κι' άν τού ήταν όπως έξησε τ' ής ζωή τών φανταστικών ήρώων πού διάβασε;

Άπό τ' παιδικά μας χρόνια, άρχίζοντας από τούς ήρωες τού Έκτορος Μαλό και τού Ίουλίου Βέρν... Τ' πλούσιες, συγκινητικές γνωριμίες, τ' άναμνήσεις! Έπειτα τούς ήρωες τών άστυνομικών φυλλαδίων. Άμέ τούς «Τρεις Σωματοφύλακας» πού τούς βάζετε; Ο Άρτανιάν! Διάβωλε, θ' ά βλέπουμε σ' όλη μας τ' ής ζωή τ' ό στριμένο του ξανθό μουστάκι, τ' ό στιβαρό και ίποτικό χέρι του με τ' θυματουργό σπαθί... Καί τέλος τούς ήρωες τούς μεγάλους, τούς έπιβλητικούς, τ' ής μεγάλης τέχνης, πού μάς έμάλαξαν τ' ήν άντρικεία μας τραχεία ψυχή.

Οί συγγραφείς οί ίδιοι— πού κατά τ' ή γνώμη μου δέν είναι σ' όλη τους τ' ής ζωή παρά μεγάλα παιδιά άφωρί ζούν όλο με τ' πλάσματα τ' ής φαντασίας— μάς προσφέρουν με τ' άνέκδοτά τους παραδείγματα ζωντανά τ' ής τέτοιας ψευδαισθήσεως Ποιός δέν έξέρει τ' ό άνέκδοτο τού Δουμά, πού άφωρί συνέξήτησε μιά μέρα για ώρα πολλή μ' ένα φίλο του για τ' ό άν στέκεται νά σκοτώσει τόν ήρωά του ή όχι, έφυγε διβουλος και τ' ό μεσημέρι γύρισε έξαλλος νά τού άναγγείλει πώς είχε άποφασίσει. Ο φίλος του έλεγε και σ' ό σ' ήτανε μόνο ό ύπηρετής. Ο Δουμάς, βιαστικός, έρεθισμένος, τού φώναξε: — Πες σ' τόν άφενικό σου πώς έξότωσα τόν Ρ... — Καί ό ύπηρετής ό δύστυχος καταταραγμένος άνάγγειλε σ' τόν άφεντή του, όταν έγύρισε, πώς ό κύριος Δουμάς είχε κάνει μιά δολοφονία!

Άμ ό Μπαλάκ; Κάποτε πού τού μιλούσαν για μιά σοβαρή ύπόθεση δέν έδωσε τ' ήν άπροσδόκητη άπάντηση:— Άλλ' άς γυρίσουμε σ' ήν πραγματία σ' ό τ' ής τ' ής τώρα. Πρέπει νά παντρευτεί ή Εύγενία Γκραντέ ή δέν πρέπει;

Ο φίλος μου μου τ' ής θύμισε όλα αυτά για νά δικαιολογηθεί. Μά έγώ, με κάποιον ύπόλοιπο κκεντρέχειας για τ' ό πάθημά μου, τόν έκοροίδησα:

— Όστε δέν μένει άκόμη, τού είπα, παρά νά έρθης νά μου άναγγείλης σοβαρά ό τι ή Κυρία με τ' ής καμελιάς έπέθανε; ό τι ό Κόμης Μοντεχρήστος έμονόμαχησε, ό τι ό Ρασκόλνικωφ έδολοφόνησε, ό τι ή Έντα Γκάμπλερ άυτοκτόνησε, ό τι ό Μάριος και ή Τιτίκα...

— Σοσι! έκανε ξαφνικά ό φίλος μου κλείνοντάς μου με τ' ήν παλάμη του τ' ό στόμα μου. Καί προσέθεσε επίσημα.— Μ' ήν ξεχνάς ό τι ό γέρο-Ουγκώ έχει βάσει μπροστά σ' ήν πόρτα τού νυφικού θαλάμου τούς ένα διακριτικούς άγγελό για φρουρό, με τ' ό δάχτυλο μπροστά σ' ήν χείλη, νά έπιβάλλει σ' τούς βεβήλους τ' ήν μυστικότητα και τ' ή σιωπή...

ΑΣΤΑΡΩΘ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ν. ΚΑΤΗΦΟΡΗ: «Η Πιάτσα, Ρομάντζο, Έκδότης Άριστ. Ν. Μαυρίδης, 1930.

Τ' ό βιβλία πού διαβάζονται μ' εύχαρίστηση και χωρίς διακοπή έκέρδισαν κίόλας, κατά ένα μέτρο, τ' ήν κρίση μας: τ' ό ξαναύτταγμα δέν έχει παρά νά συγκεντρώση και νά άνακεφαλαιώση τ' ής εύνοϊκές έντυπώσεις τού πρώτου διαβάματος. Άπ' αυτή τ' ήν άποψη, τ' ό ρομάντζο τού Κατηφόρη ύποβοηθεί πολύ σ' ήν ταχτοποίηση τών ιδεών τού άναγνώστη και τόν φέρνει άπ' εύθείας σ' τόν καθορισμό τ' ής άξίας του. Είναι μιά ίσχυρή έπιβολή πού παρασύρει, προσανατολίζει και προχωρεί, χωρίς νά άφήσει τόν καιρό σε δευτερεύουσες σκέψεις, παρεκλυστικές και ύποτιμητικές. Η κυρίαρχη γραμμή άπασχολεί άποκλειστικά τ' ήν όρση και τ' ής άποκλείει κάθε άλλη βλεπτική δυνατότητα, με τ' ήν έπιταγή τών άνωτέρων φύσεων πού δέν άνέχονται άντιρρησης. Άλλά για νά έπιβάλλεται σε τέτοιον βαθμό ό συγγραφέας, συνταυτίζοντας φιλολογία και ζωή, έχει κατορθώσει νά ύπερπηδήσει τ' όρια πού χωρίζουν τ' ήν τέχνη από τ' ήν πραγματικότητα, μ' ήν τρόπο πού χωρίς νά τονίσει τ' ήν προσπάθεια δείχνει μονάχα τ' ό αποτέλεσμα. Η διεκόνωση πού παρέχεται έδω σ' τόν άναγνώστη είναι πρώτα ζήτημα χρόνου και περιβάλλοντος: ή ύπόθεση ξετυλίγεται μέσα σ' ήν σύγχρονη κοινωνία και δημιουργεί μιά άτμόσφαιρα γνώριμη και για όλους κοινή. Τίποτε άπ' όσα έκτίθενται εκεί μέσα δέ μάς φαίνεται ξενό ή τουλάχιστο άκατάληπτο, γιατί κι' όταν συμβαίνει νά μ' ήν είναι γεγονότα ύπαρκτά τ' ής ζωής, έχουν δική τους προέκταση και άναπτύσσουν ταυτόχρονα δική τους άυτότέλεια. Η κατεύθυνση τού βιβλίου βαίνει π' ός μιά πορεία ραγδαία, άξεκούραστη, έξαντλητική, κι' οδηγεί μ' ένα ρυθμό μηχανικό π' ός τ' ή λύση, πιθανή κι' αυτή, αλλά άπρόβλεπτη. Η διήγηση τ' ής γυναίκας, πού είναι και ή ήρωίδα, περνά από άλλεπάλληλα στάδια κοινωνικά, άποκαλύπτει άπό πολλες πλευρές τ' ής έποχής μας και καταλήγει σ' ό τέλος κάπου. Άλλά ύπάρχουν τόσα άδιέξοδα σ' ό μεταξύ, προβάλλουν τόσα έρωτήματα, άναφαινονται τόσα ζητήματα, πού ή προσοχή διασπάται σε μιά πολυμέρεια συνόνυμη τ' ής ποικιλίας και τ' ής περιπετειάς. Οί τύποι πού περιβάλλουν τ' ό κύριο πρόσωπο τ' ής ιστορίας διαδραματίζουν κι' αυτοί έξίσου σημαντικούς ρόλους και δίνουν σ' ό σύνολο μιά βαθύτητα και μιά έκταση πού δέν έχουν έξωτερικά τ' ά γνωρίσματα. Άξίζει άκόμη νά παρατηρηθ' ή π' ός όλοι οι άνθρωποι τ' ής «Πιάτσας», άσχετο με τ' ής φωτογραφικές άναπλαστάσεις, παίρνουν ένα περιεχόμενο φανερά έξελιγμένων άντιλήψεων πού δέν περιορίζονται σ' ήν φτώχη ψυχολογία τ' ής καθημερινής

Τ' ό βιβλία

ζωής. Κατά ταύτα, τ' ό ρομάντζο τού Κατηφόρη άφίνει τ' ής ύποτυπώδεις μορφές τών κοινωνικών μυθιστορημάτων μας και πλησιάζει π' ός τ' ό ευρωπαϊκά πρότυπα, μονάχα, βέβαια, σ' ήν διάταξη τ' ής άρχιτεκτονικής κι' όχι φυσικά κατά μμητική προτροπή. Η κυριώτατη περιγραφή, πού θέλει νά δώσει, τ' ής άπείραντης αυτής άγοραπωλησίας σ' ήν πολύτροπη και πολυτάραχη έκδήλωσή τ' ής μέσα σ' τόν κυκλώνα τ' ής μεταπολεμικής κοινωνίας, μάς μεταδίδει πραγματικά τόν πυρετό τ' ής άνησυχίας, σ' έναλλαγές πού φτάνουν κάποτε τ' ή δραματική άγωνία. Η άκαθόριστη μοίρα, πού διευθύνει σ' ήν άόρατη πλοκή τών άνθρωπίνων και πού δέν είναι άλλη από τ' ό χορημα, ύποδηλώνεται σ' όλη τ' ήν παντοδυναμία τ' ής και βαρβαίνει καταθλιπτικά σ' τις ειδυλικές χάρες και τ' ής ουσιώδεις χαρές τ' ής ζωής. Ένας πλούτος έκφραστικός και μιά άφθονία ψυχολογική άποκαθιστούν τ' ήν ίσοροπία τού καταμερισμένου ύλικού και με τ' ήν σατυρική εύχέρεια τού συγγραφέα πού προοικονύσσεται τόσο έξαίρετη καθιστούν τ' ό βιβλίο άρτιο καθ' όλα. Άλλά ή διηγηματογραφική παραγωγή τού Κατηφόρη με τ' ήν άριστουργηματική σ' ό είδος τ' ής «Πιάτσα», άπαιτεί παραλληλισμούς, διακρίσεις και ειδικεύσεις, πού δέν είναι αυτής τ' ής στιγμής.

Γ. Κ.

Γερόσ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ: «Αντίλαλοι (έκδοση περιοδικού «Μουσικά Χρονικά») — Γεώργ. Σ. ΔΟΥΡΑ: «Όχτώ Τραγουδία σ' τόν Ίεσώβα (έκδοση τού συγγραφέα) — Γρηγόρη Ν. ΘΕΟΧΑΡΗ: «Θλιμμένοι Ναζωραίοι (έκδοση «Διανουμένον»).

Ένα μεγάλο μέρος τού νέου βιβλίου του, τ' ό χρησιμοποιεί ό κ. Σπαταλάς, για νά έπιτεθεί κατά τών κριτικών του. Ξεσκεπάζει εκεί μέσα, μ' ένα τρόπο δικαιολογημένο και άρκετά τσουχτερό, τ' ήν άκρίσια κάποιων κυρίων (π' ός πάντων μιάς κυρίας) πού καταπιάστηκαν ν' άναλύσουν ένα έργο του, πού ποτέ δέν έκάταλαβαν ή τ' ό πολύ-πολύ και δέν εδιάβασαν προηγούμενος. Τ' ό βιβλίο αυτό είναι «ό Βίος μιάς Ψυχής». Η άλήθεια είναι, πώς άν θέλει νά κλοκωττάξει κανείς, άνακαλύπτει λογιά-λογιά γνώμες, άλληλοσυγκρούμενα πράγματα, πού καταλήγει σ' ό τέλος, νά βρει τ' ό δικίο σ' τόν ποιητή, έστω κι' άν δέν άναγνωρίζει καμμιάν έξαιρετικότητα σ' ήν προσπάθειά του.

Ο κ. Σπαταλάς, δίνοντας τ' ή συνέχεια τ' ής ποιητικής δυναμικότητάς του, δέν προσθέτει καμμιά νέα έντύπωση σ' τόν παλιό άναγνώστη τ' ής προηγούμενης έργασίας του. Καί για αυτό και μόνο τ' ό λόγο, προκειμένου νά σημειώσει πεντέξη λόγια σ' ό περιθώριο τών 48 σελίδων πού αποτελούν τούς «Αντίλαλους», δέν θ' ά τού ήταν άδικαιολόγητο νά προστρέξει σ' έκείνα πού έσημείωσε και άλλωτε σ' ό περιθώριο τού «Βίου μιάς Ψυχής».

Μακριά από τὸ νὰ χαρακτηρίσουμε τὸ σημεῖομά μας ὡς κριτικὴ (κριτικὴ=ἀνάλυση καὶ συνέπεια ἐνθουσιασμοῦ), ἐπαναλαμβάνομε ἐκεῖνα μας τὰ λόγια: Ὁ κ. Σπαταλᾶς εἶνε ἀσυναγώνιστος στὴν τέχνη τοῦ στίχου. Μαέστρος τολμοῦμε νὰ ποῦμε. Ἔχει μέσα του συνειδητὰ τὸ μουσικὸ ρυθμὸ καὶ τὸν ἐφαρμόζει σὲ κάθε λέξη. Μὲ ἄλλα λόγια, εἶναι ποιητὴς. Ποιητὴς, ἔστω, καρφωμένος σὲ ὀρισμένες ἀντιλήψεις ἀκαδημαϊκῆς λογικῆς.

Αὐτὸ πού δὲν εἶνε, δὲν εἶνε τραγουδιστὴς. Λεῖπει τὸ αἰσθημα, λεῖπει ἡ γλύκα, ἡ λεπτὴ ἔκφραση 99 στὰ ἑκατό. Ἐπειτα καὶ ἡ νέα πνοή, ἡ φρεσκάδα, ἡ μυρωδιά...

Καί γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀδικήσουμε, ξεχωρίζομε μὴ ἑκείνην, πού μέσα στοὺς «Ἀντίλαλους» ἔρχεται σὰν ξάφνιασμα στὴν περιγύρη θαμπάδα. Τῆ «Βραδυὴν Γαλιήνη».

Ὁ κ. Δούρας κάνει «ὕμνικη». Ἐπιτηδεύεται μὴ κατευθύνση, πού, ἀσφαλῶς, τὴν αἰσθάνεται. Δὲν εἶνε κακό, νὰ τὸν κατακρίνει κανεῖς. Στὸ κάτω-κάτω, δὲν διακρίνομε πουθενὰ ἐντυπωσιακὴ πρόθεση. Μέσα καὶ στὰ ὀχτὸ σοννέτα «πρὸς τὸν Ἰερωβὰ» βλέπομε τὸν καλὸ χριστιανό, πού γονατιστός, ἀπαγγέλει τὴν προσευχὴ του: «Αἰνεῖτε Αὐτόν...»...Δικαιώματά του!

Ἐπὶ τὸ διάβασμα τῶν «Θλιμμένων Νιζωραίων» βγαίνει ἓνα ἀκαταμάχητο συμπέρασμα: Οἱ νέοι μας δουλεύουν! Οἱ νέοι, δρασκελῶντας τὴν πρὸληψη τῆς «ἐλλείψεως ὀριζόντων» προχωροῦν ἀραματωμένοι γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Τέχνης. Βλέπει κανεῖς μὴ ἰκανοποίηση πὼς ἐκεῖνοι πού ἀξίζουσι, δὲν ἔχουν καμμιά ἀνάγκη οὔτε ὑποδείξεων, οὔτε «προδιαγεγραμμένων σχεδίων».

Ὁ κ. Θεοχάρης μᾶς εἶνε ἄγνωστος, κὶ οὔτε φίλος. Σήμερον καταφέρνει νὰ μᾶς ἐμπνεύσει μὴ εὐνοία. Χρησιμοποιῶντας πότε παλιούς, πότε πρωτόφαντους, νέους χειρισμούς, ἐκφράζεται πεντοκάθαρα καὶ ὑποβάλλει.

Πέρα ὡς πέρα τὸ βιβλίον του δικαιολογεῖ τὸν προορισμὸ τῆς ποίησής.

Καὶ εἶνε νέος. Ἀκαταστάλαχτος ἀκόμα. Ὅταν θὰ ξεκαθαρίσει κάποιες κακοτοπιές, λίγες ἀστοχίες, δὲν θὰ γίνη κάτω;

Μᾶς τὸ ὑπόσχεται.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓ.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

(Φώτα, Ἰθακησίου, Μαθηοπούλου, Ἀνδρομανάκου, Πρωτοπάτης).

Ἡ διαδρομὴ μας στὶς διάφορες ἐκθέσεις τοῦ περασμένου μηνὸς ὑπῆρξε ἓνας περιπατος φτωχὸς σὲ ἐντυπώσεις καὶ δυσάρεστος γιὰ

τὰ ἔργα πού εἶδαμε. Στὸν «Παρνασσό» ἐξέθεσε ὁ ἱεροδιάκονος κ. Φώτας (ὀρθότερον θὰ ἦτο ἐὰν ἐλέγετο Σκοτιάδης) κατασκευάσματα περισπούδαστα γιὰ τὴν ἀσκήσια τους. Ἄλλὰ σὴν νὰ μὴν ἔφθανε τὸ κακό αὐτό, καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς ἐκθέσεώς του, συνέθεσε καὶ κάποιος μικρὸς (Πανάγος Ἀρβανιτοπούλος αὐτοδιδάκτος), κηδεμονεῦμενος ἀπ' τὸν πατέρα του. Ντροπὴ! στὴν Δοῖν τοῦ «Παρνασσού» πού καταδέχτηκε νὰ στεγάσουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἀντὶ κάποιου χρηματικοῦ ποσού, τέτοια μογιακτισμένα χαρτόνια καὶ τέτοιους λερωμένους μουσαμάδες, πού δὲν θὰ εἶχανε τῆ θέσει τους οὔτε καὶ στὰ πικρὰ τελευταῖα ἐπαρχιακά καφενεῖα.

Ἀκολουθεῖ κατόπιν στὶς ἴδιες αἰθουσες, ἢ ἐκθέσεις τοῦ κ. Ἰθακησίου. Ἐδῶ παριστάμεθα ἐνώπιον ἄλλης ἀπελπισίας. Δὲν καταλαβαίνω γιὰτί οἱ πίνακες τοῦ κ. Ἰθακησίου, πού τόσο προτιμοῦνται ἀπὸ τὸ φιλότεχνο ἀγοραστικὸ κοινό, νὰ λέγονται ζωγραφικοὶ πίνακες καὶ ὄχι «ἐγχορῶν χάρτες ἢ λιθογραφίες τοπογραφικῆς ὑπηρεσίας». Ἐχονε σχεδία ἀκριβές, φιλοδοξούμενο, θὰ μοῦ πείτε, «καὶ χρώματα ἕλαφρά καὶ τόσο καθαρά, πού εἶνε χάριμα νὰ βλέπει τινὰς τὰ τοῖα τῆς φύσεως ἀποδιδόμενα οὕτω πῶς!». Ἐὔστερα, τὶ πανόραμα γοητευτικὸ πού εἶνε αὐτὴ ἡ θεὰ τοῦ βουνοῦ! μὲ τὰ πανύψηλα αὐτὰ αἰωρούμενα δέντρα! ἢ αὐτὴ ἡ βαθυτάτη κοιλιά! ἢ αὐτὰ τὰ ἡσυχὰ σπιτάκια! ἢ αὐτὴ ἡ τρικυμιώσα θάλασσα, τῆς ὁποίας θεᾶται περιπαθῶς ἡ γλυκυτάτη αὐτὴ λουμένη ἦ-παρξίς, ἀπὸ τὸ ἀμμῶδες παραθλάσσιον!

Λυρικοὶ κανονιοβολισμοί, πού εἶνε καθ' ὅλα πιστοὶ καὶ ἀνάλλογοι μὲ τὴν ἀξία (τὴ ζωγραφικὴ) τῶν ἔργων πού προσβάλλουν. Καὶ συνεχίζουσι τὸν περιπάτου μας γιὰ τίς αἰθουσες «Στρατηγοπούλου». Ἐκθέτει ὁ καθηγητῆς κ. Μαθιοπούλου «παστέλ», κάπου τριάντα τόσα μικρὰ καὶ μεγάλα κομμάτια, κορνίζαρσμένα στὸ ἴδιο «στυλ», πού ἐμφανίζει ὁ κ. Βουδούρης στὴ βιτρίνα του τὰ διάφορα δίχως ἀξιώσεις ἐμπορεύματά του—καὶ μερικῆς ἐλαιογραφίας. Καλλιγραφικὴν δουλεια καὶ ἐπιμελημένη τόσο στοὺς σκιοφαστισμούς τῆς, ὥστε νὰ μὴν ἀναγνωρίζεται στὸ τέλος κανένας ζωγραφικὸς νοῦς. Μᾶ πῶς δὲ βλέπετε; «Τὶ μαλακῆς κοντοῦρες!». «Τὶ ἀκριβὲς περιγραμμά!». «Τὶ σταθεροὶ τόνοι!». Σύμφωνα ὑπάρχουν ὅλα αὐτὰ, μὲ τὴ διαφορά πὼς δὲν εἶνε ἀπὸ χέρι καλλιτέχνη πού τὰ εἶδε καὶ τὰ ἔζησε μὲς' στὸ φῶς καὶ μὲς' στὴν κίνησι τῆς ζωῆς, ἀλλὰ βγαλμένα ἀπὸ κάποιο μηχανημα πού ἐργάζεται χρόνια τώρα στὰ ὑπόγεια τῶν Σχολῶν. Γιὰ τὴν ἐκθεσί του ἐγράφησαν ἀρεκατὰ λόγια. Τὰ πικρὰ δίκαια, σωστὴ κριτικὴ, ὑπῆρξαν τοῦ κ. Οὐράνη στὴν «Πειθαρχία». Καὶ ὁ περιπάτος μᾶς δὲν ἐτέλειωσε. Ἐκθέτουσι ἀκόμη ἡ Μαρουσώ Ἀνδρομανάκου στὸ «Palais de Versailles» καὶ ὁ κ. Πρωτοπάτης στὸ «Ἀσουλὸν Τέχνης».

Ἀπὸ τῆ ἐκθεσι τῆς Ἀνδρομανάκου δὲ λείπουν οὔτε τὰ «κουστούμια», οὔτε οἱ «νατῆρ—μὀρτ» μὲ τοὺς ἀστακούς, οὔτε τὰ «τοῖα», οὔτε ἡ «ἠθογραφία». Ἀπουσιάζει ὁμως κάθε ἀτομικότητι. Τὰ μαθηματα πού ἐπῆρε ἀπὸ τοὺς καθηγητᾶς τῆς, τὰ ἐπαναλαμβάνει μὲ τὴν πικρὴ καλὴ διάθεσι: ἐνδιαφερομένη πῶς θὰ κατορθῶσει νὰ τὰ χωρέσει πιστότερα μέσα στὸ τετράγωνο τοῦ πίνακος πού ζωγραφίζει. Ἄλλὰ σῶνει μὴ τέτοια εἰλικρίνεια κὶ ἓνα τέτοιο σχολικὸ πρόγραμμα πού συμβουλεύεται στὴν τωρινὴ ἐργασία τῆς; Εἶνε ζήτημα πού ὀφείλει νὰ τὸ σκεφθεῖ.

Ὁ κ. Πρωτοπάτης ἐκθέτει καὶ τὴ φορὰ αὐτῆ, ὄχι μόνον δείγματα ἀπὸ τὴ σχεδιογραφικὴ του ἐργασία, ἀλλὰ καὶ ἄρκετὰ κομμάτια ἀπὸ τὰ ἄλλα εἶδη τῆς ζωγραφικῆς: «ἀκουαρέλλες», «παστέλ», «λάδια». Δὲν συμφωνοῦμε μὲ τὴ γνώμη τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου (τοῦ ὁποίου, ἄλλωστε, τὴν κριτικὴν ἐκτιμοῦμε τόσο πολὺ), πού τοῦ συνιστᾷ ὅπως περιορίσει τὴν ἰκανότητι του, ἐξιστορώντας μὲ τὰ φτερά τοῦ μολύβιου τὸν, σὲ σύντομα χαρακτηριστικὰ πορτραῖτα, τὴ σύγχρονη κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας. Ὁ κ. Πρωτοπάτης εἶνε ἓνα «ἐκλεκτικὸ» ταλέντο, μὲ μὀρφωσι ἄρκετὰ καλὰ μπασμένη μέσα στὴ δουλεια αὐτῆ πού λέγεται ζωγραφικὴ. Ὁρισμένες μάλιστα ἀκουαρέλλες του, ὅπως εἶνε τὸ περιθαλάσσιο τοπιὸ πού τὸ χωρίζει στὴ μέση ἓνας μακρὺς τοῖχος πίσω ἀπ' τὸν ὁποῖον ὑψώνεται ἡ κόκκινη στέγη κάποιου σπιτιοῦ, οἱ δυὸ ἀκατοίχητοι κόλποι μὲ τὰ θαλασσινὰ βράχια στερεωμένα σ' ἓνα τόσο δυνατὸ καὶ ζεστὸ φῶς, ὁ «ἔφηρος», καὶ ἡ ἀκουαρέλλα του «μὲς' ἀπ' τίς ἑλλῆς», ἔχουν προσόντα ζωγραφικὰ, τὰ ὁποῖα ἐλάχιστοι δικοὶ μας ἐπαρουσίασαν: στερεότητι χρωματικῆ, φρεσκάδα, καὶ ἐλευθερία σχεδίου πού δὲν ὑστερεῖ ἀπὸ ρυθμὸ ζωῆς. Ἴσως νὰ μὴν ἔχει τὸ ποιητικὸ ἐκεῖνο στοιχεῖο (καὶ δὲν τὸ ἔχει), πού βγαίνει ἀπὸ σύστημα ἐργασίας πειθαρχημένο καὶ πλαστικόν. Βέβαια εἶνε πρόχειρος καὶ ἀδύναμος στὰ εἶδη αὐτὰ, καὶ δὲν ξεφεύγει καὶ οὔτε καὶ παραλλάσει ἀπὸ ὅλες ἐκεῖνες τῆς εὐκολίας πού ἔχει ἀποκτήσει καὶ ἐκφράζει στὴν ἄλλη του δουλεια μὲ τὸ μολύβι. Βλέποντας κανεῖς προσεκτικότερα τὴν διάφορη ἐργασίαν του, εὐκολα πείθεται πὼς μένει παντοῦ ὁ ἴδιος. Ὡστε δὲ βλέπω τὸν λόγον γιὰτί αὐτο, ἐπιδιδόμενος περισσότερο στὸ χρῶμα, δὲ θὰ κατέρθωνε τὰ λαμπρὰ (ἔστω) αὐτὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐκτιμοῦμε σήμερον στὴ σχεδιογραφικὴ του ἐργασίαν. Ἐπομένως...

Θὰ χρειασθεῖ ἴσως νὰ δουλέψῃ πολὺ, μὲ πνεῦμα σοβαρὸ, ὅπως κατορθῶσει καὶ φθάσει σὲ τέτοια ἀποτελέσματα. Ἡ εὐαισθησία μας δὲν εἶνε ἄρκετὸ ἐφόδιο σήμερον γιὰ νὰ πολιορκήσουμε τίς ἀπαιτήσεις πού ἔχει ἡ τέχνη, ἢ τῆς ὡς δημιουργία. Ἐὰν δὲν ζυμωθεῖ μὲ πείρα προσωπικὴ, πάνω στὰ πράγματα ὁσον ἄφορᾶ τὴ βαθύτερη ὀργάνωσι τους, ἔκει

ὁπου ἐξελίχθη αὐτῆ, χωρὶς μὴ τέτοια προεργασία, εἶνε ζήτημα ἐὰν θὰ μπορέσουμε νὰ τὴν πλησιάσουμε τότε. Καὶ ὁ κ. Πρωτοπάτης εἶνε σὲ θέσι νὰ ἐκτιμήσει τὴν σπουδαιότητι μᾶς τέτοιας ἀναγκαιότητος. Πράγμα, πού οὔτε νὰ τὸ ἀναφέρουμε δὲν τολμᾶμε, ὅχι νὰ τὸ περιμένουμε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μὲ τοὺς ὁποίους εὐσυνέπεσε νὰ ἀσχοληθοῦμε στὸν σημερινὸ μας περιπάτο. Αὐτοὶ δὲν κάνουν οὔτε λίγο οὔτε πολὺ, ἀπλῶς «χεῖρωναξία», ὅπως ὀρίζει τὴν ἄγονη δουλεια τέτοιων ταλέντων, κάποιος μεγάλος ἱστορικὸς φιλόσοφος τῆς ἐποχῆς μας.

A. A.

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΓΑΛΛΙΑ

Ἀπασχολεῖ τοὺς κύκλους τῶν γραμμάτων τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ Ζαν-Πισάρ-Μπλὸς πού ἐξεδόθη πρὸ λίγων ἡμερῶν. Τίτλοφορεῖται «Destin du théâtre» καὶ θίγει μὲ ἐντελῶς ἰδιαίτερη ὀξυδέρχεια καὶ πρωτοτυπία ἀπόψεων, πλείστα ὅσα φλέγοντα ζήτηματα σχετικὰ μὲ τὸ μέλλον τοῦ θεάτρου καὶ τίς σχέσεις του μὲ τὸ κοινό.

Στὸ πρῶτο κεφάλαιο ἀναπτύσσονται μερικῆς ιδέες πάνω στὸ ρομάντζο, ἴσως ὄχι ἀναμφισβήτητης ὀρθότητος ἀλλὰ πάντα γεμάτες ἀπὸ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον. Ὁ συγγραφέας δογματίζει πὼς μυθιστόρημα δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει καὶ ν' ἀναπτυχθεῖ παρὰ μόνον σὲ μὴν περίοδο κοινωνικῆς σταθερότητος μὲ πολὺ ἀργὴ καὶ κανονικὴ ἐξέλιξη. Ὁ Μπαλλάκ, λέει, δὲν θὰ μπορούσε νὰ φαντασθεῖ κανεῖς ὅτι θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ γράφει τὴν «Ἀνθρώπινη Κωμῳδία» μέσα σὲ μὴν ἐποχὴ πού ἡ κοινωνία θὰ ἄλλαζε πρόσωπον καὶ ὀροχο καθ' ἐξάμηνον καὶ τῆς ὁποίας οἱ ἀντιλήψεις θὰ ἀνανεώνοντο ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα. Τὸ ἐπαναστατικὸ περιβάλλον εἶνε ἀκατάλληλον γιὰ τὴν δημιουργία μυθιστορηματος.

Ἐπειτα, μπαίνοντας στὸ κυρίως θέμα του, θίγει τὸ λεπτό ζήτημα τῆς ὑποτιθεμένης σημερινῆς ἐλλείψεως μεγάλων ταλέντων μεταξὺ τῶν νέων ἠθοποιῶν καὶ βάσει τὸ ἐρώτημα ἐὰν θὰ ἦταν λογικόν νὰ παραδεχθεῖ κανεῖς πὼς μόνον ἓνας Μολιέρους γεννήθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τῆς γαλλικῆς ἱστορίας. Μήπως—ρωτᾷ ὁ Μπλὸς—ὑπῆρξαν μὲν πολλὰ ταλέντα ἀλλὰ ἡ ἐποχὴ στάθηκε ἀκατάλληλη γιὰ νὰ τὰ ἀναδείξει; Μήπως ἔλλειψε ἡ ἀπαραίτητη ἐκείνη πολὺπλοχὴ συνεργασία καὶ συμφωνία ἐργου, ἠθοποιῶν καὶ κοινού;

ΙΤΑΛΙΑ

Ὁ Οὐγκὸ Ὀγιέτι—γιὰ μερικῆς γνώμης τοῦ ὁποίου πάνω στὴν κριτικὴν ἐγράψαμε στὸ περασμένον μας φύλλον—καὶ ὁ Μασσέμο Μπον-

τεμπέλλι, εξελέγησαν μέλη της 'Ιταλικής 'Ακαδημίας, ή όποία θ' αριθμεί εξήντα μέλη.

Ο πρώτος εινε ό γνωστός διευθυντής του φιλολογικού «Πεγκάζο», δημοσιογράφος κριτικός. Ο δεύτερος, ένας από τους καλύτερους 'Ιταλούς μυθιστοριογράφους και διηγηματογράφους, συγγραφέας του γνωστού έργου «ό Γυιός των δυο μανάδων».

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Ο μεγάλος ιστορικός της Ρουμανίας κ. Γκίοργια, που αντιπροσώπευσε την πατρίδα του στο τελευταίο Βυζαντινολογικό Συνέδριο των 'Αθηνών, εξήτησε, με γράμμα του από τον ποιητή κ. Στέφανο Δάφνη, αντίγραφο μιας αναλυτικώτατης μελέτης του για τα «Ρουμανικά Γράμματα», που δημοσιεύτηκε σε 'Αθηναϊκή εφημερίδα. Στο Ρουμάνο καθηγητή ξκανε προπάντων εντύπωση τό μέρος που άφορά την ποίηση του 'Εμινέσκου, και έδήλωσε στον κ. Δάφνη ότι θα μεταφράσει όλα κερη τη μελέτη Ρουμανιστί και θα την δημοσιεύσει.

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΛΤΑΔΩΡΟΣ

«πενθής κι' εδω' μέσ' στ'όνετρο
και στον ούρανό κόσμο».

Στις 16 Νοεμβρίου πέθανε στην Κηφισιά ό διηγηματογράφος και ζωγράφος Γεώργιος Βαλταδώρος. Γεννήθηκε στην Καρδίτσα τό

1897. Τόν περισσότερο χρόνο της σύντομης ζωής του (δέν έκλεισε τά 33 σημαδιακά χρόνια), τόν πέρασε εδω' στην 'Αθήνα και στην Εύρώπη. 'Εξέδωσε ένα τόμο διηγημάτων, Θεσσαλικές ήθιογραφίες «'Όσοι Ζήσουν». 'Εδημοσίευσε σε διάφορα περιοδικά, τά τελευταία τρία χρόνια, μελέτες για τη ζωγραφική (τήν αισθάνονταν σύμφωνα με τό πνεύμα της νέας τέχνης διερμηνευμένο μ' ένα δικό του ύποβλητικό τρόπο), μελέτη για τό ζωγράφο Vicent Van Gogh που τόσο άγαπούσε, και διηγήματα διαφορετικού ύφους από τις προηγούμενες ήθιογραφίες. 'Αφησε ανέκδοτη εργασία, δύο θεατρικά έργα, μελέτες, μεταφράσεις και άλλα πεζογραφήματα. Σε επόμενα τεύχη του «Λόγου» θα δημοσιευθούν για πρώτη φορά ζωγραφικοί του πίνακες, καθώς κι' απ' την ανέκδοτη λογοτεχνική του εργασία. 'Ετάφη στο έξοχικό νεκροταφείο της Κηφισσίας.

Α. Δ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

NOMIZΟΥΜΕ καθήκον μας ν' απαντήσουμε από τη στήλη αυτή γενικά σε όσους ξαφνιάστηκαν κάπως που είδαν τό πρώτο μας φύλλο νά κυκλοφορεί χωρίς τό σχετικό και απαραίτητο «πρόγραμμα» ή τά «λίγα λόγια» προς τους αναγνώστες.

Είμαστε κατ' αρχήν κηρυγμένοι κατά των προγραμμάτων που ταιριάζουν κατ' έξοχην στο επάγγελμα της φιλίας: την πολιτική. Πιστεύουμε άκόμη πως καθήκον στοιχειώδους εύσυνειδησίας επιβάλλει σ' ένα λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό περιοδικό νά μίν έχει προδιαγραμμένη πολιτική—μοιραία στενοκαρδη— εμπνευσμένη από ύπολογισμούς και συμφέροντα άτομων ή και ομάδων. 'Εχουμε μίαν ιδέα πολύ ύψηλότερη για τό φιλολογικό περιοδικό και την ιδέα αυτή, που την νοιώθει κάθε άνθρωπος σκεπτόμενος, δέν θέλουμε νά την περιορίσουμε στις λίγες συμβατικές γραμμές ενός «μανιφέστου».

Μά αν θα μās καλοῦσαν νά προσδιορίσουμε τη θέση μας μέσα στη σύγχρονη κίνηση του τόπου θα λέγαμε τουτο: Πως ό «Λόγος» εινε ό ώριμος καρπός μιας κατάπτωσης που από καιρό έχει σιωπηλά διαμορφωθεί και που βαδίζει σήμερα σταθερά και αίσια στην άπόλυτη έκπλήρωση της αποστολής της. Στους κόλπους του έχει συγκεντρώσει κυρίως νέες δυνάμεις κι' αυτές, χωρίς νά εινε πιά άδοκίμαστες, έχουνε δώσει τό μέτρο μιας Ικανότητος άξιας νά αναλάβει αύριο τόν πρωταγωνιστούντα ρόλο της πνευματικής έκπροσώπησης της χώρας μας. Δέν υπερβάλουμε λέγοντας πως ή καινούργια αυτή γεννιά θα ξεπεράσει πολύ γρήγορα τό στάδιο της προσπάθειας για νά ύψωθεί στο επίπεδο της πραγμάτωσης της ά-

ποστολής της. 'Αργότερα ίσως μās δοθεί ή ευκαιρία νά μιλήσουμε πλατύτερα για την κατεύθυνσή της και τη συμβολή της στην εξέλιξη της εποχής όπως διαγράφεται. Τώρα μόνο τεύτο νομίζουμε καθήκον μας νά τονίσουμε: πως ή φιλοδοξία, του περιοδικού αυτού, εινε νά βοηθήσει μ' όσες δυνάμεις έχει στην εύρύτερη επικοινωνία του μορφωμένου κοινού με τους λογοτέχνες, σ' οποιαδήποτε γεννιά κι' αν ανήκουν άρχει ν' ανήκουν στην Τέχνη γενικά, νά ύποστηρίξει κάθε καινούργια κι' άξιόπροσεχτη εμφάνιση νέου έργατή του λόγου ή της τέχνης, παραχωρόντας του τη δημοσιότητα των σελίδων του και την ήθική ενίσχυση της ένθάρρυνσής του και νά προσφέρει στο κοινό, τέλος, τό μέσο της άμεσης επικοινωνίας με την άληθινή τέχνη που καμιά έμπορική σκοπιμότητα δέν νοθεύει.

ΓΝΩΣΤΟ έγινε από τις εφημερίδες πως τό Νόμπελ του 1930 άπονεμήθηκε στον 'Αμερικάνο συγγραφέα Σίνκλαρ Λιούις.

Ο βραβευμένος μυθιστοριογράφος γεννήθηκε τό 1885 στο Σάνκ Σπίντερ. Σπούδασε γιατρός. 'Επειτα άσχολήθηκε με τη δημοσιογραφία και έγραψε τά μυθιστορήματα «ό Κύριος 'Ωρεν», «Μέιν Στρήτ», «Μπάμπιτ», «Αρόουσιμθ» και άλλα. Εινε ό κατ' έξοχή ζωγράφος της 'Αμερικάνικης ζωής και στο κυριώτερο μυθιστόρημά του, τό «Μπάμπιτ», δίνει άκριβώς τόν αντιπροσωπευτικό τύπο του 'Αμερικάνου ως κύριο πρόσωπο που γύρω του πλέκεται όλη ή ύπόθεση.

Τό έργο του, άγνωστο σχεδόν στην Εύρώπη, εκτιμείται πολύ στην 'Αμερική και την 'Αγγλία.

ΤΙ ΝΑ γίνεται ή «'Ενωση 'Ελλήνων λογοτεχνών»; Από την άνοιξη που συνήλθε για νά κάνει άρχαιρεσίες ούτε ξανακούστηκε πιά. Τί νά συμβαίνει;

Τό γεγονός δέν εινε τόσο άσήμαντο, όσο ίσως θα φαινόταν, κρινόμενο επίπολαια. Τό σωματείο αυτό, που κατώρθωσε τέλος νά συμπληωθεί ύπερνωκόντας τις γνωστές στους ειδήμονες δυσχέρειες, δέν έχει στο παθητικό του τίποτε τό επιβαρυντικό και άπαισιόδοξο από προηγούμενες παρόμοιες προσπάθειες. Μπορούσε νά χαράξει μιά σταθερή και σοβαρή πορεία και ν' άναδειχτεί οργανισμός με ώφελιμότητα όχι στενά επαγγελματική αλλά και γενικότερα χρήσιμη.

Μά γιατί άραγε νά σωπαίνει; Και τί κρύβει ή μακροῦ αυτή σιωπή; Την άπορία μας την εμπνέει ένα άληθινό ενδιαφέρον ξένο προς κάθε ύστεροβουλία. Και θεωρούμε καθήκον μας νά τονίσουμε εδω' πως καλό θα ήτανε νά μίν έγκανιασθει τό έργο της 'Ενωσης με μίαν ήθική χρεωκοπία. 'Εχει όλα τά μέσα τό σωματείο αυτό νά ύψωθεί στο ύψος της αποστολής του. Και αν τυχόν ή σιωπή του αυτή ύποκρύβει ώρισμένα έμπόδια που συνάντησε

τυχόν στο δρόμο του, πρέπει αυτά άπαραιτήτως νά γίνουνε γνωστά, είτε μέσα από τους κόλπους του προέρχονται είτε έξωτερικά εινε. Γιατί, στην τελευταία αυτή περίπτωση, καλά θα ήτανε νά συγκληθεί μιά γενική συνέλευση των μελών που δέν θάπρεπε καθόλου νά διστάσει νά πάρει τόν χαρακτήρα και διαμαρτυρίας άκόμη επίσημης προς την άδιαφορία των ύπευθύνων, οποιαδήποτε κι' αν εινε αυτοί.

ΚΑΙ ΜΕ την ευκαιρία της συζήτησης για την «'Ενωση λογοτεχνών», θυμόμαστε πως την εποχή των πρώτων της συνεδριάσεων είχε γίνει λόγος για ώρισμένα θέματα έξαιρετικά ενδιαφέροντα τά όποια ύποσχέθηκε τότε τό Συμβούλιο νά εξονυχίσει. Τό ζήτημα της ίδρύσεως κοινοτικών και λαϊκών βιβλιοθηκών, παραδείγματος χάρη, που τόσο θα ενίσχυαν την κίνηση του άτυχου και μαραζωμένου 'Ελληνικού βιβλίου. 'Εξωδίκως έμάθαμε πως ό κύριος 'Υπουργός της Παιδείας έχει ετοιμάσει σχετικό νομοσχέδιο και πως ένα δυο εκδότες τόν επισκέφθηκαν για νά πληροφορηθούνε σχετικά.

Τί γίνεται λοιπόν μ' αυτό τό ζήτημα; Ποιός τό παρακολουθεί; Νομίζουμε πως δέν εινε ή στιγμή κατάλληλη για νά χάνουμε τόν καιρό μας. Τουναντίον μάλιστα...

'Αλλά μήπως εινε μόνον αυτό; Και τόσα, τόσα άλλα. Τό ζήτημα της γενικότερης διάδοσης του βιβλίου στο λαό, τά άπειρα ζητήματα της ύποστήριξης και εξασφάλισης της θέσης των μελών ή επίσημη και με διεθνή χαρακτήρα εμφάνιση του Σωματείου που αντιπροσωπεύει την έλληνική διάνοηση και ό πνευματικός του άλλι και έμπράγματος σύνδεσμος με τις ενώσεις των ξένων διανοουμένων.

Δέν εινε ζητήματα αυτά άξια νά προκαλέσουν τό ενδιαφέρον μας;

Ο κ. Ξενοπούλος διαμαρτύρεται πως ό «Λόγος» ως έκδοσης έμμιμήθηκε τη «Νέα 'Εστία». Μά πόσοι άλλοι δέν θα μπορούσαν νά διαμαρτυρηθούν άνάλογα για τό περιοδικό που προστατεύει, αν έβλεπαν έτσι στενοκαρδα τά πράγματα όπως ή «Νέα 'Εστία»!

ΣΤΗΝ ΚΙΝΗΣΗ που σχηματίστηκε γύρω από τό «Λόγο» και που εκδηλώνεται τόσο εύγλωττα στις «βραδυές» που αθόρυγητα δημιουργήθηκαν στα γραφεία μας, βλέπουμε μίαν ένδειξη πλατύτερα ενδιαφέρονσα και ένθαρρυντική για την εδύρα που εκδηλώνεται κάθε μέρα και έντονότερα στον κόσμο μας προς μιά πνευματική ζύμωση γύρω από ένα κέντρο.

Μά και τί παρήγορο νά διαπιστώνει κανείς πως ή παλιά ώραία παράδοση των «φιλολογικών κύκλων» δέν επέθανε! Η θερμή αυτή άτμόσφαιρα της συναδελφότητας και της φιλίας που αναπτύσσεται άνάμεσά μας, και που

τὴν διαταράσσουν φαιδρὰ οἱ ζωηρῆς ἐκδηλώσεις τῶν θαυμασῶν, τῆς ἐπιδοκιμασίας ἢ τῆς ἀρνήσεως, οἱ γεμάτες πάντα ἀπὸ τὸν εἰλικρινῆ και θερμὸ παλμὸ τῆς νεότητος και τῆς ζωῆς, δὲν προσφέρει πάντα μιὰ νέα ἐνίσχυση στὸ ἔργο τῆς εὐγενικῆς ἀμύλλας και τῆς ἐνθάρρυνσης τῶν ἀτομικῶν προσπαθειῶν;

Ἀθάνατοι ἄνθρωποι τῆς τέχνης και τῆς πέννας! Οἱ ψυχῆς σας, οἱ γεμάτες πάντα ἀπὸ τὸν ἀσυγκράτητο ἐνθουσιασμὸ τῆς αἰώνιας νεότητος, ζοῦνε ἀνάμεσά μας σὰν παράδοση και σὰν θερηκεία! Ὅσο κι' ἂν παίρνει ὁ κόσμος τὸν ψυχρὸ ρυθμὸ τῆς μηχανῆς, θὰ ὑπάρξει πάντα κάπου μιὰ γωνιά γιὰ νὰ καταφύγει και νὰ δονηθεῖ ὁ θερμὸς παλμὸς σας...

Εὐχαριστοῦμε τὸν καθημερινὸ και περιοδικὸ τύπο ποῦ ἀφιέρωσε θερμὰ λόγια στὴν ἐμφάνισή μας. Εἶνε ξεχωριστὰ εὐχάριστο νὰ βλέπει κανεὶς πὸς ἢ ἐφημερίδα δὲν λησμονεῖ στὸ περιθώριο τῆς καθημερινῆς τῆς εἰδησεογραφίας, και τὴν ὑψηλότερῆ τῆς ἀποστολῆς, τῆς συμβολῆς στὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ κοινοῦ και τῆς ὑποστήριξης — με τὴν μεγάλη δύναμη τῆς δημοσιότητας ποῦ διαθέτει — κάθε προσπάθειας εὐσυνειδήτης κι' ἀνυστερόβουλης.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γ. Σ. Δούρα. Ὁχτὼ Τραγοῦδια στὸ Χριστὸ βασιλεῖα»

Γ. Σ. Δούρα. « 4 Τραγοῦδια τῆς αὐγῆς ».

Μ. Κανελλῆ. « Ἡ Σάρκα », μυθιστόρημα (Θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο).

Δ. Ἀλεξίου. « Μπαγκατέλλες ». Ἐμμετρα και πεζά. (Θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο).

Βασίλη Κουζόπουλου. Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γόφτου (Μελέτη).

Ἴον Σλάβιτς. Ὁ Παπᾶ Πολυλογᾶς και ἄλλα διηγήματα. Μετ. Βασ. Κουζόπουλου.

Ἀναγγέλουμε τὸ βιβλίο τοῦ ἰποίου λαβαίνουμε ἓνα ἀντίτυπο. Κρίνουμε ὅταν λάβουμε δύο. — Και στὴν τελευταία αὐτῆ περίπτωση ὅμως ἐπιφυλάσσουμε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τὸ κρίνουμε ἢ νὰ τὸ ἀναγγεῖλουμε ἄπλᾶ και μόνο.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Τῆ στιγμῆ αὐτῆ ἐκδίδονται στὴν Ἑλλάδα και κυκλοφοροῦν στὴν Ἀθήνα τὰ ἀκόλουθα λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά περιοδικά.

✓ **Ἔργασία.** — Ἐβδομαδιαῖο

✓ **Πειθαρχία.** — Ἐβδομαδιαῖο

✓ **Νέα Ἔστια.** — Διευθυντῆς Γρηγόριος Ξενοφύλου. — Δεκαπενθήμερο.

✓ **Πρωτοπορία.** — Διευθυντῆς Φῶτος Γιούλιος — Μηνιαῖο.

✓ **Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις.** — Διευθύντρια Εὐγ. Ζωγράφου. Ἐπι τῆς ὕλης Ἀπ. Ν. Μαγανάρης. — Μηνιαῖο.

✓ **Νουμᾶς.** — Διευθυντῆς Πάνος Ταγκόπουλος Μηνιαῖο.

✓ **Κυκλάδες.** — Μηνιαῖο. Σῦρος.

✓ **Ἰόνιος Ἀνθολογία.** — Διευθύντρια Μαριέττα Μινώτου. Ζάκυνθος.

✓ **Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη.** — Διευθύντρια Ρίκα Σεγκοπούλου. Ἀλεξάνδρεια.

Μουσικὴ Ζωή. —

Μουσικὰ Χρονικά.

Ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης μᾶς ἀναγγέλεται ἡ προσεχὴς ἐκδοση τοῦ μηνιαίου λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Ὁ Πρωτοπόρος». Τοῦ εὐχόμεστε κάθε προκοπῆ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Th. Dorros. Παρίσι. Ἐλάβαμε τὴ συνδρομῆ σας. Εὐχαριστοῦμε θερμότατα. Στείλαμε φύλλο. **Γ. Ι. Κανελλ.** Ἐνταῦθα. Ἐχουμε μιὰν ὑποβλητικότητα οἱ σίχοι σας, τοῖμοῦμε νὰ ποῦμε χαριτωμένη. Ἡ « Ἀφιέρωσις » θὰ περιμένει τῆ σειρά τῆς γιὰ νὰ δημοσιευθεῖ. **Ἀλ. Φε.** Ἐντάῦθα. Σχετικὰ καλὸ. Μᾶς ἀρέσει ἡ μανιέρα σας. Γι' αὐτὸ ἐλπίζουμε πὸς θὰ βρεῖ σειρά νὰ δημοσιευθεῖ λίγο ἀργότερα. **Σωτ. Χονδρ.** Ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὰ καλὰ λόγια σας. Οἱ σίχοι σας ὁμολογοῦμε πὸς κάτι θέλουν νὰ ποῦν, μὰ ἴσως ἀκόμη δὲν τὸ κατορθώνουν ὀλοτέλα. Τὸ βέβαιο εἶνε πὸς ἀκολουθεῖτε καλὸ δρόμο. **Κ. Κιούσ.** Ἐνταῦθα. Ἐερούμε πὸς ἔχετε καλύτερα πράγματα ἀπὸ τὸ « 2 τερὸ Σονέττο » ποῦ στείλατε. Θὰ περιμένουμε κάτι ἄλλο. Και μιὰ σύσταση. Γιατὶ παραμελεῖτε τὸ στίχο κι' ἀφήνετε ποῦ και ποῦ χασομᾶδις; **Θεμ. Ἀθηναγ.** Ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Ἀπὸ τὰ τραγοῦδια σας δὲν λείπει ἡ τεχνικῆ. Οὔτε κι' ἡ ἐμπνευση. Μὰ δὲν νομίζετε και σεῖς πὸς ἡ ἐκζήτηση φανταχτερῶν λέξεων δὲν εἶναι πιά συγχρονισμένη; **Μ. Παπαγ.** Π. Φάληρο. Θερμότατα εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ὄραιο γράμμα σας. Τὸ ποιημὰ σας δείχνει πὸς ἔχετε ἐμπνευση, κι' ἂν δὲν ὑστεροῦσε τεχνικὰ θὰ ἦταν καλὸ. Βς—Νς. Πειραιᾶ. Τῖς θερμότερες εὐχαριστήσεις; μας. Τὸ διηγημὰ σας θὰ διαβάσουμε και θ' ἀπαντήσουμε στὸ ἐρχόμενο. **Χρ. Σάγκ.** Ἄρταν. Τὸ γράμμα σας μᾶς συγκινεῖ. Ὁραῖο τὸ ποιημὰ σας « Χειμῶνες ». Τὸ κρατοῦμε. **Εὐάγγ Πανταζ.** Ἐνταῦθα. Καλὸ. Θ' ἀπαντήσουμε λεπτομερέστερα στὸ ἐρχόμενο. **Κ. Ἀβρίλ.** Θεσσαλονίκη. — Σᾶς γράψαμε ἰδιαίτερα. Γιὰ τὸ διηγημὰ θὰ σᾶς γράψαμε στὸ ἐρχόμενο. **Τ. Μαυροῦ.** Ἀλμυρόν. Θὰ τὸ διαβάσουμε και θὰ σᾶς ἀπαντήσουμε στὸ ἐρχόμενο. **Α. Ν. Ἀθηναῖο.** Ἐνταῦθα. Τὰ λάβαμε. Εὐχαριστοῦμε θερμὰ. Ὁμολογοῦμε πὸς πραγματικὰ εἶνε πολὺ τολμηρὰ. Πάντως τὰ κρατοῦμε. Ὅσο γιὰ τὰ σημεῖωμά σας εὐχαρίστος θὰ τὰ δεχόμεστε.